ژماره ٧ **هانا** پاییزی ١٩٩٧

ناوەروك :

١ـ دونیای نوی یان حەمامی خوین \ جەمال کوشش

٢ـ ئومیدیکیتر \ سەفین عەلی

٣ـ "پەرژینی بیدەنگی" یان لافاوی جەهل \ سەلام عبدالله ئیبراهیم

٤ـ تیبینی دەستەی نووسەران

٥ـ پەیکەرسازی \ کاوان قادر توفیق

٦ـ وردبوونەوەیەك لە سەر ووشە لە شیعر دا \ فایق عبدالهی

٧ـ شەر و لەش \ وەرگیرانی ئاسو

٨ـ شیعر: \ بورهان هەژار \ئەحمەد حسینپیزان \ مەشخەل \ زیندانی نامە \

٩ـ دژ بە ژن بوون و فەرهەنگی ئەسیلی ئیرانی \ اعظم کمگویان \ سمکو ئەحمەد

١٠ـ ئەلفرید نوبل \ کاوان عبدالله

١١ـ پیاوە سپییەکە، پاپا لانگی \ ئاسو

١٢ـ کیوە بەزیوەکە \ ماکسیم گورکی \ عبدالله هەتاو

***

"دونیای نوی یان حەمامی خوێن" (١)

"جه مال کوشش"

رانیه_ بنکه ی ره وتی کومونیست ١٨_٩_١٩٩١

میوانانی خوشه ویست...(٢)

ئه ده ب دوست و هونه ردوستانی تیکوشه ر

نووسه ران و هونه رمه ندانی کریکار...

له قولایی ناخ و دلی پر جه خارمه وه، گه شترین سلاوی شورشگیرانه، بو ئیوه خوشه ویستانم، پیشکه ش ده که م. ئاواتی ئه‌وه له کوبوونه‌وه‌که‌مان ده‌خوازم، له به‌رده‌م ئه‌و که‌شتیه‌ی ژه‌نه‌راله خوین‌خوره‌کانی "نورمان شوارتسکوف"ی هه لگرتووه، باره ش و زریانیکی تیک شکینه ری وابی، ئه گه ر نه شتوانی "ئیوه ی ریی به غدا" ی به نسیب بکات لانی که‌م به "ده‌واری شری" به‌ری. بریاره، له‌سه‌ر هه‌ست و ووشیاری و خوشه‌ویستی و خه یال و ئاره زووه کانی ئینسانی زه حمه تکیشی دنیا بدوییین، که وابوو، هه رچه ند به کورتیش بی، پیویستی روانینمان له په نجه ره ی ره وه زی ئابووریشه وه به‌که‌لکه و تاو ناتاویش له‌و فاکته‌رانه‌ی که ریگرن له‌به‌رده‌م جیگیربوونی خوزگه‌کانمان‌دا ورد ده‌بینه‌وه. له نیو بزووتنه وه ی ئه ده بی دا ، ره خنه ی ئه ده بی بورژواییانه، کاریگه ری له فورمول پیدانی تیوری ئه ده ب دا بینیووه. من خه می ئه وه م نیه ره خنه ی خومالی کوردی هه ر له قه د به جی ماوه، له لووتکه به رزه کانی وه ک "گوگاش" و "گارودی" و "حاتم صگر" و "مالک موتله بی" ده یان و بگره هه زارانی تر چاو ده برم.

که لینی ره خنه ی ئه ده بی مارکسیتی له پرکردنه وه ی کتیبخانه ی فه رهه نگی پرولیتاریادا ، پاش مه رگی رابه رانی وه ک "پلیخانوف" ئاشکرا و دیاره. وتاریک له به ر ده ستم دایه، لیکولینه وه یه کی ئه ده بی یه، هه ول ده ده م لیره دا "مسح"، یانی چاوپیاخشاندنیکی کورت به‌سه‌ر ئه‌و ئال‌وگورانه‌ی دونیای ئه‌ده‌ب و ئیستاتیکای په یره وکراو له کومه ل دا بده م و دواتر ئه‌رکه‌کانی نووسه‌ران و هونه‌رمه‌ندانی کریکاری له پیویستی خوریکخستنیان له گروپیکی ئه ده بی _ هونه ری سه‌ربه‌خودا و بواره سه‌ره‌کی‌یه‌کانی ئه‌و مه‌یدانه، بوچوونی خومتان ده‌نیمه به رده ست. ئه وه به راییی باسه که م بوو، نامه وی کاتیکی زورتان لی بگرم و له کروکی باسه که شم داناشکینم.

یه‌که‌م...

"بزووتنه‌وه کومه‌لایه‌تی‌یه‌کان" و "قوتابخانه ئه‌ده‌بی‌یه‌کان"

ا _ بزووتنه وه ی کومه لایه تی چینه کان، له گوشه ی پیداویستی یه کان و به رانبه رکی کان دا ، به بزووتنه وه یه کی هونه ری که م وکووریه کانی خوی پر ده کاته وه. مه کته ب و قوتابخانه ی ئه ده ب و هونه ری، سیما و روخساری بزووتنه وه ی چینی کومه‌لا یه‌تین. له کیشمه‌کیش و پراکتیکی چینه‌کان‌دا ، مه‌کته‌به ئه‌ده‌بی و هونه‌ریه‌کان ده‌توانن په‌یدا ببن و سه رده میکیش پیویستی مانه وه یان له جه رگه ی گری یه کی"کومه لایه تی جددی"دا خونسا ده بیته وه و نامینی. ئه وکات با پیروزی "میژوو نووسان" بیت، یان ده بیته قوربانی یه کی بی بایه خ بو رازاندنه وه ی روژنامه بورژوایه کان، هه ر وه ک ئه‌و هه‌راوهوریایه‌ی دوای مه‌رگی "تولستوی" له بلاوکراوه بورژوایه‌کان‌دا ده‌کرا، یان نموونه یه کی نزیکتر له و، به ده‌ردمه‌ره‌دی "هه‌ژار موکریانی" (٣) ده‌چی به‌ده‌ست جمهوری ئیسلامی و هه‌ر دوو حزبه دیموکراته که وه. ده کری وردتر له سه ری بدوییین ئه گه ر ناروشنی یه ک هه بوو. شوینی هه لکه وتوویی و عه بقه ریه تی نووسه ر و هونه رمه ندیش

كه له شاعیران، به زمانی كلاسیكه كان، له ناو ئه و بزوتنه وانه دا ده بنه "رواد" و جیگه و ریگه یان ده گرن. مه به ست ئه وه یه كه خه یاله سه رمه سته كانی شاعیر و خه ونه سه وزه كانی چیروك نووس، له سیما و روخساری بزووتنه وه ی چینه كان دا ، به دووی ئاسو دا ویلن و سیحری عه بقه ریه ته كه ش له وه دایه "چ به هره یه ك" تا ئه وكات به نهینی ئه و ئاسویه نه گه یشتووه. چینه كان وه ك ئه وه ی بوونه وه ری جیاواز و دژ به یه كن، له نیو بزووتنه وه ی ئه وان دا ره نگه كانیش دین و هه ریه ك ده بنه ره مزی ئاسویه كی چینایه تی. بو هاوری "حسین شه به قیش" ئومیدی ئه وه ده كه م كه له تابلوی ره نج و ئاره زوه كانی دا "نیگه ران و دل زه ده" نه بی له و شه ر و پیك دادانه ی نیو "پیشه نگ"؛ بریا دنیای واقیعی به دلی ئه و ده بوو.(۴)

ب ـ هیزی ئه رفون به "لوكاش" ده لی "به ره ی رزگاری ئه ده ب"(۵) پی ده چی وه ك چون هاوكاتی "به ره ی رزگاری نیشتمانیه كه ی" جورجی دیمتروف بوو، ئاوا هاوشانی بالای گرتبیتی. لینین نیوی وتاریكی ده رباره ی تولستوی ده نی "ئا وینه ی شورشی روسیا" (٦)، مه به ست له شورشی سالی "۱۹۰۵" روسیایه. هه ر له و وتاره دا ده لی "ئاوینه یه ك كه نیوه ی راستیه كانمان نیشان ده دات"، گوركی باس له رومانی "دایك"ی (۷) وه ك ئه وه ی ژیاننامه ی دایكی هاوری یه كی نزیكی بی، ده كات. "ئینگلس" له پیشه كی یه كی له وه رگیرانه كانی "مانیفیست" (۸) دا ده نووسی"ده بی شورشی كریكاری (دانتی) یه كی ترمان بداتی". ریبواری شاعیر له ژماره ۳ ی پیشه نگ كه تایبه ت به یه كی ئایاره، سروودی ئه نته رناسیونالی "ئوژین" به یه كیك له ده ستكه وته هونه ری یه كانی "كومونه ی پاریس" (۹) داده نی. شیعری "بو شورا كریكاری یه كان"ی (۱۰) كاك بژاریش، ده رئه نجامی هه لسوورا وی شورا كریكاری یه كان بوو له م رووداوانه ی كوردستان دا... ده یان هه زار نموونه ی تریش.
ئه م به لگه و ئیستدلالاته ده توانین له سه ر زمانی هونه ری گرایشه كومه لایه تیه كانیش ببینین. "گابریل گارسیا ماركیز" و "نه جیب مه حفوز" و "حسین عارف"، كیوتیكلی یه ك پیره دارن. "یه شار كه مال" و "جورج ئه مادو" و "حه نا مینه"، ته نها له ژیر سیبه ری هه وری "پوپولیزم"دا، ئه و ژیانه پر سه روه ری یه یان گوزه راندووه.... ئه مانه سیما جیا جیا ناسراوه كانی بزوتنه وه ی یه ك چینن له ولاته جوراوجوره كان و له قوناغه جیاوازه كانی ململانی ی چینایه تی دا. له وتاری "ناوه روكی چینایه تی كومه لگه و تیوری ئه ده ب"دا، به دوور و دریژی یه كی پیویست، له سه ر قوتابخانه ئه ده بی یه جیهانی یه كان، شی كردنه وه م كردووه و لیبیان دواوم. سه باره ت به بزوتنه وه ی ئه دبی كریكاری، میژووی سه رهه لدانی له "بزووتنه وه ی چارتی یه كانه وه" تاكو شنگه ی ئه م چه ند روژه ی كوتایی سه ده ی بیسته م، ده بی وه ك بابه تیكی تایبه ت لیكولینه وه ی له سه ر بكریت. ناچاری یه ك هه ست پی ناكه م بو ئا وه لاكردنی ده روازه ی ئه م بابه ته هه ر لیره دا ، به لام روونه وه ك خوری به هاری چیشته نگاویكی دره نگ، بو ئیمه و ئه م بابه ته چ بایه خیكی پایه یی هه یه.(۱۱)

ج ـ ئه زمه ی فكری بورژوازی، پیناسه ی واقیعیه تی گشت هه لسوراوی یه كی كومه لایه تی ئه و چینه یه. به مانای روو له پیش و گه شه كردنی خه بات و چاوه روانیه كانی چینی كریكاره، شورشگیر نه بوونی چینیكی كومه لایه تی ده نوینی له ئه لقه یه كی فراوانتردا كه ژیانی كومه لایه تی به شه ره. گه شه ی ره وه ندی كومه لایه تی و ئابووری خودی جیهانی نوی یه له كوبوونه وه و چه ق به ستنی سه روه ت و سامانی كومه ل به ده ست چه ند لوردیكی بورسه وه، ریزی ملیونی كریكاریش بو ئه وه ی نانی سبه ی بكری، ناچارن ژیانی ئه مرویان بفروشن. هه ر ئه مه ش ده توانی "ره زاله تی ته بلیغاتی دژی كومونیستی" (۱۲) ده ربخا و ماوه ی كه متر له شه ش مانگ دابنی بو په رده ی كوتایی شانوی ئاهه نگی هه ره س هینانی كومونیزم. ئاسوی كارگه ر جاری تر ئه و هه ناسه قووله ی به دریژای میژوو له سنگی به شه ره زه حمه تكیشه كان دا هه ر ئاخ بووه و دلیانی ته زاندووه و ناكام بوونه ته وه، وه ربگری و وه ك ریگای رزگاری یه كجاری له چه وسانه وه رابگه یه نی. (۱۳)

"لوکاش"، ئه زمه ی فکری بورژوازی، زیره کانه ده ست نیشان ده کا و بو ساله کانی ده ورو‌به‌ری "۱۸۴۸" ده یگه رینیته وه. هه ر ئه و ساله ی که له گه رمه ی شه ری چینایه تی فه ره نسادا، تارمایی کومونیزم بووه. راسته ریگای "گول لیره یه و هه‌ر لیره‌ش سه‌مای بو بکه" (۱۴) و هه‌ر ئه‌و ساله‌ش مانیفیستی ئازادیخوازانه و یه‌کسانی خوازانه‌ی کریکارانی کومونیست، ئاسوی بورژوازی بو ئاینده ی کومه لگای دا هاتوو تاریک و توون کرد. کوتایی زستانی "دانتی" و "بالزاک" و "شه‌کسپیر" بوو به به‌هاری "هیزیش هاینه" و ژیانی نوی له چاوی "ئاتین" (۱۵) دا به دی ده کرا. دونیای کونیش بسپیرن به کریکارانی پارچه. (۱۶) ئه‌و ئه‌زمه‌یه‌ی هه‌ر هاتووه و ئه‌مروش له که‌لله‌ی "محسن جاسم موسوی" و "هربت رید" دا حه‌قاره‌ت بلاو ده‌کاته‌وه، ئه‌سته‌مه و نابی به بی گورزی "حه‌مه عه‌لی و مه‌لا حه‌مید" (۱۷) ده‌ربازبی. هه‌ر وه‌ک چون هیچ ئه‌زمه‌یه‌کی بورژوازی نابیته هوی سه‌رنگون‌کردنی به‌بی بوونی پراتیکی به‌رینی سوسیالیستی چینی کریکار، ئاواش ئه زمه ی فکری بورژوازی هه ر چه نده نه خوشی مزمنی هه بی، ئه توانی ته حقیر و سووکایه‌تی رابگری و کاریگه‌ر بی به سه‌ر هوش و هزری ملیون له ئینسانه‌کان له ئاماده نه بوونی فه رهه نگ و هونه ری کریکاری دا.

د_ بانگه وازتان ده که م، وه رن سه رنج بده ن!! وه ک چون له گیای وه ریوی پایز، له ده ریای شین و مه نگ، له دلی شیعر و لیوی مونالیزا و جوانی به‌هار و کوشکی به‌رز راده‌مینن، وه‌ک چون له تریفه و ئاونگ و وه نه وشه ی بن تووترک راده مینن، وه ک چون له دیارده ی ئاواره یی و مه ئاساتی جه نگ و که ساسی زه حمه ت کیش و فه سادی بازاری بورژوا سه‌رسام ده‌بن، سه‌رنج بده‌ن؛ بروانن له ئاستانه‌ی چ ئال‌وگوریکی کومه‌لایه‌تی و فه‌رهه‌نگی فراوان و جیهان داگیری ترسناک و ئاگراوی دا، خه ریکین و ده مانه وی به شیکی ژیانی کام ئینسان بخولقینین؟! له چ ساتیکی حه ساس و میژوویی پر کیشمه کیش و چاره سازدا وه ستاوین؟! حه مامی خوین و جه هه ننه می سارد سازده ده ین، یان دنیای نوی، ده ورانی شه ری ساردی ئیمه ده بی کوتایی بی و شه ری گه رمی کریکار به رووی چه وسانه وه دا؟! به کورتی زه وقی کی ده دوینین و کینه و بوغزی کی په ره پی ده ده ین، به "حاجی بووش" ی قات و قری و شورشی ته کنه لوژیا و به پیشره‌وی‌یه‌کانی پروفیسوری "گلاسنوست" جیهان له کوتای ده‌پیچین؟ بونی ده‌می کی ده‌که‌ن؟ بونی دلی کی ده که ن؟ ئاوینه ی خوزگه ی کی ورد ده که ن و خوشه ویستی له کی ده شارنه وه و قه ده غه د ه که ن؟ چ روژگاریکی سه یره، هاورییان، به‌ر له‌وه‌ی هیچ سیاسه‌ت‌مه‌داریکی بورژوازی فریای پیناسه‌ی دنیای نوی بکه‌وی و دوو شه‌کر به زار بشکینی، له‌شکر و ژه‌نراله‌کانی دونیای نوی، په‌رچه‌م و ئالاکه‌ی له خوینه ئال و گه شه که ی من هه لکیشا و به رز به‌رزی‌کرد و رای‌وه‌شان. لیوه له‌رزه‌که‌ی "بوش" به زمانی کریکاریکی هاوولاتی خوی، زمانی دروینه ی به گه ر که وت "دونیای نوی، به‌رگری‌یه له پرنسیپی ئینسانی". (۱۸) بو کریکار و زه‌حمه‌تکیشی ناوچه‌که ئه‌گه‌ر له ناوه‌وه‌را دیکتاتوری ره ش هه موو مافه کانمانی خنکاند بوو، له ده ره وه ش را به "توفانی سه حرا" (۱۹) چالی قوولی نه وت بوو به گومی خوین، بوو به گوری به کومه ل له ئازیزانمان، کاره ساتی که م وینه له میژووی پر تاوانی سه رمایه دا، کریکاران و زه‌حمه‌تکیشانی کوردستانیش لاشه زامداره‌که‌یان بو نیو "جه‌هه‌ننه‌می سارد" (۲۰) به‌کیش کرد، بلیی ئاخر، ده رده داری ئاواره یی و شولاق کاری خوش باوه ری، برینی گیان و له شمان چه ند ده یه ی تر ساریژ ده بی. تازه، ئه وه بو نیزامی نوی، سه ره تای کاره. هه ر چه ند "گولی ره ش" (۲۱) ده پشکوی، ده بی به خوینی حه مه یه ک ببیژری، تا گولی ره‌ش باله‌خانه‌ی مالی چه‌له‌بی داده‌پوشی، ئاسمان ره‌نگی سووربای وه‌رده‌گری، سالی "۲۰۰۱"، له شوین هه‌ر مومیک داده گیرسی، بریاره ئوکسجین له ۱۰ موم ببرن! (۲۲) جه هه نه می سارد کوره یه که ئه ستیره ی زه وی سوری ژیانی چالاکی، کرمی دژی گولی سوور و گیانی سوور و ئاسوی سووری تیا په روه رده ده بی. مه ترسی گه وره لیره دایه، دووباره‌ی ده‌که‌مه‌وه **مه‌ترسی گه‌وره لیره دایه؛** جا تو نووسه‌ر وریابه! هونه‌رمه‌ند، ده‌رهینه‌ر، ئه‌کته‌ر، په یکه رتاش، نیگارکیش، دره نگه، دره نگه، زور دره نگه. (۲۳)

دووەم:

"شەری ئەهلی دەروونی هونەر"

ا_ مارکس لە کتیبی ئایدیولوژی ئەلمانیا، بە دوای باسەکانی دابەش بوونی کاری کومەلایەتی، دیتەسەر بە رهە م هینانە وە ی ئایدیولوژی و ئیتساتیکا. ئیستاتیکای "زال" و پە یرە وکراو بە سە ر کومە ل دا، ئیتساتیکای چینیکە کە لە رووی ماددی یەوە بالادەستە و هویەکانی ژیان و روشنبیری بەدەستەوەیە. لەگەل هەر دەورەیەکی بەرهەمهینانەوەدا چون سەرمایە و نارەزایەتی کریکار نوی دەبنەوە، ئاواش فیکر و ئیستاتیکاش بە رهە م دە بنە وە. کومە ل لە پروسە ی بە رهە م هینانە وە ی ژیان و بە رژە وە ندی ئینسانە کان دا، بو گرایشاتی سیاسی، کومە لایە تی، فکریش دین و دە بنە گروپی کومە لایە تی دژ بە یە ک. نموونە ی بە رجە ستە لیرە دا ئە وە یە، دە شی نووسە رانی بورژوا مانە وە و بوونی رژیمەکەیان وەک "بوونیکی ئەنتاگونیست" ببینن بەلام هەرگیز ناتوانن ئازادی و ئازادبوونی ئینسانە کان لە دەسەلات و پەیوەندی سەرمایەوە ببینن. راستیەکەی دەبی ئەوەش بوتری کە تەنانەت نووسەرانیکی کەمیشن ئەوانەی دەتوانن لە بەرهەمەکانیان و ژیانیشیاندا پراتیکی دژی سەرمایەداری کریکار وە ک دیدگا و ئاسویە کی بەرجەستە نیشان بدەن. بەکورتی نموونەیەکی تر بەکەلکە؛ گرایشی دیموکراسیزمی بورژوای کە لەنیو هەموو بالەکانی تردا سەرکەوتووترە، جوریک لە ئازادی و بەختەوەری ئینسان تیدەگا و ئاسوشی بو ئاییندە ی رزگاری لە مە ودای ئە زە لیە تی کویلە ی کاری بە کری دا دە توانی مانا پە یدا بکات، هە ر بە هە مان د ە ستوور گرایشی سوشیالیزمی کریکاری، ئازادی ئینسان وە ک رزگاری ژیان لە چنگ واقیعیە تی دە سە لاتی سە رمایە بەسە ر کارە وە دە بینی و ئە م ئاسویەش بو خەبات دەبیتە ئامانجی سوشیالیستی (٢۴). نیزامی سەرمایەداری لەم وەرچەرخانە مەزن و جیهانییەدا، لە ئاسوی ئارایشی نوییی دا، ریگای کونەپەرستی و ریبازی "راستڕەوی" منالانەی گرتوتە بەر و ئامانجی بە کە م گرتنی هە ست و خوشە ویستی ئینسانی و تە حقیری کومونیزمی وە ک بە رهە م هینانە وە ی ئیستاتیکای ناوەتە دەستوور کارەوە. هیرشیکی بی ئامانی بە ئافاتی گەورەی فەرهەنگی لە هە موو لاوە بو سە ر فکر و ئاوە زی کریکاری بە دە ستە وە یە. قیافە ی دونیای نوی ئاودامان ناسیونالیزمی توخ و دواکە وتوو، شوفینیزمی کویر و حقدی میللی و مەزهەبی یەکی عەقلانی لی دەتکی. خورافە و نەزانین و تاریکی سەدەی ناوەراست و رەگەز پەرستی و ئایدیالیزمی رووتی کردووە بە گژ بیر و باوە ری شورشگیرانە و مە رامی ئازادی بە خش و ئاسوی روشنی کریکاردا. چارە ی قوتاربوون و دە رچوون لە م ئە زمە فکری_ جیهانیە ی دا، بی گومان بن کە مایکیافیلیە ت و فاشستی و راسیستی رە ت ناکاتە وە؛ شیرپە نجە و وە رمی کوشندە ی تە نیا بە قووت دانی کە پسولی هیستریکی "ئە نتی کومونیستی"، بو ماوە یە ک دەوەستینی. پیناسەیەک دەبی هونەری بورژوا بیکات بو "حەمامی خوین" یانی دنیای نوی، زوریک لە وانە ستوک وبی بایە خ بوونە کە تا دوینی وە ک دە سکە وتی میژوویی بو نووسە رە دە رکە وتووەکانی دە ژمیردران. باوە "یاناریونس" (٢۵) کلاوی رە ش رە ش دە نیتە سە ر و "سابیر" (٢٦) دیتە بە ر دە رگای "توماس بیکیت". (٢٧)

ب_ بە گویرەی ئەوەی، فەرهەنگ و هونەری چەپ و نووسەرە هەلکەوتووەکانی سوشیالیزمی بورژوایی بو دژی کومونیزمی کریکاری، لە شانوی نیزامی نوی دا، کارامە یی یە ک نە ما نمایشی بکە ن؛ بالی راست لە نیو کومە لیک کیشە ی جیهانی و هە مە گیردا، بە تاک کە وتوتە وە و بە بی قسە؛ جاری دە ریایە ک خوینی ویست، ئیستاش سوارە کانی بە نیازن لە مە یدانی فە رهە نگی دارزیوی دا ئە سپە کویرە تاودە ن. قوتابخانە ئە دە بی و بزووتنە وە هونە ریە کان لە سە ر ئە م خاک و خولە وە پی دە گرن و پە یدا دە بن، لە مە ودوا خوینی "یە شار کە مال" لە کروکی ئیسقانە کە ی "کامیل ژیرە"وە

(٢٨) فروکەی سپی وەردەگری. "محمود دەرویش" و "توفیق زیاد" لە "هولی گەل"دا (٢٩) کوتری جوامیر، چلە زە یتوونی لە سە ر گویسە بانە ی کونگرە ی ئاشتی دا بە ردە داتە وە بە ردە م "شیمون پیریز"؛ (٣٠) "چە نگیز ئایتماتوف" و "مسعود محەمەد" سلاوی نوی بو ژیانی نوی بە گورباچوف (٣١) دەدەن. کەم نین ئەو شاعیرانەی عەریزەی "کارەساتی هەلەبجەیان" بردوتە خزمەت "خافیر پیرز دی کویلار" ریکخراوەی مافی مروف. پە خشان نووسی شارە زا، ئاموژگاری دوستە ئە وروپی یە کانی دە کات تا بین تاوانە کانیان!! لە گومی ئە سرینی "خانمی میتە ران"دا بشونە وە. "فواد صدیق صابر" و دە یانی تر وە ک ئە و لە "ریگای کوردستان" دا (٣٢) ئامادە قە لە م بەکارن هیرش بو سە ر ئە دە ب و هونەری کریکاری بکەن. رووخانی پەیکەری "لینین" بو "بەلشەویکیک" رەمزی چ هیرشیکی گرنگە، بو شاعیریکی کومونیستیش کە "مایکوفسکی" (٣٣) لە دە ریای لە بیرچوونە وە دا دە خنکینی، هە مان رە مزە. جیگای داخیکی زورە کە "تیرە ج عە تائی" (٣٤) ئە م سە فسە تە سە روو چینا یە تی یە بە گویی کریکاردا بخوینی. ئە م روژانە، ئیدی پە لە پە ل لە سە ر ئە وە یە هە رچی بوی دە کری فوویە ک بە مایکروفونی دراوی بورژوازی دا بکات. هە رچی برشتی خامە ی لە کار دابی بو تیزاب بە سە را کردنی ئیحساس و شعوری کریکاری، دین و ریز دە بە ستن و دە نووسن دژی هە رچی کریکارە، دژی هەرچی زەحمەتکیش و ئینسانی یە... ئیتر ریزی بی ئەژمارەی شاعیرانی ناوداری وە ک "لە تیف هە لمە ت" و "مکرم تالە بانی" لیک دە دە ن و پیک دە گە ن لە گە ل "کە مال میراودە لی" و "شیرکو بیکە س ".

ج_ لە کارنامەی بزووتنەوەی فەرهەنگی بورژوازی دا، ئەدەب و هونەرەکەی، ئیستاتیکای ناسیونالیستی توخ و تەسک بین و بەرچاوتەنگی میللی و لیبرالیستی بی تام و بی ناوە روک بە رووی ئیستاتیکای ئە نتە رناسیونالیزمی کریکاردا دەدات و ئایندەی رەوتی ناسیونالیزمی پی رزگار دەکات لە ئەزمەی فکری بورژوازی. لە ئاسمانی رادیکالیزمی ناکریکاریدا، هەروا ئەستیرەیە و دادەچوری و لە شوینی خویدا چەند تروسکایی یەکی لاواز نەبی، درە وشاوە یی تیانی یە. دە رگای کوریان ئاوالا خستوتە سە ر پشت، بو ئە وانە ی دە ست لە خوشە ویستی و سوزی کریکاران و ئینسان هەلدەگرن. دەیان نووسەری بەتوانا دەکرن و بەهرەکەشی قوربانی کورە سەرمایەداریک دەکەن. لە سیستەمی فکری بورژوای دوای شەری ساردا، بە پیچەوانەی ئەوەی دەبوو رووبدات (یانی موربوونی چارەنووسی ئینسانەکان بە ئاسوی سوسیالیزمی کریکاری) جەرەیانی "خرت و پیری سوفی شاری"، دین لق و پوپی نەمام دادەپاچن. بەپی ی قسەکانی وەزیری روشنبیری میسری بو روناکبیرانی ناسیونالیستی عەرەب، پی ی ناوی؛ "غزوی ثقافی ئیمپریالی" بکە ن، بواری شی کردنە وە ی وردتر و ئە سل تر لە ئال وگورە کان با بو شوینی تر بی. بە تایبە ت ئیتر بو میتودی باسە کە م و لە رووی پیکنە ری "مولفە ی " ووتارە کە شمە وە دیمە وە سە ر "روو بە روو بوونە وە ی سە ربە خو" (٣٥) ئە و شوینە ی پانتایی بە رە ی شە ر دیار بیت.

د. ویرای ئەوەی یەکیتی و ریکخراوبوون، خوی دەسکەوتیکی میژوویی یە وە، بووتەکاریکی روتین لە گوزەران و خە بات دا، بە لام روونکردنە وە ی بە کورتیش بی لە سە ر سروشت و ماهیە تی ئە م جورە ریکخراوبوونە جیگای خویە تی:
١ _ نووسەرانی بورژوازی لە دەیان و سەدان کور و کومەلی نیوخویی و جیهانی دا ریکخراون و بە ریکخراوی کاروبارە کانیان ئە نجام دە دە ن. هە رچە ند بە رهە م هینانی سە رمایە داریش کریکار وە ک چینیکی سازماندراو، بە هرە مە ند لە شیوەی جیاجیای ریکخراوبوون هیناوەتە دەر، لە گەل بەرهەمهینانەوەی سەرمایە دا نارە زایە تی و پراتیکی دژی سە رمایە داری کریکاریش نوی دە بنە وە. ئیستاتیکای هە لقولاو لە نارە زایە تی کریکار دە بیتە بە شیک لە ئاسو و سیمای چینەکە. ئاسوی کومونیستی کریکار و ئیستاتیکای ئەنتەرناسیونالیستی کریکاری، نووسەران و هونەرمەندانی هەلکەوتووی خوی دەهینیتە دەر و بە دەوریدا کودەبنەوە و گەشەی پی دەدەن. بە یەک رستە میحوەری نزیک بوونە وە ی نووسە ر و هونە رمە ندی کریکاری، ئیستاتیکای ئە نتە رناسیونالیستی یە و لە تریبونی ئە وانە وە "مە لای

قه له ره شكه" بانگه واز ناكات. (٣٦)

٢_ له سه ره تاى ووتاره كه دا، ووترا كه له نيو خه باتى چينه كان دا، ره وه نده ئه ده بيه كان و بزوتنه وه هونه ريه كان ده توانن په يدا ببن و له نيو بچن وه ک دياره ده ى گرايشى فكرى _ كومه لايه تى دياريكراو. كريكار و بزوتنه وه كه ى بو ئيمه مه به ستن و ئامانجمان گه شه دانه به هونه رى ئه نته رناسيوناليستى كريكار. ئه گه ر ئيستا له ژير سايه ى گيانبازى كومونيسته كان و خه باتى چينه كه مان دا ديموكراسيه كى نيو به ندى ناجيگر هه يه، فه لسه فه ى كوكردنه وه ى ئيمه نيه. يان "بير چال" له ووتارى نانى ره ش و شيعردا ده لى: "يه ک شورشى كومه لايه تى زور زياتر له ده سه لاتى سياسى ده روات" (٢٧)، ئيمه نووسه ر و هونه رمه ندى ئه و شورشه ين كه پرولتاريا هه رساته خه ريكى خه ملاندن و بەرپاكردنى يه تى.

٣_ ئه و فه لسه فه يه، باسكردن له كومه له ى سه ربه خوى ئه ده ب و هونه ر، زور رياكارانه يه و ئه گه ر ئه نگيزه ى خاوه نه كه شى شه ريف بى، فريو خواردووى وه همى بورژواييه. نووسه ر و هونه رمه ندى كريكارى دابر نيه له ژيان و ئازاره كانى چينه كه ى و سيماى روون و لايه نگرى حيزبييه ته له ژيانى سياسى چينه كه ى دا. ريكخراوى ئه ده ب و هونه رى كريكارى كانوونيكى جوش دانى ووشيارى چينايه تى و هه لشاخانه به رووى واقعى سه رمايه دا. كومه له ى سه ربه خو گوزارشى كومه له ى تيره كانه و نووسه رى كومونيست ده بى له سازمانيكى كومونيست دا بى. (٣٨)

ه . (ريكخراوى هونه ر و ئه ده بى كريكارى) بو ئه وه ى ره فتار و كه سايه تى و هه لويستى كريكارانى كومونيست له هونه رى ئيمه دا خو بنوينى و ئاره زووى ئه وان بدوينى و ئاسوى ئه نته رناسيوناليستى به رووى يه‌كيتى نووسه رانى عيراق و كومه له ى سينه ماى كوردستان و لاوانى تيروژدا (٣٩) جيگر و راوه ستاو بيت، هونه رى ئه نته رناسيوناليستى كريكار، له برى سربوون و ته خديربوونى به تابلوى جه هه ننه مى سارد و له برى شوردنى ئاوه زى به حه مامى خوين، په يامى ئيمه له ساته يه كجار سه خت و دژواره كان دا بريسكه ى بى. بزوتنه وه ى كريكارى، بزووتنه وه يه كى چينايه تى جيهانى يه و كومونيزم خوى مه سه له ييكى جيهانيه و ئه مروش سه ره راى ئه وه ى چى له باره يه وه ده وترى، بو هه ميشه له پيشتره. به دريژايى نيو قه رن زياتره جيهانى سه رمايه تووشى ئه زمه ى شورشگيرانه بووه،؛ ده يه ى ئاينده، ده يه ى ده سبردنى كريكاره بو كارى شورشگيرانه ى جه ماوه رى؛ ده يه ى دروست بوونى ئه حزابى كومونيستى پر توانايه؛ ده يه ى موربوونى رووداوى سياسى نيو كومه لگايه به سياسه تى سوشياليزمى كريكارى، شورشى ئوكتوبه ر له سه ده ى بيسته م دا، رووداويكى به رجه سته ى ميژووى كومونيزمه. به يه ک ووشه؛ ده يه ى پشت راست كردنه وه و سوراخ كردنى ريگا چاره ى كوتاييه.

ئه نتيليجنسيا و رووناكبيرى بولشه ويكى بين و تيورى روشنبيرى لينينى مان كردبيته پەرچه مى بزووتنه وه كه مان. ناكرى خومان له هه لويستى ئه نته رناسيوناليستى كريكار به رامبه ر به ناسيوناليزمى كورد و عه ره ب و جيهان ببويرين. كاريكى قورسه، ناخوشه و سه خته، به لام بريار نيه نووسه رى بولشه ويكى بو سيبريا دوور نه خريته وه. ناسيوناليزم به بلاوكردنه وه ى چر و پر به گيانى ته حقيرى سوشياليزمى كريكارى له ئاسوى پيروزى بزوتنه وه ى كوردايه تى دا، كه ركوک ده كاته قودس؛ نموونه ى به رزى ئينسانى تيكوشه ر له ناسيوناليزمى كورد دا، هه لويه كى به رزه فرى سه روو چينايه تيه، كورد ئه و ئينسانه يه چه كى كرده شانى "**بەشەر**" (٤٠). بو ئيمه چى ؟! نموونه ى بەرز و ئايديالى ئينسانى تيكوشه ر كى يه؟! يان ده بى چون بى ؟

و. ميژووى گه شه كردنى گرايشى رياليستى له هونه ردا ده توانى ببيته باسيكى سه ربه خو و ئەوه شم له ده ستوور دا نيه، به كورتى ده توانين تايبه ت تر له شوينى تردا ليى بدويين و ليره دا ته نها به چه ند ووشه له ده رگاى ئه و مه سه له يه ده ده م. په يداكردنى ديدگا و روانگه ى رياليستى له ژيان وهونه ردا، تايبه تمه‌نديتى يه ؛ نووسه رانى بورژوازى ته نها كاتيک، له ميژوويه كى دياريكراودا، توانيويانه ئەوه به ده ست بهينن كه بورژوازى به پيى رولى ئه و ده بوا گشت

کومه لی نوینه رایه تی بکا و ئامانجه کانیشی ده یتوانی نزیکه ی کوی هیوا شورشگیره کان بی. هه رگیز، هه رگیز تویژ و چینه کان چه ندیش چه وساوه بووبیتن، به لام که ئاینده ییکی باشتریان بو خویان و بو کومه له که هه لنه گرتبی، نووسه رانیشیان نه یانتوانیوه کومه ل له پروسه ی گوران و کیشمه کیش دا ببینن، که سروشتی هونه ری ریالیستیه. ئیمه له هونه ری کوردی دا، شایه دی که له پووریکی ده وله مه ندی ره وتی واقیع گه رایی نین. ئیستا تازه هونه ری قه له م به ده سته کانی بورژوازی کورد، بیزاری خویان له ساده یی و ساکاری و روتینی ژیانی ره شه خه لک ده رده برن و به شوین پروفیسوره جه نگاوه ره کانی زانکوکا نی سوربون ده که ون. به من ژیان و هونه ر و ره وتی ئاینده ی هونه ری کریکاری له سه ر جاده و شه قامه کانه وه ده ست پی ده کا. له ژیانی پر و له وانه ی دونیا دروست ده که ن. که له پووری ئیمه ده گه ریته وه بو سه ر مه کسیم گورکی و بریخت و جه و هیل و مایکوفسکی و جاری تر دریژه ی ریبازی ئه وان به خومان ده سپیرین. له هونه ری ئه وان دا، رق و کینه ی میلله ته کان له یه کدی، به ئاسوی بورژوازی ده زانری و هاوپشتی و خوشه ویستی چینایه تی ئینسانه زه حمه تکیشه کانی دونیا بو یه کتر ده گیرنه وه. له شاکاره ئه ده بی و هونه ریه کانی ئه وان دا، نموونه ی ئینسانی ئازاد و تیکوشه ر، کومه لی بارگه ی تایبه تی پی یه که ئاشکرا و روونه؛ دژی به رچاوته نگی و خوپه رستی یه و خوی دروست کراو و دروست که ره؛ ئینسانیک ووشیار به خوی و به کومه له که یی و ئاسوی دونیایه کی یه کسان و پر کامه رانی پی یه ... ئه وان کریکاریان له مه ودای خوزگه و ئاره زووی سوشیالیستی دا ناساندووه. له سه ر ئه م گرایشه وه، به م پیناسه یه وه بو کاره کانمان، ده توانری له سه ر چه ند و چونی ئه ده ب و هونه ری کریکاری لیکولینه وه ی ورد تر بکه ین . مه سه له ی له چه شنی "پرولت کولت" ی رووسیا، مه سه له ی بلاوکراوه کان، گوفار، نووسین ده رباره ی ناوه روکی کیشه کانی تیوری ئه ده بی سه رده م و مه سه له ی زمان و ساده یی به رهه م ... به کاربردنی ره مز و داستان... پاله وانی سلبی و ئیجابی... هتد ته نها له نیو گرایشه وه شایانی باس کردن و تاو و توی کردنن. (٤١)

ژیرنووسه کان:

١ـ دونیای نوی: مه به ست له "نیزامی جیهانی نوی"یه که جورج بووش بریاره به بالای سه رمایه داری دوای شه ری ساردا ببری.

حه مامی خوین: بروانه ووتاری "بزوتنه وه ی دژی شه ر له جیهان "دا، "پرولتاریا" ی ژماره "٥" ئورگانی ریکخراوی ره وتی کومونیسته.

٢ـ ده قی ئه م ووتاره له کوبوونه وه ی روژی ٢٠ـ٩ـ١٩٩١ له شاری رانیه خویندرایه وه.

٣ـ پیشه نگ. کوردی ژماره ١١. ئورگانی کانوونی هونه ر و ئه ده بیاتی کریکاری کوردستان.

٤ـ ووتاریکی هاوری "حسین شه به ق" ه به سه ردیری "ژیان و تابلوکانی ره نج و ئاره زوومان" له پاشکوی ژماره ١٢ ی پیشه نگ بلاو کراوه ته وه، ده ر باره ی کیشه نیوخوییه کانی کانوونی هونه رو ئه ده بیاتی کریکاری کوردستانه.

٥ـ هینری ارفون، جورج لوکاش ترجمه د. عادل العوا دمشق ١٩٧٠.

٦ـ لینین. فی الادبه والفن ترجمه یوسف الحلاق، یان بروانه ژماره ٨ ، ٩ رابه ر. ئورگانی "حه لقه ی ئه ده بیاتی کومونیست"

٧ـ بروانه رابه ر ژماره ٨، ٩

٨ـ بروانه رابه ر ژماره ٨، ٩ یان مانیفیستی حیزبی کومونیست،

٩ـ بروانه رابه ر ژماره ٨، یان پیشه نگ ژماره ٣ کوردی.

١٠ـ "شیعری شورا کریکاریه کان" شیعری بژار.

۱۱_ وتاری "ناوه روکی چینایه تی کومه لگه و تیوری ئه ده ب" به دوو به ش له ژماره ۸، ۹ ی رابه ر له سالی ۱۹۸۹ بلاو کرایه وه. به شی سییه می ووتاره که م که ته رخان بوو بو هونه ری کریکاری، له روژه کانی گیرانه وه ی شاری هه ولیردا له ۲۱_۱_۱۹۹۳ له لایه ن حکومه تی هاری به عسه وه سوتینرا، به شی چواره می به دوو به شی لیکدی جیاواز و دوور له یه ک بلاو کرایه‌وه که وای لیکردم سارد بم له سه ر ته‌واوکردنی ئه‌لقه‌کانی‌تر، ئه م باسه ش ته واوکه ری هه مان ووتاره و ده چیته خانه ی هه مان بابه ته وه.

۱۲_ نیوی وتاریکی هاوری نادر عبدالحمیده که له پرولیتاری ژماره ۲ بلاو کراوه‌ته‌وه، هه‌روه‌ها هاوری حه‌میدی ته قوایی باس له کوتایی هاتنی ئاهه نگی جه ژنی هه ره س هینانی کومونیزم ده کات وه ک ئه وه‌ی ئالوگوره کان خیران و ماوه ی که متر له ٦ مانگیان بو دانا، تاکید نیم له کوی خویندوومه ته وه.

۱۳_ چینه زه‌حمه‌تکیشه‌کان به دریژایی میژوو خه‌باتیان له دژی سته‌می کومه‌لگای چینایه تی کردووه، عه داله تی کومه لایه تی وه ک ئامانجی خویان ناسیوه و نموونه ی ژیانی ئاینده یان بووه.

۱۴_ مارکس، ثامن عشر من برومیر.

۱۵_ ئاتین پاله وانی لیهاتووی رومانی "جیرمینال" ی ئه میل زولایه.

۱٦_ کریکارانی پارچه چن، شیعر و سروودی به نیوبانگی "هینریش هاینه"

۱۷_ حه مه عه لی، پاله وانی رومانی "نینا"ی ثابت ره حمان، مه لا حه مید شه خصیه تیکی کریکاری چیروکی "هه نگاو" ی کاک سواره یه که له لایه ن کومه له ی تیکوشه رانی کومونیسته وه له سالانی ۱۹۸۸، ۱۹۸۹ بلاو کرایه وه.

۱۸_ کارگر امروز ژماره "۱۰"، نشریه انترناسیونال کارگری.

۱۹"توفانی سه حرا" نیوی شه ره کانی بورژوازی ئه مریکی و هاوپه یمانه کانی بوو له دژی حکومه تی بورژوازی عیراق له کیشه ی خه لیج دا.

۲۰_ جه‌هه‌ننه‌می سارد، له نووسینیکی "کاک عبدالله مهتدی" دا هاتووه بو گوزارش کردن له تراژیدیای ئاواره یی خه لکی کوردستان له کوچره وی به هاری "۱۹۹۱" دا، له شاره کانه وه به ره و کویستانی ساردی شاخه کان و سنووره کان.

۲۱_ بروانه چیروکی "گولی ره ش" له کتیبی "گولی ره ش"، نووسینی "شیرزاد حه سه ن".

۲۲_ هاوری "منصور حکمه ت" له وتاری جیگه و ریگه ی کومونیزم له جیهان دا باسی ئه وه ده کات سالی ۲۰۰۰ له شوین پیگرتنی هه ر کومونیستیک بریاره ۱۰ کومونیست بفه وتینن.

۲۳_ داستانی هه لوی سوور، داستانه شیعری شاعیری نیوداری بزوتنه وه ی شیعری کوردی "شیرکوبیکه س ".

۲۴_ بو زیاتر روون بوونه وه ی ئه م خاله، جگه له ئایدولوژی ئه لمانی، سه رنج دان و خویندنه وه ی "جیاوازیه کانمان" نووسراوه ی هاوری "منصور حکمت" زور به که لکه.

۲۵_ "باوه یاناریوس" که سایه تی سه ره کی و بی وه ی رومانی "براکوژی" ی رومانووسی به توانای یونانی "کازانترازکی "یه.

۲٦_ سابیر یه کیک له که سایه تی یه دوورکه وتووه کانی رومانی "شار"ی "حسین عارف".

۲۷_ توماس بیکیت، رئیس الاساقفه له شانوگه ری قتل فی الاکتدرائیه له نووسه ری گه وره ی ئه مریکی ت.س.الیوت.

۲۸_ "کامیل ژیر"، وه ک ره مزی زیندووبوونه وه ی کوردایه تی هاتووه، له نیوی دیوانیکی یه وه هاتووه "کوردایه تی".

۲۹_ هولی گه ل، هولیکی گه وره یه له شاری هه ولیر نزیک به سه نته ری شاره، له ساله کانی په نجاکان دا کوبوونه وه ی جه ماوه ری جوتیاره هه ژارو زه حمه تکیشانی تیا ده کرا.

۳۰_ مه‌به‌ست شیعری "دووریان"ی "شیرکوبیکه‌س" که له مفاوه‌زه‌ی سالی"۸۴"ی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان و حکومه تی به عس دا بلاو کرایه وه.

۳۱_ مه به ست نوسراوه ی "مسعود محمده " "تحیه الی گورباچوف".

۳۲_ "فواد صدیق صابر" یه کیک له نووسه ره کانی هه فته نامه ی "ریگای کوردستان" ئورگانی حزبی شیوعی کوردستانه.

۳۲_ ژماره "۳" ریگای کوردستان ئابی سالی"۱۹۹۱"، چاوپیکه‌وتن له گه‌ل هاوری "عزیز محمد" سکرتیری حزبی شیوعی عیراق.

۳۴_ ئیره ج عطائی، پیشه نگ فارسی ژماره "۵".

۳۵_ نیوی وتاریکی هاوری "امجد غفور" که له پرولیتاری ژماره "۵" دا بلاوکراوه ته وه.

۳٦_ شیعری "به یان"ی "شیرکوبیکه س "، مه به ستم زمانی یه ک گرایشی هونه ریه .

۳۷_ پیشه نگ، فارسی ژماره " ۷ " ووتاری "نان سیاه و شیعر"

۳۸_ "مارکس، انگلس"، ئایدولوژی ئه لمانی

۳۹_ لاوانی تیروژ، کومه‌له لاویکی ناسیونالیستی که‌م شاره‌زا له هونه‌ردا و لیهاتوو له مه‌رایی‌دا، گوفاریکی هونه ریان ده رده کرد له شاروچکه ی "سومیل" ی کوردستانی عیراق دا به نیوی "تیروژ".

۴۰_ مه به ست له و شیعره ی "شیرکوبیکه س" که له "به یان" دا بلاو کرایه وه که پیشکه ش به کوردستانی ئیران کراوه و باس له وه ده کات به کورد و عه ره ب و فارس و تورک پیاویکیان دروست کرد، کورد چه کی کرده شانی ئه و پیاوه.

۴۱_ به داوای لیبوردن له خوینه ران، ره نگه ژیرنووسه کان و تیبینی یه کان روشن نه بن و باسه کان هه مه لایه نه نه بن، یان زوریک له وانه ی ناویان هاتووه له نووسه ران و که سایه تیه کانی تریش سه ر له خوینه ر بشیوینن، ناچاری وتاره که م وای لیکردم و دوودلی خوم ئیوه ی ئازار دابی داوای لیبوردن دووباره ده که مه وه.

***

ئومیدیکی تر...

سه فین عه لی
تورکیا_ کریکالا _

له شاره ره شه کانی بارانه وه هاتووین، پیاله یه ک زه رده خه نه و مشتی ئاره ق و فرمیسک، توزقالیک ئومید به ده ربازکردنی ساله کورته له ده ست نه چووه کانمان. ئانتینی سوز و هزرمان له گه ل شابروسکه بی ئوقره کانی شار بالی شکا. هه ر له گه ل یه که م تریشقه ی ئیواره یه کی ئایار سینگمان وه ک هه میشه کرده وه بو ته رزه و ره شه با؛ به پالتو ره شه کانمان وه نه وشه کانمان ده پاراست؛ بو ئه وه ی نه سلی ئینسان له نیو نه چی، هیلکه دله کانمان له دالده ی روحمان حه شار ده دا. چاومان له گه ل تیری گوناهه کانیان ده سته ویه خه بوو، خه ونی به پیوه راگرتنی ئاپارتمانه کانمان په خش ده کرد، بوونی مروفمان پی موعجیزه و په رچوو بوو له بسته خاکیک، بیجگه له چرقه ی گه رما و گه رمای خوین و گولله توپ هیچ هه ستیکی تری تیانیه. «دایکی نیشتمان» ئه مجاره ش نه فره تی له روله بی ئه مه که کانی ده کرد، دوژمنانی چرا و گورانی و نازی ئیوارانی کچه شاریه کان...
له شاره بی وه نه وزه کانی زریانه وه هاتووین. منداله بی رایه خ و کولاره کانی ئه م شاره، ناچار له نیو یاریگا پر له قاوه نه کانی شاره کانی تر یاری ده که ن. له عه سره نگاویکی سامناک به کوردی پییان ووتن ئیتر ئیوه نابی لیره هه ناسه بده ن و چاوشارکی بکه ن، چونکه ره نگی چاوانیان له گه ل ره نگی به یداخه روو زه رده کورد ه واریه کان ناگونجی... ئیمه ش به گژ ئه و کیوه ئه ژدیهایانه دا چووینه وه که خه ریکن وولات ده که ن به خه لات بو دیوەزمه کانی باشوور و خورهه لات!
که چنگمان له قوپچه ی به روکیان گیربوو، تازه ترین درویان به خشی، لافاویکی تر له مورکردنی کاغه ز و به لینی رووره شی هه لیکرد...
له شاره برموداییه سی گوشه کانه وه هاتووین. هه ندیکیمان چه تره شه که ته که ی سه ری پره له مومی تازه؛ ئه وانی تریش جوینه وه ی زه مه نه کان بوته خولیایان... چاره نووسمان به فه لته یه کی زه مان، ئه حوالی گیرفان، په شیمانی له دایکایه تی و باوکایه تی دیاری ده کری. میشکی ماندوو چاوه ریمان ده بی «۲۵» سه عات کاربکات ده نا گره وی ئه م هه موو ته ونه ی بو هه لناهینری...
له شاره بی باوه شه کانه وه هاتووین. له ریگای مان و نه مان و یه خه گرتنی ژیان ته نها کیلگه یه کی مین و ئه سپیکی سی لاقی شه لالی ئاره ق و خوینمان بو مایه وه. خه ونه کانم نابنه چه پکی بخورد و وه نه وشه، ده نا ئه م سه رزه مینه یان ده کرده به هه شت. له تووله ریبه کی زور باریک و ئه سته مه وه گیانم ده ربازکرد؛ تووله ریبه کی یه ک که سی، بویه ش چاوه کانیم له نیو مه ره زی بالایا جی هیشت. ئیستاش له م وولاته هه لبزرکاوه هه نگاوه کانم ده ژمیرم... زور جار په شیمانیه کی توند دامان ده گری بو ئه و هه ناسه ره شانه ی له وی هه لمان مژتووه، رقیش له خودا کورده واریه کان ریگای دوکه لاوی ترمان پی نیشان ده دا... یان گه رانه وه بو باوه شی «دایکی نیشتمان»، باوه شه سارد و بی بون و سه وزاییه که ی، یان خویندنه وه ی هه زاره ها ته لیسم بو ده ربازبوون له ده می ماسیه برسیه کانی ده ریا و نووکه تیژه کانی چه تاله بی هه سته کانی په نجه چه کداره کان... ئای، ئیمه باجی چ جوره بوونیک ده ده ین!
له شاره ته ماویه کانی ولاتیکی بی سنووره وه هاتووین. هه موومان مافی خاوه نداریه تیمان لی سه ندراوه ته وه؛ خاوه نی ئه و ده ستانه ش نین که چاومانی پی ده شوین و پیی ده چینه جیهانی ئازیزانمان. ده م و گیرفانه د ه گمه نه کانی باران، له سایه ی شیرازه ی برینیکی قوول ده چنه ئاهه نگی وه سیه تنامه، له گه رمه ی ره شبه له کی شلیر و وه نه وشه کان، بالا هه وره کان چاوشارکی ده که ن.

لە شارە دوورە کانە وە هاتووین. کە م کە م کە ف و کولی خە یالە خە تە رناکە کانی باران دە دوینین. لە تە نگە بە ری روحە سروودخوینە کانی وولات دە بینە نە غمە؛ لە جاران زیاتر سینگمان والا دە کە ینە وە بو رە شە با و تە رزە؛ لە سە رزە مینی زارە ترە ک بوونی خیوە کان دە بینە ئالا... سبە ینی رووباری خوشاو و شیر لە بە ر دە رگای مالە پیرە کانمان را دە بووری، شە رم و شکوی هە تاو دە شکی. نیوە ی عومرمان لە نیو شە مە نە فە ری جوینە وە ی دروکانیان بە سە ربرد، ئیتر بتی دروکانیشیان دە شکینین، تە لیسمی نە هامە تی ئینسان ئاشکرا دە کە ین، مانگە کان مژدە ی خوش لە باخە ل دە نین، شە مال خولق ناکە ین، خوی بی شە رم دیتە ژوورە زە رد هە لاتوە کانمان. پە نجە گوناهبارە کانی بە زاندنی سنوورە کانی زە مین دە کە ینە بلووری شرین. لە هە موو شارە دوور و باراناویە کان کە رنە فالی ئومید ساز دە کە ین...

***

"پەرژینی بیدەنگی" یان لافاوی جەهل

سەلام عبدالله ئیبراهیم، ئەلمانیا

لە ناوەراستی مانگی دوانزەی ١٩٩٦دا کتیبیکم بەناوی «پەرژینی بی دەنگی» دەست کە وت، کتیبە کە بریتی یە لە گفتوگویەک لەگەل مەسعود محەمەد. پرسیارەکان لەلایەن هەلو بەرزنجی یە وە ئاراستە کراوە. لیرە دا هە ول دە دە م وە لام و تیبینی خوم لە سە ر بوچوونەکانی مە سعود بخە مە روو، بە هە مان شیوە لە سە ر پرسیارە کان.
بە لام سە رە تا ناساندنیکی کورتی مە سعود محە مە د بە کاریکی پیویست دە زانم.
مە سعود محە مە د، بلیمە تیکی دە گمە نە لە نووسین بە زمانی عە رە بی دا. سالانی حە فتاکان سە روکی _ المجمع العلمی الکردی _ بووە. خاوە نی دە یان کتیب و نووسراوە یە لە وانە: "گە شتی ژیانم" لە سوید سالی ١٩٩٣ چاپکراوە. "بو گورباچوفی مە زن، سلاو و تکایە". "حاجی قادری کویی، ٣بە رگ".
مەسعود محەمەد کاری پاریزەری «محامی» کردووە، وە لە شەستەکاندا وەزیر بووە و ئیستا لە بەغدا دەژی. ماوە یە ک لە وە پیش هاتووە بو لای جە لال تالە بانی بو ریکخستنی گفتوگو لە گە ل فاشیستە کانی بە غدا. بە ناوبانگە بە دژایە تی کردنی شیوعیە ت(بووە بە پیشە ی). مە لیک حوسە ینی ئە ردە ن بە پیاویکی بە رز لە قەلە م دە دات.
"پەرژینی بی دەنگی"، ئەو کتیبەی لیرەدا جیگای سەرنجدانی منە، لەبلاوکراوەکانی کومەلەی فەرهەنگی سوید _ کوردستانە کە چاپی یە کە می لە سالی ١٩٩٦ دا بلاوکراوە تە وە.

١_ پرسیاری یەکەم بە هەلە داریژراوە. دەربرینیک وەک «فەلسەفەی مروف» هیچ نابەخشیت، چونکە مروفەکان جوراوجور تی دەفکرین. جورەها فەلسەفە هەیە، دەبوایە ماموستا مەسعود وەک زمانەوانیک دوو وشەی لەسەر دارشتنی پرسیارەکە بگوتایە. لە لاپەرەی (٩) دا مەسعود دەلی: « لە بارە ی گورانکاری ئە م دواییە وە» کە مە بە ستی هە لوە شاندنە وە ی سوفیتستا ن و نسکوی کومونیزمە. جودا لە م بارە یە وە دە لیم، بزوتنە وە نیە لە کومە ل دا توشی هە لدیر و نشیو نە بیت. هوکانی ژیرکە وتن، و سە رکە وتن و لە نیو ریگا ئیستاندن، زورن. ئە مە یاسایە کە دە بی هە موو مروفیک (جیاواز لە بیرو بوچوون) تیی بگات. ئە مە ی ئە مرو بزوتنە وە ی کومونیستی روبە رووی بوتە وە، نە یە کە م جارە تووشی بووبیت و نە دواجاریشە؛ تاقە تیوری و بزوتنەوەش نیە کە تووشی بووە. بزوتنەوەی نەتەوایەتی (لەسەر ئاستی کوردایە تی، عە رە بایە تی، تورکیایە تی ، ئە لمانیایە تی) یان سوشیال یموکرات، ئە نارشیە کان ئاییینیە کان، فاشستە کان، لیبرالە کان... هتد چە ندە ها سە رکە وتن و ژیرکە وتنیان بە خووە بینیوە. ئە مرو شیوعیە کان (کومونیستە کان) خە ریکی پشکنین و گە رانن بە دوای هوکانی ئە م بارودوخە داو مشت ومری لە رادە بە دە ری لە سە ر دە کریت. بزوتنە وە ی شیوعی (کومونیستی) لە منالیک دە کات هیشتا تازە فیری زمان بووە، هە لە یە کی زور دە کات، هە ندی شت بە هە لە دە لیت، هەندی شت دەکات لیی ناوەشیتەوە... هتد. ئاخر ١٥٠ سال چییە لەسەر ئاستی تە مە ن دریژی مروف؟ یان لە ئاستی چە ند سە د سالی تە مە نی چینی بورژوازی و گیروگرفتە کانی دزی، جە ردە یی، شە روشور، داگیرکردن و داپلوسینە کانی؟ ئە م سیاسە تە بە ناوی دیموکراتیە تە وە بە ریوە چووە.
مەسعود لە رستەی دواییدا دەفەرموی:« من لە روژانی هەرە زووی ١٩٥٠و هەرە دوایی ١٩٤٩دا گوتومەو لە هەندی نووسینی ئەوسامدا، کە مومکین نەبوو بلاوی بکەمەوە، گوتومە مارکسیزم ئەگەر تەعدیلاتی بنەرەتی تیدانە کری، ناشی بە ردە وام بیت. چونکە لە گە ل سروشتی مروف و راستییە کانی کومە لایە تی بی _تاویل _ ناگونجیت»
من ئە وە بە شتیکی زور تە سک بینانە دە بینم، بە تایبە تی بو کە سیک ناوی مفکر و زانای هە لگرتبی و زاتی ئە وە

بکات لە بەردەوام نەبوونی مارکسیزم بدویت (تەنها لە زاری دەردەچیت)، کاتی کە خودی نووسەر لە یاساکانی ماتریالیزمی دیالیکتیک و میژوویی شارە زایی هە یە.
ئە مجار دووان لە تە عدیلات هە ر مە سخە رە یە. چونکە لە ناو خودی بزوتنە وە ی شیوعیە ت دا جورە ها بوچوون و تاویل و تە حلیل و ریگە ی جیاواز هە یە. بزوتنە وە ی شیوعی خوی لە ریزە کانی خوی دا روژانە تووشی چە ندە ها گیروگرفت و هە لە دیت و ناچارە بە ردە وام چاویان پیا بخشینی و چارە سە ریان بو بدوزیتە وە. هە ر بو نووسینی مانیفیست، "ئە نگلز" لە پیشە کی چاپیکدا، تیبینی ئەوە دەکات کە هەندی شت (لەبارەی هەندی حیزب و گروپ) وەلابنیت، چونکە بەسەرچون. بەلام "ئەنگلز" ئە م کارە ناکا، چونکە مانیفیست بە پلەی یەکەم مارکس نووسیویە تی و دە یە وی وە کو دوکومینتیک لیی گە ری. لینین، ستالین... هتد چە ند جار رە خنە یان لە سیاسە تی خویان و حیزبەکە یان گرتووە و گە راون بو ئە لتە رناتیف. بە ردە وام بوونی هە ر بزوتنە وە یە ک، رووداویک، بە ندە بە باری پە یوە ندییە کانی (کار+ کومە ل+ ناوە روک) و مە رجە کانی بزوتنە وە کە _ زاتی و بابە تی _ لە پروسیسی گە شە کردن دا لە یە ک ئە لقە ی لە یە ک گریدراو دا.
مە سعود پیمان دە لی بوچی مارکسیزم ناشی بە ردە وام بیت. بوچی؟ لە وە لامدا دە لیت : « چونکە لە گە ل سروشتی مروف و راستیە کانی کومە لایە تی بی تە ئویل ناگونجیت.»
بوچی ئە و هە موو بزوتنە وانە بویان هە یە بە ردە وام بن تە نها شیوعیە کە نا؟ ئە مجار چ بە شیکی شیوعیە تە کە لە گە ل سروشتی مروف ناگونجیت؟ شیوعیە ت لە گە ل کامە راستی کومە لایە تی، بی تە ئویل ناگونجیت؟ ئە و بنە ما تیوری، عاطفی، سیاسی یە.. هتد چین کە مە سعود لە سە ریاندا ئە و بوچوونەی پیک هیناوە؟
مە سعود لە وە لامدا دە نووسیت: « بە شیکی گرنگی پە یوە ندی بە واقیعە وە نیە ، پتر بە لای گریمانە (فرضیە) و ئارە زووی خاوەنەکەیدا دەچیتەوە کە ویستویەتی(چینی رەنجدەر) لە نەزەریدا بکاتە خاوەنی میژوو و لە ئاییندەدا حوکم بە دەستەوە بگریت.» (لاپەرە ٩)
ئە م بوچوونە ی مە سعود لە بە ر ئە م خالانە ی خوارە وە راست نین و بی مانان.
١_ بزوتنە وە ی شیوعیە ت دە گە ریتە وە بو نزیکە ی پتر لە حە فتا سال پیش مارکس و ئە نگلز. ئە وە نە زانییە کە مارکس بە خاوەنی شیوعیەت، سوشیالیزم دابنریت. مارکس و ئەنگلز، پشتئەستور بە مشت و مریکی رەخنەگرانە لەسەرجەمی ئایدولوژیەکانی پیش خویان، لە شیوعیەت و سوشیالیزمی خەیالاوی، بزوتنەوەی شیوعیەتیان لە خە یالە وە بو زانست پە رە پیدا.
٢_ مەسعود چینی رەنجدەر بەخاوەن میژوو نازانیت. ئەی کی خاوەنی میژووە؟ لەوە دەچیت مەلیک و پاشا و قە یسە رە گوربە گورە کان بە خاوە ن میژوو بناسیت. ئە مە یان مافی خویە تی و لە گە ل بیر و راکانی دە گونجیت. بە لام بو شیوعیەکان، کویلە و زەحمەتکیش و جوتیار و کریکاران خاوەنی میژوون. بو ئیمە؛ چەوساوەکان، بو ئەویش چەوسینەران و خوین ریژان. پالەوانەکانی مەسعود جوتە لەگەل زوربەی زوری کتیبە کانی میژوودا، کە هە ر باسی مە لیک و پاشا و خە لیفە کان دە کە ن. میژووی چە وساوە کان لە واقیعدا هە بووە و مارکس ناویان دە بات، تە نانە ت پیش مارکسیش هەر باسکراوە. هەر لە سپارتاکوس، قەرامیتەکان، بابەکیەکان، هەتا « شیخ بدرالدین»ەکەی نازم حیکمەت، یان راپەرینە کریکاریەکان و جوتیاریەکانی فەرەنسا، مەکسیک، ئەلمانیا... هتد وە کو بزوتنە وە یە کی چینایە تی کە مە سە لە یە کی بە لگە نە ویستووە، جا با مە سعود هە ر ناکولی لی بکات. بیجگە لە و ە ش ئە گە ر مارکسیش باسی نە کردبا، مە سە لە ی ناکوکی چینایە تی هە ر لە ئارادایە.
٣_ شتیکی ئاساییە کە چەوساوەکانیش هەولی حوکم بەدەستەوە گرتنیان داوە و دەیدەن. مەسعود وشیارانە هە ول دە دات چاوی ئە و کریکار و زە حمە تکیشانە ببە ستیت، بو ئە وە ی ریگای خویان نە بینن و بە ژیر دە ستی بمینە وە.
زانا مەسعود لە لاپەرە (٩) دا دەنووسیت:« یەکیک لە گوتە مەشهورەکانی ئەنگلز دەلی کارکردن خالقی مرویە؟ راستییە کی هە رە سە رە کی و بنە رە تیە کی کومە لایە تی سە رە وبن کردووە، چونکە مروف خالقی کردە وە ی کومە لایە تییە

و، کومەلایەتیش بریتییە لە هەموو میژوو. بە پیی ئەم گوتەیە دەبوو هەموو جانە وە ریک بییتە مروف. خو میرو بە شە و و بە روژ لە هاتوچو دایە.»

من گومانم نیە لە وە ی کە مە سعود هوشی خوی لە گە ل هوشی میرولە بە راورد بکات . کارتیکردنی کار لە سە ر مروف جودایە لە کارتیکردنی لە سە ر ئاژە ل و جانە وە ر. ئە مە زانینیکی سە رە تاییە کە، دە بووایە «فە یلە سووفە کە مان» پیشبینی بکردایە. بە هە رحال سە یرم لە وە هات کە مە سعود لە لاپە رە ی ۵۰ بە ر پە رچی بوچوونە کە ی لە میسالی میرولە_ مروف دە داتە وە و دە نووسیت: «بیر کاری هوشە، لە ئاژە ل دا نیە، مە بە ستیش لە و بیرە لیکدانە وە یە نە ک یادکردنە وە.»

ئە ری مروف لە پە یوە ندیە کانیدا شتە کان لیکدە داتە وە. داخە کە م میرولە لە و بە هرە یە ش بی‌بەشە.

پاشان مە سعود باسیکی زور درامیمان بو دە کات و نە زاکە تیکی زور جوانی خویمان بو دە گیریتە وە: «وا رچە ی شارە گیرکە یە ک (هی میرولە کان) بە بە ردە می دە رگای مندا دیت و دە چیت، بە شە ویش پشوو نادات، چ ئاگاشی لە عە زابی من نیە بە دە ست خوپاراستن لە شیلانیان.»

بروا بە و قسە یە ی مە سعود دە کە م. بریا هە ندی باسی خونە پاراستنی دە سە لاتە دیموکراتە کانی دنیا بو رە ش وروتە کان بکات کە چون ملیونە ها مروف دە شیلن بە بی ئە وە ی چرکە یە ک عە زاب بکیشن؛ یان موچرکە یە ک بە گیانیاندا بیت.

نازانم بوچی مەسعود «لە گەیشتنی چینی رەنجدەر بە حوکمەت» لاپەرەی (١٠) توقی چووە؟! بو نمونە زوربەی دانیشتوانی عیراق یان کوردستان کریکار و رە نجدە رن. چی تیایە ئە گە ر ئە م زوربە یە دە سە لاتیان بە دە ستە وە بیت و بە گویرە ی بە رژە وە ندی خویان باری ژیانیان بە ریوە بە رن؟ بوچی پییان رە وا نازانیت؟

مە سعود دە لیت: «بیرو رای مارکسیزم ئە فسانە یە کی (وە یان تە لە یە کی) دە سچین کراوە.»

لیرە دا بە ناماقولی فە رمونی دە زانم کە زانایە ک فە لسە فە و خە باتی روژانە ی پتر لە ۲۰۰ سالی خە لکی کریکار و رە نجدە ر چ بە شیوە ی ریفورم و ئاشتی خوازانە، هە تا دە گاتە سە پاندن و ناچارکردنیان بە راپە رین و خە باتی چە کدارانە، بە ئە فسانە و تە لە ی سیاسی دە سچین کراو ناو ببات.

بە راستی شە رمە زاری خوم دە ردە برم بو ئە وە ی، کە زانایە کی کورد هیشتا بە ئە قلیە تی حکایە تە کانی شە وبردنە سە ر، لە شیوعیە ت دە دویت. زانا مە سعود دە لی:

«وەرزیر، کریکار و نەخویندەوار چ دەستیکی نەبووە لە داهینانی نووسین و فە لسە فە و یاسا و هە رچی دیاردە ی ژیارییە.»

ماموستا بوچی؟ وە لە بە ر چی؟ دە بوایە بە ر لە وە ی قسە ی وا بکات بو بنج و بناوانی هوکارە کان بگە ریت. من لیرە دا چە ند خال دە خە مە پیش چاو.

١_ دە سە لاتیان بە دە ستە وە نە بووە.

٢_ زانست هەمیشە بە دەست دەسەلاتدارەکانەوە بووە. هەمیشە لە خزمەتی ئەواندا بووە. هە ر بویە ش کتیبە کانی میژوو بە شەرەفنامەشەوە باسی ئەوان دەکات . بەلام سەرەرای ئەوەش زانستی جوتیار لەبەرهەمهینانی گەنم، مشتیکی لەو گەنمە، بەهەر حال زور زور بەپیتترە و بەهاترە لە زانستی مەسعود محەمەدە کە «وەرزیر، کریکار....چ دەستیکیان لە داهینانی نووسین و فەلسەفەو یاسا»دا بەندە بە فکری باو و زالی ناو کومە ل کە ئە و جاری بو دە دات. یە کیک لە و ئە رکانە ی کە شیوعیە کان تە قە لای بو دە دە ن : ئە وە یە زانست بدە ن بە دە ستی وە رزیر و کریکار(زوربە) و بە گویرەی بەرژەوەندیەکانیان فیری بن. ئەو کاتە فەلسە فە و یاسای بالادە ستان لە قە بر دە نین و یاسا و فە لسە فە ی ژیانیکی هە رە وە زی هاوپشت و هاوسان قە راردە دە ن.

عیلمەکەی مەسعود بەوە راناوەستی، بەبی ئەوەی پیی بزانیت کە (مەعلولەکان) سەرچاوە لە ئایدولوژی ئەوەوە وەردەگرن. دەنووسیت: «وەرزیر لە ۵۰۰۰ سالەوە بە دوای کلکی گارەشدا زەوی دادەروشینی و یەک هەنگاو بەرەو پیشە وە نە چووە و لە میردە زمە توقیوە و شیخولکە و شە عبە دە بازی پە رستووە. تە نانە ت گاسن و داسە کە شی لە شارە وە

بو ده چوو.» سه ر له نوی پرسیار ده که م بو؟

هه‌ر بو زانین، هه‌ر له‌م «ئه‌ورووپای پر زانست و ده‌گمه‌ن نه‌خوینده‌وار و شارستانیه‌ته‌دا» شوماریکی که‌م نین ئه وانه ی له میرده زمه و غه یب ده ترسن، یان شه یتان ده په رستن، یان بروا به جادوکردن و خویندنه وه ی دواروژر له توی تاسه قاوه‌و وه‌ره‌قه‌ی یاری‌کردن ده‌که‌ن. ناسیاویکم خه‌ریکی ده‌وره‌ی صوفیتییه. شیخه‌که‌ی ناوی حوسینه (نازناوی کابرایه‌کی ئه‌لمانییه)، هه‌ر خه‌ریکی حه‌یوحووه، دوو ته‌کیه‌ی گه‌وره‌ی هه‌یه له شاری "کولن" و له نزیکی "فین". براده ره که م ده یه وی ببیته روشنبیریکی صوفی.

مه سعود له باری تیوری، په نا ده باته به ر نوینه رانی هه رچی پوخله وات و تاوان و دزی و جه رده یی میژوو ده رهه ق به‌سته‌م‌دیده‌کان، په‌نا بو جوره‌ها ده‌ربرین ده‌بات که هیچی به‌سه‌ر هیچه‌وه نیه؛ ئه‌وه نه‌بیت دوپاتی نه‌زانی و جه هاله تی ده کات. بوچی وا ده لیم؟ له به ر ئه م خالانه ی خواره وه.

ده‌نووسیت:«ئه‌گه‌ر شیوعیه‌ت چاوه‌روانی ئه‌و مه‌رجانه‌ی بکردایه که مارکس بو هاتنه‌وه‌ی شیوعیه ت به بنه مای داناون، کوردستانه ویرانه که ی خومان؛ که به هه موو میژووی کون و نوییه وه نه ک بانک به لکو صرافیکی خومالی به خویه وه نه دیوه. چوناوچونی به میشکی کراوه یه وه و چاوی دنیا بین جورئه ت وه به ر خوی ده نی بلی شیوعیم.»

١ـ ناچارم دوباره بلیم که شیوعیه‌ت بزوتنه‌وه‌یه‌ک بووه به‌ر له مارکس، له سه‌ره‌تاکانی سالانی دامه‌زراندنی فابریکه‌کان ریگای خه‌باتی گرتوته به‌ر، که هیشتا نه جاده‌ی قیر و نه ئه‌له‌کترون، نه ده‌راسه وئوتومبیل، نه پیشه سازی به مانای ئیستا یان سه د سال له مه و پیش له ئارادا بووه.

٢ـ راسته حیزبه کانی کریکاران و ره نجده ران ناوی حیزبی شیوعیان له خو ناوه، به لام به‌ش به حالی خوم تاقه یه ک حیزبی شیوعی ناناسم که باسی شیوعیه ت بکات وه ک سیستیم بو سه رده می ئه مرو، ته نانه ت له ئه روپاش، تیکرای حیزبه شیوعیه‌کان له سه‌ر شیوعیه‌ت وه‌کو دووا ئامانج ده‌دوین، واته پاش برینی چه نده ها قوناغی گه شه کردنی سوسیالیزم ... هتد.

با کریکاران و زه حمه تکیشه کانی کوردستان سه رگه ش و به خته وه ر بن به هه لگرتنی ناوی شیوعی زانستی، تو بلیی مانه وه ی پاشماوه ی ده سه لاتی فیودالی ریگا له داخوازی شیوعیه کان بگریت بو «ته واوکردنی» قوناغی دیموکراتی له چوارچیوه ی ده سه لاتی شورایی له عیراق و له کوردستان؟ قه یرانی بیرکردنه وه ی مه سعود له وی‌دا ده ست پیده کات، که لینگه و قوچ له کونی ده رزیه وه بو بابه ته کانی بروات.

ئه‌گینا له‌بری ئه‌وه‌ی له قرناقه و نیله‌گین بدویت، که به‌شیک پیک ده‌هینی، ده بوایه له سه نته ری ده سه لات له به‌غداوه بدویت. مه‌به‌ستم ئه‌وه‌یه که ده‌سه‌لات له عیراقدا به‌ده‌ست کیوه‌یه؟ ده‌سه‌لاتی پله‌ی تیروری فاشی سه رمایه داری یه؟ شیوعی یه؟ لیبراله؟ دیموکراته؟ ئیسلامی یه؟ ده ره به گایه تی یه؟........ چیه؟

ره نگه مه سعود بلی من باسی کوردستان ده که م. باشه په یوه ندی ئابووری، پوولی، کومه‌لایه تی، په روه رده یی... هتد له گه ل کی یه؟ ئه و په یوه ندیانه چون کاریان به سه ر کوردستانه وه کردووه؟

له لاپه‌ره‌ی ١١دا مه‌سعود ده‌لیت: «بیگومان هه‌ر بیروباوه‌ریکی که‌ندی، قولی جوداوازی ولیک دردنوگ‌بوونی ئاده میزاد؛ چ له مه یدانی نیو نه ته وه یه تی‌داو چ له مه یدانی نیوان ریزه کانی یه ک نه ته وه دا هه لکه نیت، به دوژمنی مروفایه تی ده ژمیردریت، با موژده ی ئاوی حه یاتیشی له گه لدا بیت.» ئائه مه یه روشنبیر! حاجی سه لیمی خه لکی دیی "قه ره ئه نگوی" و مام عه ولای میلان، زور زیره کانه تر باسه کانیان ده رده بری؛ چونکه:

بیرو باوه‌ر ره‌نگدانه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی به‌رهه‌مهینانه. واته که‌ندی قوولی جوداوازی، خوی له خوی‌دا هه یه (زه حمه تکیش ، ئه فسه ر، ئاغا، مه لا، ماموستا، خاوه ن کارگه، کریکار...هتد خویان بوونیان هه یه و جودان، چ له باری فکر، شیوه ی ژیان، شیوه ی خانوو، قسه کردن، په یوه ندیه کان.) ئیتر هه لکه ندنی چی؟ راسته من و مه سعود هه‌ردووکمان کوردین. به‌لام بوچوونه‌کانی مه سعود که ندی قوولی جوداوازین. هه ر به هه مان شیوه ش بوچوونه‌کانی من

بو جه نابی عالی مه سعود. جه للاد و قوربانی هه ردوکیان مروفن. که س هه یه له مه حالی نه‌بی؟ له هه مان لاپه ره دا مه‌سعود شیوعیه‌ت به مه‌ته‌ل ناوده‌بات. به‌لی مه‌ته‌ل، به‌لام چ مه‌ته‌لیک؟ مه‌ته‌لی به‌رخودانی مروفه به‌شمه‌ینه‌ته‌کان بو ئه‌وه‌ی جه‌نگ و سته‌م و چه‌وساندنه‌وه بن‌بربکه‌ن نه‌ک مه‌ته‌لی مه‌سعود محه‌مه‌د و ئاوی حه یات.

له لاپه ره ی ۱۲ دا ده نووسیت: « شیوعیه ت و ره گه زپه رستی جوداوازی ئایین و ئه وان، جوره ده مارهه ل بده وی په یوه ندی نیوان خه‌لک و خوا، تیکرایان تاوانی کویرکردنه وه ی شه قامی پیکه وه هه لکردنی(تعایش) مروف به ئه ستووه ده گرن.» مه سعود به هه موو هوشیکه وه داوای ئه وه ده کات گورگ و مه ر پیکه وه ئاو بخونه وه. ئه و شیوعیه ت و ره گه زپه رستی به یه ک چاو سه یر ده کات. شیوعیه کان هه موو کات لایه نگری سه رسه ختی ئاشتین. به لام له به ر چاوی هه موو که سیک ئاشکرایه، که سه‌رمایه‌داران چه‌ک دروست ده‌که‌ن، له‌شکریان هه‌یه‌و له‌شکرکیشی ده‌که‌ن. هه‌تا پیبیان بکری به مودرینترین ئامیر خویان پر چه ک ده که ن. چه نده ها ده زگای ئه من و مخابه رات و لیوای تایبه تیان هه یه. هه ر هه موو ئه مانه بو پاراستنی به رژه وه ندییه ته سکه کانیان و بانقه کانیان و مولکداریتی تایبه تییانه.

دیسان ده‌نووسیت: «ئیمه ده‌بی هه‌موو ئه‌و به‌هانانه‌ی خه‌لک به‌شه‌ر ده‌هینن تاوانبار بکه‌ین، هه رچه ند نیاز و داوایان له‌سه‌ر بنه‌مای راست و دروسته‌وه هه‌لسابیت.» پاش یه ک دیر دوای ئه و قسانه ی پیش ئیستا کردی هه ر هه‌مووی به خوی پوچ ده‌کاته‌وه و ده‌لیت: «به کارهینانی دندان و چه مبوله له ره وتی ئاده میزاددا ته نها له حاله تی خوپاریزی و له‌سه‌رکردنه‌وه‌ی سته‌م‌دیده ره‌وایه.» لیره دا با خوینه‌ری ره‌خنه‌گر قسه‌ی خوی له‌سه‌ر ئه‌م ناکوکییه بکات. من ته نها ده پرسم: ئه ی شیوعیه کان چی ده لین؟

له‌لاپه‌ره‌ی ۱۴دا به‌زمانی عه‌ره‌بی ده‌نووسیت: «فانی لم اجد شیئا من ثمار حسن التدبیر و حکم منطق و داعیه المصلحه و راحمه المعدله.» (خوی خه تی له ژیر ئه و هه شت وشه یه کیشاوه.)

به‌راستی من له‌و عیلمه تی‌ناگه‌م. چونکه ده‌ربرینیکی گشتین و هیچ شتیک ناده‌ن به ده‌سته‌وه، له‌به‌ر ئه‌م پرسیارانه ی خواره وه: ۱. حسن التدبیر من؟ ۲. و بحکم ای منطق؟ ۳. و داعیه لایه مصلحه؟ ۴. و راحمه لای معدله؟

پاشان مه‌سعود له لاپه‌ره‌ی ۱۵ دا به‌م شیوه‌یه له‌یه‌ک بوونی ئه‌وروپا ده‌دویت:«له و ناوه شدا یه کبوونی ئه وروپا هیزیکی گه وره ی به ره و(تفاهم) نه ک (به حه قی کوته ک) پیک ده هینی.»

۱_یه‌کگرتنه‌وه‌ی ئه‌وروپا به‌نده به ده‌وری شوومی ئه‌لمانیا له قوناغیکی دیاریکراودا، قوتوب به ندییه که له رووی ئه‌مریکا و یابان، هه‌روه‌ها ناکوکیه‌کانیشیان، هه‌ر ئیستا پر مه‌ترسی و به‌حه قی کوته که له بواری سه ر له نوی دابه‌شکردنی بازاره‌کانی جیهاندا. (ئه‌لمانیا ده‌لیت: ئیمه‌ش ده‌مانه‌ویت له‌و دابه‌شکردنه نوییه‌دا به‌شی خومان هه بی). ئه م یه کگرتنه وه یه په یوه ندی هه یه به هیز و قودره تی مارک (دیموکراتی و مافی مروف). مارکیش ناسراوه به شه ر و شوری فه وتینه ر. با مه سعودیش باسی ته فاهوم بکات!

له‌لاپه‌ره‌ی ۱۶ دا مه‌سعود سه‌ر له نوی باس له «له مه‌په ری تیژرویی شیوعیه کان له نوخته نیگای شه ری چینایه تی و گومانکردن له هه رچی شیوعی نیه گه لیک ته خت و بی پوز ده بی» ده کات. مه سعود ئازادانه چاوی ده نوقینی، گوی و لوتی ده به ستیت، بو ئه وه ی ته نها و ته نها خه ریکی مه حکوم کردنی تیژره وی شیوعیان و شه ری چینایه تیان بیت. ئه‌گه‌ر مه‌سعود نه‌ختیک چاوی بکاته‌وه، ئه‌وا تیژره‌ویی و شه‌ری چینایه‌تی(یه‌کیتی خاوه ن کاره کان) یش ده بینی. شه ری چینایه تی حوکمه ته کانی پیرو و ئه مریکا و ئیسپانیاش ده بینی. ته نانه ت شه ری فاشسته کانی عیراق و نیشتمان په‌روه‌رانی کوردستانی عیراق و حوکمه‌تی خوا له سعودیه و ئیران و سودانیش ده‌بینی. به هوی سیاسه ته کانی G7 (حه‌وت وولاتی سه‌نعه‌تی جیهان) و بانکی جیهانی، گه‌لانی دنیا(نه‌ک ته‌نها کورد یان عه‌ره‌ب) له ره‌ودایه. کاتیکیش شیوعیه کان چه نده ها ریگای خه بات (ری پیوان، ئه رزوحال نووسین، مانگرتن، کوتری ئاشتی به رپا ده که ن؛ پاش ئه‌وه‌ی له ریزی پیشه‌وه‌ی دژی ئه‌توم و (باره‌ی ۲۰۰۰) ئه‌لمانیا ئیمزا کو ده‌که نه وه....... پاش ئه وه ی هیچ

ریگایەکیان لەبەردەمدا نامینی؛ پەنا بو خەباتی چەکداری دەبەن. لەم کاتەشدا مەسعود قیت دەبیتەوەو دەلیت:«بروانن شیوعیە کان چە ند درندە و تیژرە ون» . ئە مە هە موو فە لسە فە و زیرە کی مە سعودە. من ترسی ئە وە م هە یە بلین مەسعود شتی تازە دەلیت. ئەوەی ئەو دەیلیت، تەنها جوین و بیرورای هەندی لە زاناکانی ئەوروپایەو مە سعودیش دوبارە دە یلیتە وە. مە سعود موژدە ی تە خت و بیپوزبونی شیوعیە کان و خە باتی چینایە تی دە دات کە گوایە ئایەتی باشیان دەبیت لە مەیدانی ١ــ سیاسی ٢ــ ئابوری ٣ــ ئاسودەیی. مەسعود بو ئەوەی مروفایەتی لە باری سیاسی، ئابوری، ئاسودە بژیت، مە رجی کپ کردنە وە و تە خت و بیپوزکردنی شیوعیە کان دادە نیت. وە ک ئە م جیهانە کاولکراوە ی دە ستی حوکمە تی دیموکراسی ئە مریکا و ئە وروپا (بە رابە رایە تی ئە لمان) و یابان و کلکە درندە کانیان لە جیهانی سی بە هە موو ناوناتوریانە وە پیروزبیت. لە هە مان لاپە رە دا بانگە وازی چاولیکردن لە خە باتی خوین گە رمە کان دژی رژیم و «استعمار» دە کات و دە لیت:

«دە بی کە سانی پە روشی خور بو ریبازی دیموکراسی و ئاشتی و دادیش ئامادە یە ک لە سستە می کونینە یان و ترسی تومەتی شیوعی بونیان دەرباز بن و لەسەر کەرامەتی خویان و ئادەمیزاد بە تیکرایی دە نگ دلیر و چاو قایم لە (پیویستدا) جە ربە زە بن.»

لیرە دا تە ماوی بونی بیری مە سعودمان بو دە ردە کە ویت.

١ــ دیموکراتی چەندەها شیوەی هەیە، بو نمونە؛ دیموکراتی پەرلەمانی، دیموکراتی شەعبی، دیموکراتی خالص، دیموکراتی مە لە کی، دیموکراتی کریکاری، دیموکراتی دە ستوری،.... هتد ناکری مە سعود مە بە ستی لە دیموکراتی رون بکاتەوە؟

٢ــ ئاشتی؟ ئاشتی کی بو کی؟ کەس نیە داوای ئاشتی نەکات لە دوای هەمویانەوە شیوعیەکان(بو پیکەنین)، مە سعودیش دە زانی تە نانە ت سە دامیش داوای ئاشتی دە کات، ئە مریکا و ئیران و تە نانە ت مە سعود محە مە دیش.. هتد بە راست و چە پ و ناوە راست لە ئاشتی دە دوین.

٣ــ داد؟ ئەو دادپەروەریە کەمن لیی حالیبومە، ئاگری جەهەنەمە بو دەسەلاتدارە کان. بە هە مان ئە ندازە ئە و دادپە روە ریە ی کە لە جیهانی ئە مرودا حاکمە، ئاگری جە هە نە مە بو کریکاریکی وە ک من و بو ملیونە ها مروفی تر.

بو باسە کانی لاپە رە ی ١٦و ١٧ دە مە وی ئە م چە ند تیبینیە بدە م.

١ــ توندرەوی هەر لایەنیک(توندرەوی ئیسلامی، فاشی چەپ، دیکتاتوری عەسکەری) بنە مای چینایە تی تایبە تی خوی هە یە. بویە رستە ی «لە هە ر بابە تیک بیت» نابە جی یە و دوورە لە زانست.

٢ــ کین ئەو هوشکراوانەی کە دوستی بی تەئویلی کەرامەت و چارەنووسی مروفن؟ ئە گە ر ئە وان وە ک مە سعود بیردە کە نە وە، ئە وا دوستی بی کە رامە تی و چارە رە شی چە وساوە کانن.

٣ــ بە بی ئە وە ی دە نگی خوم بخە مە پال باری ئە مروی چین، مە سعود دە لی: «چین زور پیویستی بە گلاسنوست و پیروستریکایە کی تایبە ت بە خویە وە هە یە.»

ئە ری بە رهە می هە موو زانستە کە ی مە سعود بووە بە ئە وە ی کە گورباچوف و "پیروستروکا"کە ی بە مە زن بزانیت؛ ئە و مە زنیە ی گورباچوف کە لە سە رە نجام دا سوفیە تی کرد بە سوزانی خانە یە کی گە ورە ، بی کاری، مافیا ، شە ر و شوری خە جالە ت ئاوە ر.

مە سعود دلی بە دیموکراتیە تی هیند و یابان خوشە، هیچ نالیم غە یری پیروزبایی لیکردن. تە پل لیدانی دیموکراسی و مافی مروف، مە هزە لە ی هە رە گە ورە ی ولاتە سە رمایە دارە کانە، کە لە سە ر بنە مای دژی شیوعیە ت دامە زراوە. نازانم مە سعود ئاگاداری دیموکراسی و مافی مروف لە ئە وروپا ئازیزە کە ی هە یە؟ بە لام من دلنیام کە لیرە شدا خوی کە ر و کویر دە کات. بانگە وازی دیموکراتی و مافی مروف لە گە ل ئیمزاکردنی یە کە م پروتوکولی کرین و فروشتن تە واو دە بی. مەسعود تەنها دیوی چەپ دەبینی و تەنها باسی «نە مانی ترسی هە رە شە ی سوفیت لە کپکردنی دە رونی ئە وروپا بە

گشتی، ره هاکردنی ده نگیکی دلیری دیموکراسی و مافی مروف پیوه ده بیت که ئه مه به لای چاکه ی ئیستاکه و دواروژی هه موو ئاده میزاده و به رهه میشی له کژی خویدا ده بی.» ده کات.

مه سعود باسی ده سه لاته دیموکراتیکه کانی و ئابلوقه یان له سه ر ولاتی سوفیت (له سه رده می لینین) ناکات و به ره وای ده زانیت. ریکخراوی خاچی سوور فرمیسکیان بو ملیونه ها برسی و نه خوشی ناوچه ی فولگا ده رشت، به لام له ته نانیکی ره قیان بو ره وانه نه ده کردن. ئه مه یه دیموکراتی و مافی مروف! ئه مروش ده بینین چون ئه وروپا و ئه مریکا و یابانی دیموکرات له چوارچیوه ی بانکی جیهانی، شه رو برسیتی به سه ر جیهاندا ده سه پینن، دیاره ئه مجاره یان به ناوی دیموکراتیه ت و لیبرالیزمی نوی وه. سه رجه می هه ژار و به ش مه ینه ته کان له عیراق به ده ستی ئابلوقه ی ئابووریه وه ده نالینن. ئه و ئابلوقه یه به زه ره ر دژی حوکمی فاشی نیه. ده سه لات له عیراق و سه روکه له رزوکه که ی بیچوی ده سه لاتی دیموکراته کانه وه له پیشی پیشه وه یان ئه لمانیا و فه ره نسا. ئه مریکا ده یه ویت بازاری عیراق له ده ست ئه وان ده ربکات و بیخاته ژیر رکیفی خویه وه له بری "فولکس واگن" (ئوتومبیلی ئه لمانی) و به رهه می کیمیاوی ئه لمانی و سوپه ری (ئوتومبیل)ی یابانی، به رهه مه کانی "جه نه رال موتورز" له عیراق بفروشیت. بو ئه مریکا گرنگ نیه سه دام بمینی یان نا، گرنگ ئه وه یه ئه و له عیراقدا شتی خوی بفروشیت.

له لاپه ره ۱۸ دا مه سعود شه ری کاولکاری وه حشی به «براکوژی» ناوده بات، کامه برا؟ ئه گه ر چه وساوه کانی کوردستان برای وه هایان هه بیت ئیتر دوژمنیان بو چیه؟ ئه وه ی ئه و دوو حیزبه ده یکه ن دریژه پیدانی تاوانه شوفینیسته کانی صدام کیمیاوی یه. مه سعود له لاپه ره ی ۲۶ دا سوشیالیزم به «به رپرسیار ده زانی بو چاره سه ر نه کردنی مه سه له ی کوردستان». بوچوونه که ی به دوو خال و نیو (پاش چه ند دیریک ده یکات به سی) پوخت ده کات. «سوشیالیزم قه ت به لای چاکه ی کورد دا نه چووه و فلسیکی لی خه رج نه کردووه. ستالین مه هابادی فروشت به ریکه وتن له گه ل قوام السلطه..... هتد»

له م خاله شدا مه سعود راست نابیژیت؛ ده بوایه نه ختیک راستی بپاریزیت. لیره دا چه ند به لگه یه ک ده خه مه روو:

۱ـ ده سه لاتی سوفیت چاپه مه نییه ک پیشکه ش به کوماری مه هاباد ده کات. خه رجی ئه و چاپه مه نییه ده کاته دوو فلس و نیو!

۲ـ کومه ک کردنی چه ک و ته قه مه نی و دروست کردن، که پسپورانی له شکری سوور بو ماوه یه ک سه رپه رشتیان ده کرد. سه ره رای وه زعی ناله باری سوفیه ت خوی، چه ک و خوراکی به خورایی بو کوماری مه هاباد ده نارد. با بلیین نرخی ئه مانه ش (۵) فلس بوو!!

۳ـ له ئه پریل «۱۹۴۶» حکومه تی سوفیه ت په یمانی ئابووری له گه ل کوماری مه هاباد مور کرد. په یمانه که له سه ر کرینی توتن به قیمه تی یه ک ملیون دولار (له و کاته دا) له کوماری مه هاباد بوو! هیچ نه بیت سوود وه رگرتنی کوماره که مان له م په یمانه ده گه یشته (۴) فلس! ولاتی شوراکان ژماره یه کی زوری قوتابی کورد له زانکوکانی سوفیه ت له بواری زانستی و سه ربازی وه رگرت. با مه سره فی ئه مانه ش بگاته (۲) فلس. ئه وا به گشتی کردییه (۱۳) فلس. واتا مه سعود (۱۳) جار درو ده کات!

له په یمانی تاران که له «۲۹ـ۱ـ۱۹۴۲» به سترا و مه به ست ئه وه بوو که ئیران له گه ل هاوپه یمانه کان دژ به فاشیه کانی ئه لمانیا کار بکات؛ ئه م خالانه ی تیدابوو: «ئه وپه ری شه ش مانگ پاش کوتایی پیهاتنی جه نگ، هه موو هیزی هاوپه یمانه کان ده بیت ئیران به جی بهیلن». واتا له مارسی ۱۹۴۶دا. دوایی هیزه کانی "ره زا شا"ی گوربه گور به پشتیوانی هیزه کانی به ریتانیا و ئه مریکا، هیرشیکی در نده یان هینایه سه ر کوماره که مان و به کوتایی یه کی جه رگ بر ته واو بوو. مه لا مسته فا و هه میارانی په نا ده به ن بو سوفیه ت و له وی مافی په نابه ری "سیاسی" نه ک "ئینسانی"یان وه رگرت. تو بلیی من پیم ناخوش بیت له شکری سوور له مهاباد نه مینی؟ یان هاوپه یمانی نیوان کوماره که مان و سوفیه ت قوولتر و باشتر نه بیت؟ ئه م راستیانه به لگه نه ویستن؛ با مسعود محمدیش به ئاره زوی خوی، که مته رخه می

نه کا و چی ژه هری پییه هه لی ریژیت؟

له لاپه ره ی «۲۷» دا ده نووسیت: «هه ر چونیک بیت ئیستاکه دوای ده رچونی مه سه له ی کورد له قالبی بابه تیکی ئینسانی یه وه، چوته قالبی سیاسی نیو ده وله تان، ره فتار و کرداری خوی و سیاسه تمه داریکی له گه ل دنیای به ریوه ده بات گرنگیه کی نویی بی سابیقه ی وه رگرتوه که حسابی بو ده کریت له لایه ن ئه و هیزانه ی ده ستیان له سیاسه تی عاله می ده روات» له و باوه ره دام خه لکی کوردستان له زانا مه سعود باشتر ده زانن که مه سه له ی کورد توپی یاری پیکردنه و هیشتا قالبی بابه تیکی ئینسانیشی به خویه وه نه گرتوه. نازانم به چ به لگه یه که وه مه سعود به و قه ناعه ته گه یشتوه. مه سعود محمد له وه دا که گوایه حساب بو مه سه له ی کورد ده کریت، له هه له دایه. کامه حساب؟ مه گه ر هه ر ئه م هیزانه نین که وا گه لی کوردیان ریسواو عیبره ت کردووه. هه ر پشت به ستنیک به و ده وله تانه، ته نیا ده بیته مایه ی ره ویکی نوی، کاره ساتیکی نوی و هیچی تر!

له لاپه ره ی «۲۸» دا ده نووسیت: «ئه و میلله ته پیشکه وتوانه ی که ئیمه ش چاومان له ده ستیانه زه حمه ت تر ده توانن یاریده ی کوردیک بده ن که به ئه سل باره له سه ر شانیان و چ سوودیک له خزمه ت کردنیان نابینین». تا مه سعود محمد چاوی له ده ست ئه و میلله ته «پیشکه وتووانه» بیت، میلله ته که ی هه روا به دیلی و سه رشوری ده مینیته وه! ئاخر پیشکه وتووی چی؟! ئه گه ر زه لیل کردن، کوشتن و برین و دزین و داگیرکردن به پیشکه وتن داده نری، ئه وا ئه و پیشکه وتنه هه ر پیروزی خویان بیت. ئه و پیشکه وتنه ی مه سعود باسی ده کات گه شه کردنی سوزانی خانه کان، زه وت کردنی مندالی ساوا، مافیا، تحقیر و ره تکردنه وه ی په نابه ران، بیکاری، لانه وازی، سه ر له نوی داگیرکردنی ولاتان به ناوی یارمه تی ئینسانی، به هیزبوونی فاشیزم، راسیزم... هتد پیک ده هینیت. وابزانم مه به ستی له م پیشکه وتنه، سه رکه وتنه به سه ر شیوعیه ت و چه کوش و داس دا، که به گالته جاری ناوی ده هینیت.

له لاپه ره ی «۳۰_ ۳۱» مه سعود محمد ده فه رموی: «... ده رمانی شیووعی کورد له ده ست ئه و کورده خاوه ن ده سه لاتانه دایه که به کرده وه و به خه باتی روشن و به چه وساندنه وه ی خه لک و به داد و دیموکراسی و به ته بایی و برایه تی گشتی و یه کبوونی دل و ده رونی هه موو ئه وانه ی کوردپه رستن ئیسپات بکه ن، کوردایه تی به دیلیکی به شه ره فه بو هه رچی کوردی به شه ره فه..»

ئه مانه ئیتر قسه ی حه له ق و به له قن! کوردپه رستی یه عنی چی؟ هه زار و یه ک بوچوونی جوراوجور له نیو کورددا هه یه. ئه ی کوردی به شه ره ف و کوردی بی شه ره ف کین؟ ئه وا زانیمان که «کورده شیوعییه کان بی شه ره فن». ئه ی "یه کیتی"، "پارتی"، "حسک"، "پ.ک.ک"، "پارتی کاری سه ربه خو"، ئیسلامییه کان به هه موو نه وعه کانیانه وه، "زه حمه تکیشان"، "رزگاری"، "دیموکراسی"... هتد، تکایه ئه م لیسته یه مان بو بده ن له بیژنگ! باسی داد ده کری، دادپه روه ری کی بو کی؟ چونکه دادپه روه ری ئیسلامیه کان جودا یه له دادپه روه ری نه ته وه په رسته کان، یان زه حمه تکیش و کریکاران... هتد. ئه مجار ته بایی کی له گه ل کی؟، برایه تی گشتی و یه ک بوونی دل؛ ئاخر کوردی به شه ره ف و کوردی بی شه ره ف چون برایه تی گشتی ده که ن؟!! کوردپه رستی چی؟ کوردیش وه کو هه موو گه لانی دنیا جیاوازی له نیوانیان دا هه یه و ئه و جیاوازیانه به هیچ «له حیم چیه ک» پیکه وه نانرین. مه گه ر ئه و ه ی که وه ک هیتله ر بکه ن و چی شیوعی و ئه نتی فاشی، «معوق»، سه نتی و روما و جوله که هه یه سه ریان ببرن و بیان سوتینن؛ ئه مجا جاری کوردپه رستی بده ن. هه روه ها له کوردستانیش چه نده ها گه لی تریش ده ژین. (تیبینی: تکایه ئه و بیرو رایانه ی مسعود له گه ل بیروراکانی عه فله قی گوربه گور به راورد بکه ن).

له هه مان لا په ره ده فه رموی: «له حال و باری ئیستاکه دا ره فتاری پیره وی که رانی ماموستا عه بدوللا ئوجه لان هیزیکی به رهه ست ده داته بزوتنه وه ی شیووعی کورد له هه ر شوینیک بن». ئه بی بلیم له بی خه به ران که شکه ک صه له وات! بو خوشحال بوون و گه ش بوونه وه ی مسعود محمد پیویسته سه رنجی رابکیشم بو وته کانی ئوجه لان خوی له جوابی ئه م پرسیاره دا:

«فکرک اقرب الی الاسلام ام اقرب لمارکس و لینین؟» (بیر و باوەرت لە ئیسلام نزیکە یان لە مارکس و لینین؟) دە لیت:
«انا اقرب الی الاسلام، ونطبق جوهر وتعالیم القران الکریم.» (من لە ئیسلامەوە نزیکم و ناوەروک و فیرکارە کانی قورئانی پیروز جی بە جی دە کە ین)
هەروەها دەلیت: «من المعجبین بشخصیە و عبقریە محمد صلی اللە علیە وسلم» (من موعجبم بە کە سایە تی و بلیمە تی موحە مە د، دروودی خوای لە سە ر بیت) «گوفاری المصور ۹۶/۹/۱۳»
واتە مسعود محمد دە بی هە ول بدا باشتر ئاگاداری کاک عە بدولای برای بیت! لە هە مان لاپە رە، مە سعود دە نووسیت: «باری گوزەران و ژیان پە کی ناکەوی. کەچی بوون بە ئیشتراکی یان شیووعیی، بەندە بە «نمو». ئە وجا هە روە ک مندالی ۱۰ سالی ناتوانی گە نجی ۱۸ سال بیت، میللە تیکی وە ک کوردیش کە لە پلە ی سە رمایە داری بە رە وژوور نە چووبی، لە ریی بە رە وژوور چوونی ژیرخان و ژوورخانی ماددی و شارستانە تی ناتوانی بە رهە م هینانی تایبە ت بە تاک، بگورین بە شکلی کومە کی. کە هاتیت تاک و خیزانی کوردی ئە م سە ردە مە ت مە نع کرد لە کاری گوزە رانی سە ربە خو و خستتە جغزی شیوە و ئوسلووبی شیوعییەوە، نازانیت چ لەو خەلکە دەقەومی..» مە سعود بە ئە نقە ست بو سە رلی شیواندن ئەو قسەیە دەکات، چونکە هیچ حیزب و کەسیک باسی ئوسلووبی شیووعی بە رهە مهینانی نەکردوە بو ئەمروی عراق یان کوردستان، تەنانەت بو ئەمروی ولاتانی ئەوروپاش کە ژیرخانی پر پیستیان هە یە، تە نانە ت لە لیدوانیشدا نیە!! لەبەر هەمان هو پیویستی بە باسی «نمو»، ژیرخان، سەرخانی مە سعود نیە. لە لاپە رە ی «۳۵» دە لیت: «باوە ر دە کە م لە پلە ی وە ها بە رزی شارستانیە تی کە هە ولیر و کوردی تیدا دە ژیت، ئە گە ر هە موو خە لکە کە و بزن و مە رە کان و مریشک و قە لە موونە کان و دار و بە ردە کە شی یە ک دە نگ بلین بژی شیووعی هە ر فایدە ی نیە».
وە کو دە بینین، مە سعود دوو شتی جیاواز لە یە ک وە کو «قوناغ» تیکە ل و پیکە ل دە کات، بو ئە وە ی ژیردە ستە کان لە ئامیزی خەباتکردنیان، لە ریبازەکەیان، بەرنامە و مقاوەمەتیان بی ئومید بکات، ئە وە ی بلی بژی شیووعی، یان ریکخرا ویک ناوی شیوعیە تی هە لگرتبیت، ئە وە ناگە یە نیت ئیتر لە گە ل دە سە لات گرتنە دە ست، بە رنامە ی قوناغی شیوعی بە رپا بکە ن، ئە مە دوو بابە تی جیاوازن. سوککردنی شیوعیە کان، تە نها و تە نها خزمە تی بە عس و هە موو تاوانبارە کان دە کات. لە هە مان لاپە رە ی «۳۲» دە نووسیت: «خولاسە قسە کردن لە بارە ی ولاتی دواکە وتە ی «۵۰۰۰» سالی بو سە ر نیزامی ئیشتراکی وە یا شیوعی خە یال پلاویش نیە، چونکە خە یال قوزلقورتە.. نە رە نە ری چە ند زمان هە راش و حە ز و شە هوە تی چە ند نە فس برسی و سوفیە گە ریی خە یالبازان. بابین لە هە ولیر و سلیمانی یە ک یانە ی سە ر بە فروکە وانان دابنین...»
هە روە ها کوردە شیوعیە کان بە گومرای سە رلیشیواو ور و دە بە نگ ناو دە بات. ئە ری خە لکینە زمانی حالی زاناو مفکر وایە؟؟. ئە م هە موو رق و قینە لە کوی وە سە رچاوە ی گرتووە؟ دامە زراندنی حیزبی شیوعی، بە هە وە س و خە یال پلاو دانە مەزراوە. نزیکەی «۱۰_ ۲۰» سال پیش دامەزراندنی لە «۱۹۳۴» چەندەها گروپ، شانەی، کەسایەتی «لە کوردستانیش» جیا جیا هەبووە، کریکاران «بەبی ئەوەی شیوعی بن، سەندیکای خویانیان دامەزراندوە، جوتیاران بەرگری خویانیان نواندوە. ئەمانە شان بەشانی کارتیکردنی شورشی ئوکتوبەری مەزن بەسەر هەموو کریکاران و زەحمەتکیشانی کوردستان و هەموو دنیا، شتیکی ئاساییە کە ئەو بیر و باوەرە لە نیو بەش مەینەتەکانی کوردستانیش بلاوبیتە وە. چما یە ک تە ن وە کو مە سعود پیی دە کریت ریگا لە پروسیکی سروشتی و واقیعی کاریکی وادا بگریت. مە سعود داوا لە شیوعیە کان دە کا هوشە چینایە تیە کە یان، میژوە کە یان بە دە ستی خویان، لە گور نین. وابزانم شیوعیەکان نیازیکی وایان نیە، پیش ئەوەی چی هوکاری دواکەوتوویی، درندایەتی و چەوساندنەوە بەهەموو جورە کانیە وە لە گور نە نابی. مە سعود بە هە موو عیلم و هوشیە وە پیمان دە لیت: «ور و د ە بە نگ و سە رلیشیواو». من بە مافی خومی دەزانم هەمان ئەو جوینە ناشیرنانە بەرووی «جەناب العالیەکەی» بدەمەوە. چونکە ئیرهابیکی

ئایدولوجی گومرا و پوخل، دژی بزوتنه وه ی ژیر ده سته کان و کویله کان به کار ده هینیت. ورو دەبه نگ و سه رشیواو ئه و کەسانەی هوشیارانه خزمەتی فکر و دەسەلاتی سەرمایەداران دەکەن، ئەوانەن وا شەوی دریژی بەش مەینەتان دریژتر دەکەن، ئەوانن وابی دەنگن نەک شیوعیەکان. لە هەمان لاپەرە دەنووسیت: "ژیانی سەردەم لە ولاتی پیشکه وتوو گه یشتوته راده یه ک له ری ی کومپیته ره وه، هه ر مه علوماتیکت گه ره ک بی له ماوه ی چه ند ده قیقه یه کدا ده تگاتی.." ئه مه شیان وانیه؛ نه ک هه ر ته نیا له ولاتی پیشکه وتوو، به لکو له ناو مزگه وته کانی ئیرانیش، مه سعود زور شه یدای ولاته پیشکه وتوه کانه، ئه و پیشکه وتنه پیشه سازیه ی که له سه ر که له که کردنی خوین و که ره سه ی خاوی جیهانی سی و ژیر ده سته کانی ولاته کانی خویان و شه ره جیهانیه کان دا به دریژایی «۳۰۰» سال به ده ستیان هیناوه. مه سعودی زمان و قه له م پیس، بو ئیسلام به ره وای ده زانی پیش هه زار و ئه وه نده ساله ئالای «وامرهم شوری» به رز بکه نه وه. ره نگه داخوازی بابه کیه کان و قه رامیطه بو هاوسانی به ره وا بزانی، «شیخ بدرالدین» ه که ی نازم حیکمه ت ره نگه به ره وا بزانیت، داخوازیه کانی بوفی و «امثاله» به ره وا بزانیت، به لام که ره نجده ر و زه حمه تکیش ، نه خوینده وار و کریکار و ئافره تی له ژیان بیبه ش کراو داوا ی هاوسانی کومه لایه تی، ژیانی هه ره وه زی هاوپشتی بکه ن، ئه وا ئیتر ئاسمانی مەسعود بەسەریدا دەروخی؛ حالی شەپرزە دەبیت و هەرچی جنیوی سوکه کە لە فەرهەنگی ناشیرینی سوکایه تی کوردی دایه له ده میه وه داده باری. لای مه سعود شیوعیه کان جه رده ن ونمونه ی ره فتارو کرداری پیسن. هه ر بویه ش جه نابی عالی هه موو خه لک بیجگه له شیوعیکان ئاموژگاری ده کات. قور به سەر ئه و خه لکه که مه سعود ئامژگاری که ری بیت!! له هه مووی سه یرتر ئه وه یه که ترس ده خاته به ر غه یره شیوعیکان. (ئامان، وریا بن، ئه گه ر من ئاموژگاریتان نه که م ئه وا خه لکه که به ناچاری ده چنه پالی سه رشیواو و روده به نگه کان.) ئه و کاته ش مه ترسی ده چیته گیان و عه رشی مه سعود! ئائه مه یه دادپه روه ری و دیموکراتیه که ی مه سعود. باشه ئه و له پیناوی چ فکریک، چ چینک ئه م خزمه تکاریه ده کات؟

له لاپەرەی «۳۳» دا دەنووسیت: «خولاسە لە جیاتی ئاموژگاری کردنی بیسوودی شیوعی کورد، دە بی ئاموژگاری کاربه ده ستان و ئیش هه لسورینان و روشنبیران و ئه گه ر مومکن بی، هی هه موو خه لکی ناشیوعی بکریت که نمونه ی ره فتار و کرداری خاوین بن، خو ئه گه ر ئه و تاقمانه وه ها نه که ن به ناچاری خه لک گوی بو ئەو کە سانە رادە هیلن کە لە زەمینەی بی مەسئولیەتی و پەندی «خەنجەر لەکا» و قسەی لوس و لیک و شیرن و چەور و ئومیدبەخش شه کری که لامیان ده بی».

من پیم باشتره بو ئاموژگاری وه رگرتن بچین بو لای جووتیاره کانی پشده ر و کفری و دیهاته کانی عه قره و بازیان .
مه سعود له سه ر ئاموژگاریه کانی هه ر به رده وامه. بویه ش بو ئاموژگاریه کانی بو کاربه ده ستانی یه کیتی و پارتی، زانا مه سعود له وه لامی پرسیاری «۱۱» له لاپه ره ی «۳۵» به م شیوه یه عه رزی حالمان ده کات:

«له لا یه ن ئیمکانی به یه کتر گه یشتنی دوو به ره ی کورد له سه ر کوردا یه تی و مروفایه تی، هه تا کومونیزمی لینینی مارکسی نیو کوردان سور بی له سه ر:

١ـ تیک به ردانی خه لک که هه مووی هه ر ناکا هیچ به گه وره و گچکه یه وه.

٢ـ ماره کردنی خه باتی کورد بو شیوعیه تی جیهانی، به یه کتر گه یشتن له چاکه ی کوردایه تی نابیت...»

بەلی مەسعود شیوعیەکان بەر پرسیار دەکات بەرامبەر روژگاری رەشی گەلی کوردە، بەردیک بەسەر کورد دا به زیت، مه سعود یه خه ی شیوعیکان ده گریت و ته نها و ته نها شیوعیکان ده بینیت.٠ شه و و روژیش به گیانیکی وەرزش کار نەعلەتمان لی دەکات، ئاخر هەم خومان و هەم خەلکەکە دەزانین کە شیوعیکان کە مایە تی پیک دەهینن و بەرامبەر بە یەک گرتنەوەی دوبەرەی کورد لەسە ر کوردایەتی و مروفایە تی و هە ر جورە بە یە ک

گرتنه وه یه ک که خویان له سه ری ریک بکه ون، هیچیان پی ناکریت مه سعود چی له شیوعیه کان د ه ویت؟ با ئه وانه هه ر خه باتی زه حمه تکیش و کریکار و بیکاری کورد «مه سعود ته نها کورد به کار ده هینیت» بو شیوعیه کانی جیهان ماره بکه ن. من به چاکی ده زانم مه سعود خه ریکی به زمی خوی بیت باشتره له و هه موو تاوان و قسه ئاست ته نگانه.

له لاپه ره «۴٦» دا ده لیت "به ته جروبه ش رایگه یاندوه که دیموکراسی وه ک نیزامی حوکم، باشترین شیوازی مامه له ت له گه ل یه کتری کردنه". تکایه چ جوریکی دیموکراتی؟ تکا له ماموستا ده که م توزیک باسی بیره دیموکراتیه کانی ولاته ئه ورووپیه کان بکات! بو نموونه داگیرکردنی ولاتان: پشگیری کردنی ده سه لاتی دیکتاتور، مه لیک... هتد، تا مام کوردیش له و بریارانه تی بگات. باشتریش ده بیت ئه گه ر روونی بکاته وه، بوچی ده سه لاته دیموکراتیه کان زیاتر له په نجه کانی ده ست ده زگای ئه من و مخابراتیان هه یه؟ نه ک ته نها بو ناو ولاته کانیان، به لکو بو هه ر ولاتیکی گیتی به شیکی تایبه تیان هه یه. هه روه ها باسی ئه وه ش بکات که ته نها دوو که س «له ئه لمانیا خاوه ن ده یان روژنامه ، بنکه ی چاپه مه نی، گوفار، رادیو، ته له فزیونن..» یان پیشیل کردنی داخوازی کریکاران هه ره زوربه یان که «شیوعی نین» بو راگرتنی بریاری که م کردنه وه ی ده رامه ت، بیمه کومه لایه تیه کان، بوچی داخوازی دیرینی ئافره تان بو «الغاء» کردنی بریاری «۲۱۸» پشت گوی ده خریت؟ ئه وا له به رچاوی مه سعود دا سه دان هه زار مندال و گه وره له عیران و کوردستان به هوی ئابلوقه ی ده وله ته دیموکراتیه کان له برسیتی و نه خوشی گیانیان له ده ست ده ده ن (ئه و ئابلوقه یه دژی ده سه لاتی صه دام نیه، خودی صه دام و پشتگیرانی ده سه لاته که ی شه وان به سکی تیر ده خه ون). مه سعود ی زانا به دریژای گفتوگوکه هه نگاو به هه نگاو هیرشی بی ئابروانه دژی شیوعیه ت به رپا ده کات، که چی له لاپه ره ی «۴۹» دا ده لی:

«به لام پیویسته بلیم من له لای خومه وه به هیچ جوریک مافی چه پره وم زه ده نه کردووه»

ئه مه ئه گه ر مه سعود ئه و مافه پیشیل بکات ده بی چی تر به ده میدا بیت؟ له لاپه ره ی **۵۲** ده نووسیت :

"ده بی نه ته وه ویستی کورد ژیرتر، هیمن تر، دووره ئه ندیشتر و ده ستپاریزتر و به رژه وه ند تر بیت، له برا کومونیستیکی که سه رکه وتنی کریکاری جابولقا و جه زیره ی واقلواق به میراتی خوی ده زانی".

ئه ری باشتر نیه مه سعود ئه م پرسیاره له خوی بکات که ئایا ته نها کومونیسته کان وا بیر ده که نه وه؟ وه لامی ئه م پرسیاره به ئاشکرا،"نه" یه. قسه که ی مه سعود جه هاله تیکی رووته، چونکه سوسیال دیموکراته کانی ئه لمانیا، سه رکه وتنی سوسیال دیموکراته کانی سوید، فه ره نسا هتد به میراتی خویان ده زانن، به هه مان شیوه، ئاشتی دوسته کانی هوله ندا، خه باتی ئاشتیخوازی ئوسترالیا یان شیلی به میراتی خویان ده زانن. بزوتنه وه ئاینییه کان (هه رکامه یان بیت) سه رکه وتنی به شه کانیان به میراتی خویان ده زانن، سه رکه وتنی پولیسی ئینته رپول له کاریک دا له یونان ده بیته میرا تکه ری بو پولیسی ئینته رپولی به لجیکا، نه ته وه په رسته کانیش هه روا. بریا بیزانیایه نه ته وه په رست و فاشیکانی تورک، عه ره ب و کورد، چون چین چین فرمیسکیان ده رشت کاتیک ئه لمانیای روژئاوا ئه لمانیای روژهه لاتی داگیرکرد (ئه لمانیا ئیستا هه ر خه ریکه نه خشه ی ئه لمانیای گه وره ده کیشیت، داوای دامه زراندنی کوماری فولگا ده کات ....) مه سعود، بو هه موو ئه وانه ی باسکرا به ره وای ده زانیت که سه رکه وتنی یه کتر به میراتی یه کتر بزانن، ته نها بو کومونیسته کان ئه وه به ره وا نازانن. ئه گه ر زه حمه تکیش یان کریکاریکی کومونیستی ژیان لی تالکراوی کوردوستان بو سه رکه وتنی داخوازی و خه باتی کریکاران له جه زیره ی واقلواق خوشحال بیت؛ ئه وا مه سعود ئیتر کوستی ده که ویت.

له لاپه ره ی **۵۳** دا مه سعود وه کو باوک سالاریک ئاموژگاری کوردی هه نده ران ده کات. نازانم کورده کومونیسته کانیش ده گریته وه یان نه؟!. ده لی: "به تایبه تی له روژئاوادا"، به نده له وه ش حالی نه بووم، بوچی به تایبه تی له روژئاوا؟ بوچی وا ده لیم؟ چونکه له هه مان لاپه ره نووسیویه تی : "خو ده بی له غه ریبایه تی میوانی به شه رم و شکو بین، به تایبه تی ئه وانه ی به بژیوی خانه خوی کان گوزه ران ده که ن" (خوم خه تم له ژیر ئه م رسته یه دانا).

A جاری با مه سعود بزانی، په نابه ری له ئه م چه ند سالانه ی دوایی دا، رووداویکی جیهانیه. به ملیونه ها مروف ناچاری

ره وه کراون. قوربانی گیانی ریگای هه لاتن بو وولاته کانی ئه وروپای غه رب و ئه مریکا و که نه‌دا که م نین. ئه م رووداوه به رهه می لیبرالیزمی نوی، سیستیمی جیهانی نوی یه که له لایه ن هاوسه نگه ره کانی مه سعوده وه به رپا ده کریت.

B پەنابەران لە ئەلمانیا یان لە وولاتەکانی تر جیاواز لەوەی کورد بن یان ئیرانی یان موزه مبیقی، ناچار کراون کومەکی کومەلایەتی وەرگرن. ئەگینا بە دەگمەن کەسیک دەبینیت بە ئارەزوی خوی بیەویت ئەو کومەکە وه ربگریت. ئه مه ش به نده به باری نه بوونی هه لی کارکردن بونموونه ریژه ی بیکاری له ئه لمانیابه گویره ی ئاماره کانی حکوومەت ۳/۵ملیون و کەسە، بەلام بە گویرەی ئامارەکانی ئوپوزیسیون دەگاتە ٦ ملیون!! ئەوە دەسەلاتە دیموکراته که ی مه سعوده به رپرسیاره به رامبه ر ته حقیرکردنی مروف، نه ک په نابه ر.؟!! نازانم عالمی گه وره مان ئاگاداری سوتاندن، کوشتن له سه ر جاده، لیدان، ده رکردن و ته حقیرکردنی په نابه ران هه یه یان نا؟ پیش ماوه یه ک له مه و پیش فاشیه کان ئوردوگایه کی په نابه رانیان سوتاند، که چی په ناهه نده یه کی لوبنانی (عید) (دانیشتووی ئوردوگاکه) ده گرن و تاوانباری ده که ن. یاسا له ئه لمانیا له لاستیک خراپتره؛ به ئاره زوی خویان ده یکیشن. تیکرای په نابه رانی ئوردوگاکه دەلین «ئیمه (عید)مان لە خەو هەستاندوه» . عید بیتاوانە بەلام کەس گوییی لی نەگرت.. ئیتر زانای گەورەم خانه خویی چی؟ شه رم و شکوی چی؟ به راستی ئه و قسانه له بی نرخی و حه ماقه تدا زور ده وله مه ندن!. ئه م بوچوونانه م ئه وه ناگه ینیت، که کوردوستان یان عیراق به هه شتن و خه لکه که ی ده بی له وی بمیننه‌وه. نه خیر؛ خه لک له نیو دوو ئاگر دان ، دوو گیر و گرفت، هه ر یه که یان جیاوازه له وه ی تر. مروفه کان به ده ست وه حشیه تی عه ره بایه تی فاشیه کانی به غدا و تیرور و دره نده یی کوردایه تی پارتی و یه کیتی ده نالینن. بویه ریگای هه لاتنیان گرتوته به ر، حال و مالی خویان ده فروشن، خویان قه رزار ده که ن، ئیتر، ئازاره کان له بن نایه ن، مه گه ر زانایه ک وه ک مه سعود لیی حالی بیت!!

له هه مان لاپه ره مه سعود وه کو خوفروشیک یان پیاویکی ئه من (به بی ئه وه ی ئه و تاوانه بخه مه ئه ستوی) ده نووسیت: " دز و دروزنەکانی کوردی پەنابەر بو ئەوروپا، تەرەس و بیشەرەف و ریسوای ئابرووتکینترین گوناحی نامەردایەتین :دەبوو لە سە ر پە ردە ی ناموسی دایک و خوشکە کانیان لوقمە ی گە وادی بخون، دە ک هە زار لە عنە ت و نە فرین لە چارە ی خویان و لە پشتاوپشتیان هە تا دە گە نە کە شتیە کە ی نوح".

له وه ئه چیت میشکی زانا و مفکره بلیمه ته که ی کورد زور خه ریکی خواره وه ی پشتینه که ی بی. مه سعود زه ره ر ناکات ئه گه ر میشکی نه ختیک بیهینیته سه ره وه ی پشتینه که ی! به ش به حالی خوم، په رده ی په نجه ره‌ی ژوره که م زور له لام پر بایەخترە لەو پەردەیەی مەسعود باسی دەکات. ئەو پەردەیە کە لە بە ر هە زاران هو نامینیت، یە کیک لە و هه زاران هویه، ئه وه یه کچ و کور یه کتریان خوش بویت، له باوه شی یه کتر هه تا راده ی تواندنه وه تیکه لی یه کتر ده بن. ئه مه خوی له خوی‌دا شه ره ف و نامووسی ئافره تانه، با مه سعودیش په رده به ناموسی ئافره ت بزانیت.

له کوردستان زوربه ی پیاوان، مه سعود ئاسا، باس له شه ره ف ده که ن. « خوشکه که م یان کچه که م بوی نیه له گه ل هیچ پیاویک په یوه ندی هه بیت» ، یان « ئه گه ر کچه که م یان خوشکه که م عیلاقه ی له گه ل کوریک هه بیت، قاچی ده برم». یاخود بە فەخرەوە دەلین: کچەکەم شەریفە،عیلاقەی لەگەل کەس نیە. بەلام ئه و جوره پیاوه شه ریفانه نازانن یان نایانەوی ئەو راستییە بزانن: ئەگەر کچەکان وەکو کورەکان لە خوشەویستی و ئارەزوی جوان و ناسک؛ کە مەسەلەیەکی زور سروشتییە، بی بەش بکرین، ئەوا ناچاردەکرین بە دەستپەرلیدان. ئافرەتان تووشی جورەها کومپلیکس دەکرین، گەشەکردنیان وەکو مروفیکی خولقینەر دادەمرکی.من دلنیام لەو کاتەی پیاوان لەناو مه جلیسه کانیان‌دا باسی شه ره ف ده که ن، کچه کانیان یان خوشکه کانیان ده ستپه ر لیده ده ن، یان به دزیه وه کاری خویان ریک ده خه ن. جا بو؟ بوچی هه ستی پیروزی کچان جیگای ریز و خوشه ویستیمان نه بیت؟ بوچی باسی په رده بکریت؟ بوچی تیرور؟ با ئیمه ریک دانی پیادا بنیین: ئیمه کومەلگای دەسپەرلیدانمان هه یه (به رهه می بیر و باوه ری باو _سائد_) ، که یه کیکه له دزیوترین شیوه کانی مامه له کردن له گه ل مروف و پیروزترین هه ستی خوشه ویستی و تیکه لاو بوون. هه ندی هه یه ده لین ئه مه ئیباحیه ته و له نه زه ری ئه وروپیه وه ته ماشای کوردستان ده کات. منیش ده لیم: نه خیر

من ته نها له گه ل له گورنانی کویله تی و تیرور و که م کردنی نرخی ئافره تانم، له گه ل په یوه ندیه کی هاوسانم، له گه ل خوشه ویستیم و هیچی تر.

ئافره تان، له ترسی کوشتن و سوتاندن به ده ست ئه و پیاوانه ی وه کو مه سعود فکر ده که نه وه، ده چن بو لای پزیشک بو دورمان و ته قه ل لیدانی ناموسی پیاوه کان، هه ندی ئافره ت ناچارن چه ند جار ئه و کاره بکه ن. لیستی ئه و ئافره تانه زور دوور و دریژه، پزیشکه کانی ته قه ل لیدان و دورمان به نهینیترین شیوه ئه و کاره پیروزه (که ئه سله ن یه ک زه ره پیویست نیه) ئه نجام ده ده ن. مه ترسی و زیندان هه میشه هه ره شه یان لی ده کات و قوربانیشیان داوه. ئه مه له که یه کی ره شه له نیوچه وانی مه سعود و هه موو هاوبیره کانی ئه ودا. مالی ده سه لاتداریتی برمیت، ئه گه ر ده سه لات به ده ست ئافره تانه وه بوایه، کاره که به جوریکی تر ده بو! جه هاله ت و ده به نگی مه‌سعود له وه دایه ئه و په رده یه به ناموس و شه ره ف له قه له م ده دات و له تویی ئه و په رده یه وه که ره نگه چه ند جاری له لای پزیشک کاروباری خه یاتی ته قه لی لیدراوه، بو جوین‌دان و ته‌وهین به کار ده‌هینیت. نه‌خیر، که‌سایه‌تی ئافره‌ت وه‌کو مروف، رولی کومه‌لایه‌تی، هه ست، خوشه ویستی مه چه کی موقاوه مه ت و خه باتیان.. هه تد، له وه زور گه وره تره. لیره هه‌ندی ئافره ت بو لای دکتور ده‌چن بو لابردنی په‌رده‌ی "ناموس"یان. ئه‌وان خویان لای ده‌به‌ن بو ئه‌وه‌ی تووشی ئازار نه بن. به رای من ناموس، نه‌هیشتنی چه‌وسانه‌وه و جه‌نگه، هاوسانی مروفه‌کانه، نه‌هیشتنی هه‌موو شتیکی ریگره له ریگای په‌ره‌سه‌ندنی مروف دا.

ئه مه شه ره فی منه، ئه گینا هیچی تر! ئه وه کانی تر پیشکه ش به مه لا مه سعود ده که م! ئه گه ر «عالیمه که مان» به و شیوه یه بدویت، بوچی له که سانی تر گله یی بکه م؟ "هه موو دزو دروزنه کانی کوردی په نابه ر" له گه ل دزو دروزنه کانی په نابه رانی گه لانی تر کو بکه یته وه، هیشتاش ناگاته چرکه یه ک له ته ره سی و بیشه ره فی و دزو دروزنی سه رمایه دار ان و یاسا و ده زگا پولیسی و موخابه رات و روژنامه و گوفاره کانیان. ده سه لاتی دیموکراته کانی ئه وروپا له سه ر بنج و بنه وای دزی و دروزنی و خوین رشتن دامه زراوه.

له لاپه ره (۸۰) دا ده نووسیت :

"که‌س له من باوه‌رهیناو تر نیه به‌و روه‌ی شیوعییه‌ت ده‌بیته پروژه‌ی ژیان و ژیار، به‌لام نه‌ک له ریی شه‌ری چینایه تی یه وه، به لکو له ریگایه وه که سوید و دانمارک تیپرا ده روانن"

تیگه یشتن له مه به ستی ریگای سویدی و دانمارکی بو گه یشتن به شیوعیه ت له ده ره وه ی تیگه یشتنی منه. تو بلیی مه سعود له سیسته م و ده سه لاتی سوید و دانمارک تیگه یشتبی؟

له لاپه ره (۸۱) ده فه رموی :

"سوسیالیزم و دیموکراتی باوه ری لووت به رزن و به نازو فیزن له گه ل پرزوله کوردی عه بابه یلی و هه لاتووی هه نده ران و دانووکی ناکولی..."

ئه مه ئیتر په ت پچراندنه. من تی ناگه م له م سوکایه تی پیکردنه ی مه سعود به په نابه ران و کوردی عه بابه یلی. ده بوایه هه‌لو به‌رزنجی، وه‌کو په‌نابه‌ریک له (پیشه‌کی‌یه پیویسته‌که)ی دوو ووشه‌ی له سه‌ر ئه‌م ده‌ربرینه بنووسیبایه؛ ئاماژه‌یه‌ک بو پروپوچی لیدوانی فه‌یله‌سوفه‌که‌مان له سه‌ر په‌نابه‌ران بکردایه، یان له سه‌ر ترزلیه‌که‌ی له‌رووی دانیشتوانی عه‌بابه‌یلی. ئه‌م ده‌ربرینه هه‌ست به (دونیه‌ت)ی مه‌سعود ده‌ر ده‌خات. چما دانیشتوانی ئه‌وروپا و ئه مه ریکای باکور یان هه ر شوینیکی تر هیچیان له خه لکی ئیمه زیاتره؟، ئه مه ی مه سعود ده‌یلیته وه، ناگاته یه ک له سه ر سه دی پروپاگه نده کانی حوکمی سه رمایه داری پوولی به ناوی(دیموکراتی په رلمانتاری) له وولاتانی باکوری گیتی. له وه ده ترسم بلین مه سعود شتی تازه ده لیت، یان دارشتنی خویه تی، نه خیر ئه مه یانیش نیه، بو؟

مه سعود له وه لامی پرسیاری چواردا، بروا فه لسه فیه که ی به م جوره ی خواره وه باس ده کات :

"له باره ی هه لنانی دایه لیکتیکی نوی بو بنیاد کردنی ژیانیکی باشتر! من واقیع ده که م به باوک و دایکی فه لسه فه و

به رنامه ی ئاسوده یی و که رامه تی مروفایه تی نه ک له لاوه بیروباوه ریکی هوشکرد یان خه یالکرد یان ئومیدکرد به سه ر مروف ده سه پینم.... " لاپه ره (٢١).

ئه م بوچوونه ناوه روکی بوچوونه کانی مه سعود ده کاته وه، ئه مه میتولوجی فه لسه فه ی پراگماتیزمه، تیروانیکی خودی(زاتی) میسالی ناعیرفانه (لاادریه)، (هه ندیکیان خواشیان به رنه داوه). بوچوونه کانیان زور له نیتشه وه نزیکه، له زور بابه ت مه زهه بی (وضعی) ره ت ناداته وه، بگره کاریشی تی کردووه. سیما سه ره کیه کانی پراگماتیزم بریتین له :

(١) هه موو لیکدانه وه کان، تیگه یشتنه کان، بریاره کان، تیروانینه کان ته نها بنه مان،(قاعده)ن بو ره فتاره کان.

(٢) راستی ته نها له سودی پراکتیکی شته کان بو ژیان ده بینن.

(٣) سه ره نجامی کاره کانیان له لاوه مه به سته و نه ک جووت بوونیان له گه ل واقعی بابه تی.

(٤) له ژیانی واقعی‌دا له راستیه کان ناپرسنه وه، به‌لکو له (**Cash- Valus**) له قازانج (**Profits**) و سه رکه وتن.

(٥) ره وشت به ریکه وتیکی لایه ندار پیناسه ده که ن، تیگه یشتنه که یان بو ره وشت و راستی هاوبه شه له گه ل مه زهه بی ره له تیفیزم (المذهب النسبی) و پلوراليزم (المذهب الجمعی).

(٦) ره‌وشت و راستیه‌کان دائه‌شکینن بو ئاستی بایه‌خه‌کانی تاقه‌که‌س یاخود گروپ له سود وه‌رگرتنیکی دیاریکراویان‌دا و ده سکه وتنیان‌دا. ئه م چه که ی بریارده ری بوچوونه کانیانه، هه ر بویه، ئه م فه لسه فه یه بوو به به شیکی جوت له گه ل ئیدولوژی ئیمپریالیزمی ئه مه ریکی.

به ناوی ئه م فه لسه فه یه وه په یره وی له هه ر ته دبیریک (اجرا) یک ده که ن، که به سودبه خشی ده زانن. چ له سه ر ئاستی ناوه‌وه‌یان یان له سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌یان. (الغایه تبرر الوسیله) دامه‌زرینه‌که‌ی (**William James**) ده‌لیت : پراگماتیزم دووره له (تجرید) و که مترخه می، دووره له چاره سه رکردنی گیروگرفته کان، که ته نها ووشه ی رووتن، دووره له پرینسیپی دانراو، له سیسته می داخراو، دووره له ره هایی (مطلق) و بنه ره ته کان (اصل)، زیتر هه ول بو راستیه کان و شیاو (مناسب) ئه دات بو به رخورد کردن و ده سه لات و دژی ئیدعای گه یشتنه به دوا راستیه کان. پراگماتیزم به هیچ جوریک سه رئه نجامیکی دیارکراوی نه گور دانانیت. پراگماتیزم ته نها میتودیکه؛ هه روه ها بروای به وه هه یه که:

(١) ده‌کری زانست و میتافیزیک له یه‌ک نزیک ببنه‌وه و له راستی‌دا ده‌توانن پیکه‌وه، ده ست له ناو ده ست کار بکه‌ن.

(٢) تیئورییه کان ولامدانه وه نین، به لکو زیتر ده کری به ئامیر (اله)

(٣) خودا، مه تریالیزم، ئه قل، ره هایی، ئینه رژی، هه موو ئه مانه ناوی (لغز) یکن ده دوزنه وه، ئیمه ده توانین ئاسووده ببین، ئه گه ر ئه وانه مان چنگ بکه ویت.

ئیتر مه سعود به گالته وه نالیت: "ده ستی یارمه تی ره ت نه کاته وه (مه به ستی کورده) با له شه یتانیشه وه بیت" . یان له لاپه ره ٢٧ ده لی: "مندال بازاری و بمری خوینمژ و ئیستیعمار و بژی فریشته ی بال ژه نگار و روحم به سه ده قه ی جووتیار و کریکار و مام سوفی ئاوده لی به ویقار، ئا ئه م قه وانه ساویلکانه ی ئیفلاس کردوو که ببنه مه نتیقی وتوویژ له گه ل ئه‌و لایه‌نه ده‌سه‌لاتدارانه‌ی به‌زمانی بوورسه و نه‌وت و ئیداره‌ت و ته‌کنیک و قسه ی زیده قه له وی سه ر به ژین و مه رگی جیهان، ده ست له چاره نووس و مافی ره وا و بیگه ردی کورد له به کارهینانی خوازی خوی و .... و هتد بشو".

له‌و ووته‌یه‌دا؛ به‌روونی خه‌باتی دژ به ئیستعمار یان بیری چینی کریکار و جووتیار به گالته بازاری ده زانریت، به ئاشکرایی داوا ده کات له و "قه وانه" گه رین و به زمانی تر، به زمانی بوورسه و تیجاره ت قسه بکریت. مه سعود ئه مانه به خوینمژ ناناسیت، له بری موقاوه مه ت، بانگه وازی مامه له کردن و مل که چی ده کات. نموونه یه کی تر ده هینمه وه له سه ر بوچوونه کانی، له پرسیاری ١٦ دا (لاپه ره **٥٥**) "کوردایه تی" چون پیناسه ده که ن؟ له وه لام‌دا ده لیت :

"پیناسه ی ده که م وه ک که عه تاریک پیناسه ده که م : دوکانداریکه مالی عه تاری ده‌فروشیت..." یان له لاپه ره **٥٤** و

٥٦ ده لیت
"من به زمانی واقیعه و واقیعه ده خه مه گفتوگو..."
مه سعود واقیع دوور له گشت تییورییه ک ده بینیت، ئیتر واقیع چیه، یان تییورییه کان (هه ر کامه یان بیت) تا چ راده یه ک به رپه رچی واقیعن، ئه مه به گرینگ نازانیت. به هه مان ئه ندازه مه سه له ی به راورد کردنی کوردایه تی به دوکانداره که وه کو پیشتر هیمام بو کردووه. پراگماتیزمه کان ته نها بایه خ به (تعامل) کردن ده ده ن، ئیتر هه ر چیه ک نیازیان بیت مافی ئه وه ده ده ن به خویان گشت ریگایه ک بگرنه به ر، بو نموونه گران کردنی نرخه کان، فیل کردن(غش)...، گرنگ ئه وه یه شته کانی بفروشیت (له به راورد کردن کوردستان رزگار بکات) پاشان "حیسابی که رامه تی تاک و دادی کومه لایه تی و مافی مروف، واته پاشان شته کان بو هونه ری (معمیل) یان خزم به هه رزانتر بفروشیت..... هتد.
نموونه یه کی تر له لاپه ره (٥٩) به رچاو ده که ویت که ده لیت :
"هه تا ته جروبه نه کریت، مه رجه کانی مته قیان لیوه نایه ت" مه سعود ئه وه مان پیشان ده دات و ده نووسیت "....که واقیع ده کاته پیوانه و تیدا چه ق ده به ستیت و به باوکی گشت فه لسه فه و تیوریه کانی داده نی ".ده بوا یه هه لوبه رزه نجی ئاگاداری ئه وه ببوایه که بوچوونه که ی مه سعود له فه لسه فه ی پراگماتیزمه کانه وه سه رچاوه ی وه رگرتوه، قوتابیه کی ئه و فیرکاره یه و نه ک وه ک له لاپه ره ی ٧دا نووسیویه تی "ماموستا تاکه فه یله سوفی کورد و ته واوی ناوچه که یه..

دوا ووشه
١_ له م کتیبه دا، مه سعود محه مه د نموونه یه کی زه قمان پیشان ده دات بو روشنبیریکی بلیمه ت له بواری زانستی زمان و شاره زا له بواری ئه ده ب و هونه ر به هه مان ئه ندازه نه براوانه دژایه تی فکر و سیاسه تی شیوعی کردووه به پیشه ی خوی، له سه رتاسه ری کتیبه که به جوره ها شیوه سوکایه تی، جویندانی گرتوته به ر که چی له لاپه ره (٦٨) دا ده نووسیت :
"سه قافه ت ده شی چ ده خلی به سه ر کاری سیاسییه وه نه بیت وه یا سیاسه ت به ته واوی سه ربه خو بیت و په کی له سه ر سه قافه ت نه که وتبی". ده بوایه مه سعود خوی له پیش دا په یره وی ئه م بوچوونه کردبایه، ئه مجار داوا له خه لق بکات سیاسه ت و سه قافه ت جودا بکه ن و تیکه لیان نه که ن. مه سعود خوی نموونه یه کی به رجه سته یه بو له یه ک جودا نه کردن و ده خاله تی ئه و دوو بواره. ئه مجار ده بی بلیم که ئه م جاره ممکن نیه، چونکه روشنبیری به نده به ژیانی مروفه کانه وه، په رچدانه وه ی هه ست و نه ست شیوه ی بینین، ئازار خوشی، هیوا.. هتد روشنبیر و هونه رمه ندان، ئه مانه ش به یه ک ملیون شیوه به یه که وه به ستراونه ته وه. میتودولوجی تیفکرینی ئینسانه کان سه رچاوه ی چینایه تی خویانیان هه یه : بو نموونه (به زه قی) له چرکه یه کدا که سیک ده گری بو قوربانیه بیتاوا نه کانی شه ری ناوخو له جزیره ی واقلواق و ئه وه ی تر ده گری له به ر نه خوشی پشیله که ی. (به بی ئه وه ی له نرخی پشیله که م بکه مه وه)!
مه سعود محه مه د نموونه یه که بو یه کانگیری سه قافه ت و سیاسه ت، یه کانگیری سه قافه ت و سیاسه تی دژ به روشنبیری سیاسه ت، میژوو، خه بات، گریان، هه ست، سوز، برسیتی..... هتد ئه وانه ی خویان به شیوعی ده زانن.
(سیان، ان کان ملتزم بحزب ام غیر ملتزم). لیره دا ئه مه ده که م به هه لیک بو تکا کردن بو ئه وه ی چیتر باسی "بنکه ی روشنبیران" یان "یه کیتی روشنبیران" .. هتد نه کریت، چونکه هه ر روشنبیریک به شیوه یه ک بو مه سه له کان ده چیت، روشنبیریکی ناسیونالیست جیایه له روشنبیریکی ئایینی؛ روشنبیریکی "دیموکرات" جیایه له روشنبیریکی فاشیست، روشنبیریکی لیبرال جیایه له روشنبیریکی شیوعی.. هتد.
بویه به هه له و نامنطقی ده زانم ئه و هه موو روشنبیریه جیاوازانه له ژیر ناوی "روشنبیران " دا له قه له م بدرین. من ئه و جیاوازیه که له واقیع دا هه یه و ده بزوین و کاری خویان ده که ن، ده که م به داخوازی له پیناوی دامه زراندنی بنکه یه ک

بو روشنبیران و هونه رمه ندانی شیوعی، که قودره تیکی به هیز پیک دینیت !.
٢_ کاتیک گه یشتمه خویندنه وه ی "ئه گه ر شیوعیه ت نه بووبیته دین" (لاپه ره١١) پسام له پیکه نیندا. مه سعود ئه م فتوایه ی زور به کویرانه ده ر بریوه. چونه تیوری فیکری به و راده یه گه یشتووه، که بیروباوه ری شیوعی به ئایین دابنیت؟ شیوعیه ت چون دینیکه که له کونگره بو کونگره، له کونفرانس بو کونفرانس، له به رنامه بو به رنامه، بوچوون، بریار و هه لویسته کانی سه رلاپه ره کانی ده گورین، ره خنه ی لی ده گیریت؛ هه ندیکی به (مساحه) ده سرنه وه، گالته به هه ندی لاپه ره ی شه رم ئاوه ر ده کری؛ هه ندی لاپه ره ی جیگای تووره یی و ناره زابوونه.
ئه گه ر ئه مه "دین"ه من قبوولمه. دینیکی وا که هیچی له دین ناچی (ته نها له فکری مه سعود و ئاوه له کانی نه بیت)، ته نها ئه وه نه بیت که لاپه ره ی دینه کان و لاپه ره ی ئه م "دینه که ی" من به یه ک ئامیر له چاپ ده درین له چاپخانه دا. من دینی وا، که له ئا ره قه و فرمیسکی چه وساندنه وه و خوشه ویستی و سوزی مروف پیک هاتووه قه بوولمه.
٣_ ئیمه خوازیاری ئه وه ین زانست و نووسین و لیکولینه وه بده ین به ده ست زه حمه تکیش و نه خوینده وار و کریکاران. (ئه و هه له ی که بو مه سعود هه لکه وتووه).
٤_ به نده روژی ١١ سه عات خه ریکی کار کردنم له ده واجن. هه ندی جار پرسیار له خوم ده که م: من باوکی "کلارا" و "لیسیم" یان باوکی مریشکه کانم؟ وه لامه که زور دلته زینه. ئه م هه موو پیشکه وتنه ته کنولوجی و پیشه سازیه بوچی نه ختیک له خزمه تی مروفه کاندا به کار ناهینریت، نه ختیک به خته وه ری، نه ک زور. هه لبه ت وه زعی من و ئه وانه ی وه کو منن زور باشتره له ملیونه ها بیکار و ئه وانه ی که مه سعود پییان ده لیت "به بژیوی خانه خویکان گوزه ران ده که ن" ئه وان خوا خوایانه کاریکیان چه نگ بکه ویت، هه رچیه ک بیت کاریک که خراپه کاری نه بیت، چونکه گیروده ی جوره ها گیروگرفت بوون، ئه و گیروگرفتانه ی که مه سعود بی به شه له تی گه یشتنی!
نرخی کاره که م به ساغی ١٥٦٨ مارکه. هاوریانی په نابه رم پیم ده لین : بو چی بو پاره یه کی وا که م کار ده که ی؟ ئه م نووسینه به رهه می سه عاته کانی پاش کار کردنه. له بری نه ختیک حه سانه وه، خه ریکی خویندنه وه ی "په رژینی بیده نگی" بووم. به په روشه وه ده مخوینده وه، بو ئه وه ی په رده له سه ر رووی جه هاله ت لابده م، پیلانی چه ته یی فیکری له ریگای کریکاران، جووتیاره هه ژاره کان، بیکاران، ئه نفال کراوه کان، ده ربه ده ره کان... هتد هاوسه نگه ره کانم پووچ بکه مه وه، (هه لبه ت به گویره ی توانام و له باره ی کات ره خساندن که نیمه)! نایشارمه وه، نووسینه که ی مه سعود له راده به ده ر ناره حه تی کردم. بوو به هوی ئه وه ی له کاره که م واز بهینم. چونکه مه سعود به نامه ردیه کی له راده به ده ره وه دژایه تی شیوعیه ت ده کات و دژایه تیه که ی که متر نیه له دژایه تی فاشیسته کانی به غدا (به هیچ شیوه یه ک تاوانباری مه سعود ناکه م به به عسییه تی). چونکه سه رئه نجامه که ی هه ر خزمه ت به ئه وان ده کات، به وانه ی کریکار و جووتیارو هه ژار و روشنبیره شیوعیه کان قه لاچو ده که ن.
٥_ گومان له وه دا نیه که له نیو ریکخراوه کانی تر نموونه ی ره فتار و کردار و گفتاری خاوین هه یه، به لام له نیو شیوعیه کانیش که سانیکی به ئه ژمار هه ن که نموونه ی ره فتار و گوفتاری خاوینن. باری کوردستانی ئه مرو نموونه یه کی به لگه نه ویسته بو ئه م بوچوونه م!
٦_ وای دابنیین که میژووی موقاوه مه تی بن ده سته کان و تیوریه که یان شه پولی نوهه م قوتیان بدات و به قودره تی میتافیزیکی مه سعود، ووشه به ووشه یان ببن به زوخال! باشه دوای ئه مه چی ؟! تو بلیی، کارتیکردنی کار و په یوه ندیه کانی به سه ر هوشدا نه بیته هوی ئه وه ی به هوشی مروفی مه زن (نه ک میرووله) داخوازیه سروشتیه ره واکانی، به ره پی رچی مروفی خاوه ن ده سه لات، پولیس، کارگه، سوزانیخانه نه داته وه؟ بی گومان، ده ده نه وه، هه تا له ناوبردنی کاری گری گرته، و بن برکردنی هه موو ئه وه ی ریگری له گه شه کردنی هه مه لایه نه ی مروف ده گریت!
٧_ مه سعود محه مه د له لاپه ره (٨٣) دا ده نووسیت :

« سیاسەت پیشەیەکی گلاوە، لە کاری مەیمون دەکات، هەر بویەش بوو تیکەلیم لە گەل سیاسەت قوول نەبوو، نەکا بەرپرسی کاری نارەوا ببم، چی لە منەوە بیرورا دەربارەی سیاسەت بیسترابی و خویندرابیتەوە لە گوشەی (فکری)ەوەبووە، هیچ شتیکیشم لە بواری سیاسەتدا ئەنجام نەداوە زەرەری بە کەس گەیاندبیت، ئەگەر نەلیم هە مووی بە رژه وە ندی خە لقی خوای تیدا بووە..."

لیره دا پرسیار ده که م لە مە سعود : چ سیاسه تیک گلاوه و لە کاری مە یمون دە چیت؟ سە یرم لە رستە کە ی دوای دیت کە دە لیت "هە ر بویە ش بوو تیکە لیم لە گە ل سیاسە ت قول نە بوو" ، ئە مە جاری قوول نە بووە ئە وە ندە دە بیژی ئە ی ئە گە ر قوول بی چی دە کات؟

مە سعود بە دریژایی تە مە نی دریژی (هیوادارم دریژتر بیت) وە کو ئیدولوژیک بە ربە رە کانی ئیدولوجیە کی تر دە کات، لە لای هە مووماں ئاشکرایە کە کاری سیاسی کاری فیکریە، خە تە رترین ئە رکی کاری سیاسی، چونکە لیرە وە ریگا خوش دەکریت بو سەلماندن، چالاکی، پروپاگەندە.. هتد. فکرەکان و چالاکی مروفەکان لە یە ک جودا نین، گە رچی فلانە مروف لە ناو قە وارە ی حزبیک، یان دە زگاکانی کار ناکات. مە سعود کارتیکردنی کارە فیکریە کانی، بوچوونەکانی لە "پە رژینی بیدە نگی" بە کاری سیاسی و تیکە ل بوون بە سیاسە ت لە قە لە م نا دات. نازانم بە چ قە ناعە تیکە وە دە لین "هیچ شتیکم لە بواری سیاسە ت ئە نجام نە داوە". بو ئە م ووتە یە هیچ بە لگە یە کی سە لمینراوی نیە، "زە رە ری بە کە س نە گەیاندووە"، تە نها بە شیوعیە کان نە بیت. بە هە مان ئە ندازە بوچوونە سیاسیە کانی هە مووی بە رژە وە ندی خە لقی خوای تیدا بووە، تە نها کومونیستە کان نە بیت، چونکە خویان بە خە لقی خوا نازانن! هە ربویە ش لە سە ر ئە ساسی قسە کانی خوی پیی دە لیم : پیشە سیاسیە کە ی مە سعود گلاوە و لە کاری مە یمون دە کات...

ئەم نووسینە پیشکەش دەکەم بە دایکم و بەو دایکە بەشمەینەتانە، کە لە ناو حەسرەتی چاوەروانی دیتنی مندالە کانیان سە ریان نایە وە و چوونە رە حمە تی خاک!

***

چه‌ند تیبینی‌یه‌ک

ده ستە ی نووسە ران

نووسراوە کە ی سە لام عبداللە ئیبراهیم بە جوانی ماهیە تی بوچوونە کانی مسعود محمد دە خاتە روو. دیفاعیک کە سە لام عبداللە لە کومونیزم و کریکار و زە حمە تکیشی دە کا، جوان و بە جی و جیگە ی ریزە.
نووسراوە کە ی سە لام عبداللە چە ند خالیکی تیدایە کە ئیمە وە ک دە ستە ی نووسە رانی "هانا" بە پیویستی دە زانین زور بە کورتی رای خومان دە ربرین لە سە ریان.

ـ سە لام عبداللە زور بە جوانی روونی دە کاتە وە کە کوردستان کومە لگایە کی چینایە تی یە و هە ر بویە ش دانیشتوانی کوردستان یە ک ئە خلاق، فە رهە نگ، میژوو، بە رژە وە ندی و.... هتد یان نیە؛ بە لکوو هە مووی ئە وانە بە پیی ئە وە ی کە ئینسان سە ر بە کام چینە کومە لایە تی یە بی، جیاوازیان لە گە ل یە ک هە یە.
بەلام کاتی باسەکە دیتە سەر "کوماری مەهاباد"، شیوەی باس کردنەکە (کومارەکەمان) لەوە دەچی کە گوایە «کوماری مە هاباد» کوماری "هە موومان" بووە . کوماری مە هاباد، کوماری کریکار و زە حمە تکیشی کوردستان نە بوو، بە لکوو کوماری بورژوا ـ ناسیونالیستە کان و ئاغاواتی کوردستان بوو. ئە وە تە نیا ناسیونالیستە کانن کە لە گە ل هینانی نیوی "کوماری مە هاباد" لە خوشحالی و فخر دا شاگە شکە دە بن؛ دە نا ئە و کومارە بە قە رای پولیکیش فری بە کریکار و زە حمە تکیشە وە نە بووە! هە ر چە ند سە لام عبداللە خوی لە ووتنی ووشە ی (کومارە کە مان) ئە و مە بە ستە ی نە بووبی، بەلام شیوەی باسەکە، (بە تایبەت کە لە هیچ شوینیکی نووسراوەکەدا قسەیەک لە سەر ناوەروک و ماهیەتی "کومارە کە " ناکری) هە ر ئە و مە عنایە دە بە خشی کە ئیمە باسمان کرد.
ـ ئیمە هەروەها لە چەند مەسەلەیتردا لە گەل سەلام عبداللە هاونەزەر نین کە گرنگترینیان دە گە ریتە وە سە ر سوسیالیست بوون یا نە بوونی سوفیە تە. لە پە یوە ندی لە گە ل کوماری مە هاباد و دە وری روسیا دا، بوچوونە کە ی سە لام عبداللە لە وە دە چی کە پاکانە بو سوفیە ت و سیاسە تە کە ی سە بارە ت بە کوردستان بکات. ئیمە قسە یە کمان لە سە ر ئە وە ی کە سوفیە ت زور یان کە م خزمە تی بە کوماری کوردستان کردبی نیە، بە لکوو قسە کە مان ئە وە یە کە سوفیە ت ئەگەر زوریش خزمەتی کردبی، بەلام ولاتیکی سوسیالیستی نەبووە و هەر کاریکیشی کردبی بە پیی بە رژە وە ندی تایبە تی خوی لە کی بە رکیی ئە مپریالیستی سە ردە م دا کردوویە تی.

***

په یکه رساز

(هونه‌رمه‌ندی ئه‌م ژماره)

ـ کاوان قادر توفیق

ـ له سالی ۱۹٦۴ له سلیمانی له دایک بووه.

ـ ده رچووی په یمانگه ی هونه ره جوانه کانه له سلیمانی به شی په یکه ر سازی سالی ۱۹۸٦_۱۹۸۷.

ـ کاره هونه ریه کانی هونه رمه ند کاوان قادر:

ـ کاره هاوبه شه کان: ئه ندامی پروژه ی بووژانه وه ی هونه ری په یکه رسازی له کوردستان وه ک لیپرسراوییه شی هونه ری بووه و له م کارانه به شداری کردووه:

ـ دروست کردنی په یکه ری ‹کریکارانی جیهان یه ک گرن!› له شاری سلیمانی به به رزی ۷ مه تر.

ـ دروست کردنی دوو په یکه ر به ره مزی پیشمه رگه له ره واندوز.

ـ په یکه ری ‹منالانی بی ناو و نیشان› له شاری سید صادق به به رزی ۳ مه تر.

ـ کاره سه‌ربه‌خوکانی هونه‌رمه‌ند کاوان:

ـ له فیستیفالی سالانه ی په یمانگه ی هونه ره جوانه کان له سلیمانی له ساله کانی ۱۹۸۳ تا ۱۹۸۷ به‌شداری کردووه.

ـ له یادی ۲۰۰ ساله ی دامه زراندنی شاری سلیمانی به ۳ به رهه م به شداری کردووه.

ـ دروست کردنی په یکه ری "کریکارانی جیهان یه ک گرن!" به به رزی ۲ مه ترله ۱۹۹۳.

ـ دروست کردنی ۴۵۰۰ مه دالیا بو روژی جیهانی چینی کریکار له ۱۹۹۲.

ـ دروست کردنی ۲۵۰۰ مه دالیا بو روژی جیهانی چینی کریکار له ۱۹۹۳.

ـ دروست کردنی ۲۴۰۰ مه دالیا بو یه کی ئایاری سالی ۱۹۹۴.

ـ دروست کردنی ۱۵۰ مه دالیا بو ۸ ی مارسی روژی جیهانی ژنان له تورکیا له ۱۹۹۵.

ـ کردنه وه ی پیشانگا یه کی کاریکاتیری و پوسته ر بو په ناهه نده ئیرانیه مانگرتووه کان له تورکیا له ۱۹۹۰.

ـ دروست کردنی ۱۷۰ مه دالیا بو ۸ ی مارس روژی جیهانی ژنان له فانکوفه ر له ۱۹۹۷.

ـ به شداری کردن له پیشانگای فوتوگرافیـ پوسته ری حیزبی کومونیستی کریکاری عیراق به یادی کاره‌ساتی هه له بجه، له فانکوفه ر له ۱۹۹۷.

ـ دروست کردنی چه ندین تابلوی پوسته ری گه وره که ره نگدانه وه ی خه باتی شیلگیرانه ی چینی کریکاره دژ به نیزامی سه رمایه داری که له مه راسیم و یاده کریکارییه کان دا نیشان دراون.

پروژه ی بووژانه وه ی هونه ری په یکه رسازی له کوردستان له سالی ۱۹۹۲ له سلیمانی دامه زرا و هونه رمه ند کاوان قادر ئه ندامی ئه م پروژه یه بوو. وه ک لیپرسراوی به شی هونه ری تا سالی ۱۹۹۳، له م میژووه به دواوه هونه رمه ند کاوان قادر هیچ په یوه ندیه کی به م پروژه یه وه نه ما.

***

وردبووونەوەیەک لە سەر وشە لە شیعردا

فایق عبداللهی

شیعر عـودیکه تا گری ره خنه ی تیبه رنه بی بونی نایه. شیعری کوردی له به ر هه ر هویه ک بووبی تا ئیستا که م جار گری ره خنه ی تیبه ربووه. ئه م نووسراوه یه هه ول ده دا سه رنج رابکیشی بو سه ر وشه له شیعردا. ئه مرو ئه وه راستیه کی حاشا هه لنه گره که له هه ر ده و ره یه ک دا، بیر و رای زال، بیر و رای چینی ده سه لاتداره. چینیکی کومه لایه تی که هیزی دەسەلاتداری مادی کومەلگایە، لە هەمان حال‌دا هیزی دەسەلاتداری مەعنەوی کومەلگاشە. چینیک کە ئامرازی بەرهەم‌هینانی مادی لە دەست‌دایە، لە ئەنجام‌دا ئامرازی بەرهەم‌هینانی فیکری کومەلگاشی لە کونترول دایە (ئایدیولوژی ئالمانی، مارکس _ ئینگلیس) . عەینیەت دان بە ئەفکار و زەینیش لە لایە ن هە رکام لە و چین و تویژانەوە لە ریگای وشەکانەوە مەیسەر دەبیت. لەو لاشەوە زوریک لە وشەکان مورکی ریزبە ستن و کیشمە کیشی چینایە تیان بە روخسارە وە دیارە. لە شیعر دا پە یوە ندی «وشە کان» لە گە ل «زە مان» گرینگیە کی تایبە ت بە خوی هە یە. بو وینە بە وشەیەک دەکری زەینی خوینەر بگەرینیەوە چەرخەکانی ئینسانی ناو ئەشکەوت، یان بیبەیە دنیای خە یالاتی مە زهە بیە وە یان خوینە ر لە ژیانی ئە مروی دابری و دوری بخە یە وە بە شیوە یە ک کە زە ین و میشکی خوینە ر وە ک ئینسانی سە دە ی ئە توم و کومپیوتە ر... و برگە کونە زە مە نیە کان دا بە ریە وە خوار. لە هە مان کات دا دە کری بە وشەیەک چەند مەبەست دەربری. چونکە وشەکان نەک هەر تەرجەمەی خوزگە و خە یالاتی ئینسانن، بە لکو هە ر وشەیەک لە شیعردا وجوودی راستەقینەی ئەو شتەیە کە شاعیر باسی دەکات، دەبی وشەکە بونی بیت، رەنگی بدرە وشیتە وە، دە نگی بزرینگیتە وە، لە شی هە ستی پی بکری و هتد...

لەگەل گورانی دەورە میژوویی‌یەکان، وشەکانیش لە زور لایەنەوە ئالوگوریان بە سە ر دادی. بو وینە دە کری دە ورانی کویلەداری و فیودالی لە ریگای وشەکانیشەوە لیک جیاکەیتەوە و بیان ناسیتەوە. هەر بەو پی‌یەش لە دەورانی سە رمایە داری دا گە لیک وشە ی نوی هاتنە کایە وە و تە نانە ت کە وتنە سە ر زاری خە لکیش. گە لیک وشە قە دە غە کران یان بە ئە نقە ست لە بیر برانە وە؛ زوریکیش روژانە دە کە ونە بە ر سانسور و بی سە روشوین دە کرین. هە ر ئە مرو لە بە ر چاوی هەموانەوە، هەر لە کار بەدەستیکی پلەنزمی دەستگای فیکری بورژوازیی‌یە وە تا ژورنالیستیکی بە کریگیراو، هە موویان لە بە کاربردنی وشە ی وە ک شورش، پرولیتاریا، چە وسانە وە، عە دالە ت و یە کسانی خودە پاریزن؛ نە ک هە ر خودەپاریزن بەلکو بەئەنقەست دەیانەوی بە جیگیرکردنی وشەی دیکە، ئەم وشانە لە زە ینی خە لک رە ش کە نە وە. ئە مرو لە گە ل بە رە وپیش چوون و گە شە ی ئامرازە کانی پە یوە ندی گشتی و لە سایە ی ماهوارە و ئینترنیتە وە، گە لیک رووداو و مەسەلەی شەخسیش، خەلکیان لی ئاگادار دەکریتەوە. ئەو ئامرازانەش وەک هەر ئامرازیکی‌تر لە خاوەنداریەتی تایبەتی سەرمایەداری دان. بورژوازی بەکەلک وەرگرتن لە رادیو، روژنامە، تەلەفزیون، ماهوارە و ئینترنیت و لە ریگای بە کریگیراوانی ورد و درشتی خویە وە لە مە یدانی جوراوجوری سیاسی، فە رهە نگی، کومە لایە تی و ئابوری دا خە ریکی موهە ندسی کردن بە باوە ر و ئە رزشە بە رزە ئینسانی یە کانە. ئە م دیاردە یە ئە دە بیات و سینە ما، موسیقی، شیعر و گە لیک بابە تی دیکە دە گریتە بە ر. راسیزم، پیاوسالاری، ناسیونالیزم و مە زهە ب وە ک دیاردە کانی نیزامی سە رمایە داری، لە دە ورانە جوراوجورە میژوویی یە کان دا مورکی خویان لە فە رهە نگی کومە لگای ئینسانی داوە و موعتە قیدات و ئە فکاری یان تا گوشە ی زمانی خە لکی چە وساوە ش رویشتون.

ئە مرو گە لیک وشە ی سە ر بە و رە وتە فکری یە بورژوایی یانە بوون بە بە شیک لە زمان بە گشتی و تە نانە ت کە سانی مودیرن و پیشرەو و یەکسانی‌خواز و بی‌مەزهەبیش لەقسەکردنی روژانەیان‌دا دە پات و سە دپاتیان دە کە نە وە، بی ئە وە ی لییان ورد بنە وە. ویدە چی ئە و رقە ی ئە وان لە نیزامی سە رمایە داری و دیاردە دزیوە کانی ئە و نیزامە هە لیان

گرتوه، وشه و فه رهه نگی غه یری ئینسانی ئه و نیزامه نه گریته به ر. که سیک که ناسیونالیزم، مه زهه ب و هه لاواردنی ئینسانه‌کان، بیزی هه‌لده‌ستینی و بو رووخاندنی نیزامی خولقینه‌ری ئه‌و دیاردانه تیده کوشی، ده بی ئاسه واری ئه و نیزامه‌ش که وه‌ک تومور (شیرپه‌نجه) که‌وتوونه گیانی فه‌رهه‌نگی ئینسانی، ریشه‌کیش بکا و ئیتر به‌زمانی چه‌وسینه‌ران، مه‌زهه‌بیه‌کان و ناسیونالیسته‌کان نه‌دوی. وشه‌ی واهه‌یه که له هیتله ر و تاله بانی و بارزانی و نیرون که‌متر تاوانبار نیه. وشه‌ی واهه‌یه که له خومه‌ینی و ئه‌ده‌هه‌م بارزانی و تالیبانه کان و چی کشیش و مه لا هه یه، کونه په رست تره و زور وشه ش هه ن که له تیروریسته کانی دژی ژن، ناموس په رست تر و جنایه‌تکارترن. کاتیک چاویک به هونه‌ر و ئه‌ده‌ب و شیعری کوردی‌دا بخشینین، ته‌نانه‌ت به‌شی پیشره‌و و ئینسانیه که شی ،گه لیک وشه ی له م بابه ته مان به رچاو ده که ون یان وشه ی وا ده بینین که هی ئه م سه رده مه نین. شاعیر ده‌بی نزیکایه تیه کی بی قه ید و شه‌رتی له‌گه‌ل سه‌رده‌می خوی هه‌بی؛ ته‌ئسیری لی‌وه‌رگری و ته‌ئسیری له سه‌ردابنی. له لایه‌کی‌تره‌وه ده‌بی کارتیکردنی گوزه‌ری زه‌مان به به‌رهه‌مه‌کانیه‌وه دیاربی؛ چونکه هه‌ر شاعیریک که بیهه وی به ر به مردنی خوی و به رهه مه کانی بگری، ده بی پیویستیه کانی ده ورانی خوی بناسی.

شاعیر ناتوانی مه سه له کانی ژیانی ئینسانی ئه مرو به پیوانه کانی دوینی هه لسه نگینی، ئه گه‌ر وابکات، هه له ده کات! ژیان، ئینسان، فکره‌کان، هه‌سته‌کان، پیویستی‌یه‌کان، په‌یوه‌ندیی‌یه‌کان و ته نانه ت سروشتیش له گه ل تیپه ربوونی زه مه ن دا ده گورین. له و نیوه دا ده بی هه ستی شاعیریش له و گورانه دوا نه که وی و مه سایلی نوی ته جروبه بکات و جوابی بویان هه بی. هاوکات له گه ل ئه م ئالوگورانه دا ده بی وشه کانی ناو شیعریش بگوردرین و وشه ی ئه مرویی به تایبه ت بو ئه و دیاردانه ی که دایم له حالی گوران دان به کار ببر یت. دوا به دوای لیک هه لوه‌شانی سیسته می فیودالی، ئالوگوری بنه ره تی له زوربه ی هه ره زوری لایه نه کانی ژیان دا پیکهات: هاوکیشه ی نوی، چین و تویژی نوی، ئامرازی نوی، زانستی روو له پیش و ته نانه ت شیوه ی خه بات و به ره نگاربوونه وه ی نوی هاتنه کایه وه. ئه مرو له زوربه ی ولاتانی دونیادا ده‌توانین په‌یوه‌ندی و موناسباتی سه‌رمایه‌داری ببینین. له کومه‌لگای کوردستانیش وه‌ک هه‌موو کومه لگایه کی چینایه تی دیکه، ئه و موناسه باته ده بینری به لام فه رهه نگی شیعری زوربه ی شاعیرانی هاوچه رخیش، فه‌رهه‌نگی لادییی و خیله‌کی‌یه و ئاساواری ژیانی شاری که‌م تیدا ده‌بینری؛ شاریک که کریکار و سه رمایه داری تیدایه؛ کارگه و شه ریکه ی تیدایه؛ به لام شاعیری کورد کاتیک ده یهه وی باس له چه وسانه وه بکات زه ین و ئه ندیشه و خه‌یالی له داس، مه‌زرا، جووتیار، ئاغا، شان و لاملی ئاره‌ق ده‌رکردوی جووتیار و مال و منداله که ی تی ناپه ری. شاعیریکی ئه مرو که بیه وی باس له چه وسانه وه بکات نابی داس و مالاغان له سه ر شان له مه زراکان دا سه رگه ردان بی، له حالیک دا که ده یان و سه دان ناره زایه تی و مانگرتنی کریکاری له کارگه و شه ریکه و کوره خانه ی کوردستان ده بینی. ئه مرو کریکار و خه باتی چینایه تی مه وزوعیه تیکی حاشاهه لنه گریان هه‌یه که ئه ده بیات و شیعری کوردی ناتوانی چ به ئه نقه ست یان له ژیر فشاردا به چاوی سانسور سه یریان بکات.

خوتان سه یر بکه ن حوزوری داس چون به ری به هاتنه کایه ی وشه ی نوی گرتووه:

داس له گه ل گه نم دا له شایی سه پانی حه زم دا/ ره شبه له ک ده گیرن./ «پانوراما_ ل_۴_ مهاباد قه ره داغی».

وه رزیرانی ماندووی ولات له سیبه رتا ،/ گه رمای له شیان، حه سره تی هه زار ساله یان،/ ...«زایه له، ل_ ۵_ ئه نوه ر قادر محه مه د ».

رووسووره کاکی فه‌لا/ ره‌نجی سالی دیته به‌ر/ کاتی به‌رهه‌می سووره،گه‌لاویژ هاتو ته ده ر/ «ئاهه نگی ئازادی و ئه فین، ل_۴۱ کاکه».

ئاوایی خنجیلانه مان/ ده م له سه ر ده م،/ ده س له ملان./ «ئاهه نگی ئازادی و ئه فین، ل_ ۵۰_ کاکه».

ئه‌و بوچوونه‌ی که پیشتر سه‌باره‌ت به فه‌رهه‌نگی لادیی‌یه‌وه باس‌کرا به ئاشکرایی له شیعری ئه و شاعیرانه دا خو

دەردەخا. ئەرکی شاعیری پیشرەو ئەوەیە کە بیباکانە ئەو وشە و پیوانانەی تا دوینی لە شیعردا باو بوون، لە فە رهە نگە شیعری یە کە ی خوی دە رهاوی و هە رچی زیاتر ئە و وشانە ی کە شیعر و شاعیری کون بە کاریان نە هیناوە، بینیتە ناو شیعرە وە و سیمایە کی نوی بدا بە شیعرە کە ی.

لە وانە یە لە و نیوە دا کە سانیک هە بن کە بلین ئە ی چارە نووسی کولتور و داب و نە ریتی کوردی چ دە بی؟ چونکە لە و نیوە دا وشە ی بیگانە ش دینە ناو زمانە وە. ئە وانە دە مارگری وای لیکردوون کە تە نانە ت لە گە ل ئە و دە ستکە وتە عیلمی و سە نعە تی یانە ش دە کە ونە دوژمنایە تی کە پیویستیە کی ژیانی ئینسانن. زمانی ناوچە یی ئە وان هیچ وشە یە کی نیە کە ئەو بەرهەمە نوییانەی پی ناوبنی. ناوەکەبیگانەکەش کە بناغەکانی فە رهە نگی نە تە وە یی هە لدە لە رزینی و دە بی زمان لە و وشە بیگانانە پاک بکریتە وە! لە روانگە ی ئە وانە وە هینانی ئە و جورە وشانە بو ناو شیعر، خە یانە تە بە زمانی گە ل، زمانیک کە کردوویانە بە هە ویە تیکی دروینە بو ئینسانە کان. بە م جورە دە یان بیانووی جوراوجوری بو پە یدا دە کە ن بە لام رە وتی بە رە و پیش چوونی زانست و سە نعە ت ئاور وە سە ر ئە و فە رهە نگ پاریزە دلسوزانە ناداتە وە و ئەوان لەگەل فەرهەنگی ئینسانەکانی چەندین سەدە لەوە پیش تەنیا دیلیتە وە و لە ئە نجامیش دا سنووری پیروزی زمانی نە تە وە یی تیک دە شکینی!

شاعیریکی پیشکە وتنخوازی ئە مرویی کە بروای بە گورینی ئە م ژیانە و خولقاندنی دنیایەکی بە رابە ر و ئارام و ئازاد هەیە و هەر وەک چون دەزانی کە وەها دنیایەک پیویستی بە گورانکاری بنەرە تی لە هە موو لایە نە کان دا هە یە، دە بی لە زمانی شیعری خوشی دا ئە و گورانکاریە پیک بینی. شاعیر ئە گە ر بروا دە کا کە دە ورە گورا وە، شیوە کانی چە وسانە وە ی ئینسان گوراون، دە رد و مە ینە تە کان زیاد بوون و گرینگ تر لە وە کە دە یهەوی لە گورینی ئە م دنیایە دا بەشدار بیت، دەبی تەئسیری ئەم دەورە تازەیە بە بەرهەمەکانیەوە دیار بی و تیایدا رە نگ بداتە وە و دە بی بو شیکردنەوە و بەرەنگاربوونەوەی ئەم وەزعیەتە تەسویری ئەمرویی و وشەی ئەمرویی بەکارببات. بو ئەوەی کە مە بە ستە کە ی پربە پر گە یاندبی و خوینە ر بە تە واوی وجوودە وە دە نگ و رە نگ و بون و پیت و تامی وشە کە هە ست پی بکات، دە بی وشە ی ئە مرویی تە سویرە کانی بخولقینی. دە بی بە رە نگی وشە کانی کولکە زیرینە ی خە یال لە زە ینی خوینەردا دروست بکات. دەبی بە شنەی وشەی تازە هەوری خەیال بجوولینی، تامی وشە کان ئاو لە زاری خوینە ر بینی و دە نگی لە رانە وە ی وشە کانی پە پولە کان بخاتە سە ما. دە بی بە کە نالی وشە کان دا بچیتە ناو دنیای خە یال، دنیایە ک کە هە موو تە سویرە کانی راست لە سە ر جیگای خویانن و هی ژیانی ئینسانی ئە مرون. هە لبە ت مە بە ست ئە وە نیە کە وشە تازەکان سەرتاپای شیعر دابگرن، بەشیوەیەک کە خوینەر یەک یەکی ئەو وشانە رابگری و لییان وردبیتە وە، ئە و کات مانا و پە یام و ناوە روکی شیعرە کە دە بنە فیدای وشە تازە کان. گرینک تر لە هە مووی ئە وە یە کە ئە و وشانە ی بوون بە بە شیک لە سوننە تی شیعری، لە گە ل هە ست و فکری شاعیری ئە مرو نایە نە وە، چونکە گورانی هە ل ومە رجی ژیان، مە سائیلی نوی، هە ستی نوی و ئە ندیشە ی نویی لە گە ل دا دی. بو دە ربرینی ئە و هە ستە نوی یە ش پیویستی ئە ساسی بە وشە ی تازە هە یە. شاعیر بە و ئە ندازە ی کە بە پیویستی دە زانی، دە توانی وشە ی نوی بینیتە ناو شیعرە کە یە وە، بە بی ئە وە ی کە ترسی لە وە هە بی کە ئە و وشانە چونکە لە فە رهە نگی شیعری شاعیرانی پیشوو دانین، شاعیرانە نین. مەسائیل، پرسیارەکان و خوزگەکانی ئەمرو خو داوینە قالبی ئە و وشانە وە و هیچ ناسیاویی یە کیان لە گە ل وشە ی سوننە تی و کون نیە.

لە وانە یە هە ندیک لە سە ر ئە و بروایە بن کە شیعر دە بی پیک بی لە چە ند_وینە ی ناسک یان خە یالیک کە لە وانە یە گە لیک جاریش هە زم نە کرین یان بی رە بت بن بە ژیانی واقیعی. لە و کاتە دا کە زە ینی شاعیر خە ریکی دروست کردنی تە سویریکی شیعری مە سنوعی یە، رولی وشە کان دیسان لە بیر دە چیتە وە. کاری هونە ری پە یوە ندیەکی لە پسان نە هاتووی لە گە ل ژیان دا هە یە، ئە سلە ن کاری هونە ری یانی تازە کردنە وە و خولقاندنی سە ر لە نویی ژیان لە هە ر دە وریە ک دا. کە ژیان دایم ئال وگوری بە سە ر دادی، هونە ریش کە قە را رە شیوە بە یانیکی نوی بی لە ژیان، هە مان شتی بە سە ر دی.

لیکدانەوەی ئینسان لەسەر ئینسان، سروشت، ئەخلاق، خوشەویستی، مەرگ، ژیان، متمانە، هیوا و... دەگوردری. ئەگەر هونەرمەند لەهەر دەورەیەکدا بە یەک شیوە چاو لەو دیاردانە بکا، تەنیا خەریکی کوپیەکردنە، نەک خولقاندن! کوپی کردن و دووپات کاری و کە لک وە رگرتن لە وشە و تە سویری کون دە کری لە لایە نی جوراوجورە وە بدرینە بە ر پرسیار:

(۱) شیعر و وشەی کون و سوننەتی لە سرنجیکی گشتی دا:

هە ر وە ک پیشتر ئیشارە ی پیکرا، بە شیک لە وشە کان بوون بە خشت و بە ردی بینای شیعر و لە راستی دا ئە و شتە یان پیک هیناوە کە ناوی «سوننە تی شیعری یە». شاعیری ئە مروش هە ر بە هە مان کە رە سە ی پیشوو خە ریکی تە رمیمی بینای شیعرە، لەجیاتی ئەوەی کە بینای شیعری کون تیکبدات و بە کەرەسەی نوی بینایە کی نوی، بە نمایە کی ئەمرویی و جوان بنیاد بنی. کاتیک کاری شاعیر گەیشتە سەر تەرمیم کردنەوەی بینای شیعر، هەر لەویوە خولقاندنیش دەمری. خولقاندن بەر لەهەموو شتیک زەمانی لەبەرچاوە، یان دەکری بلیین کەگوزەری زەمان و خولقاندن پەیوەندییەکی دوو لایەنەیان هەیە. هەندیک لە شاعیران نەک هە ر لە زە مان ناگە ن بە لکو جە علیشی (غە شی تیدا) دە کە ن. ئە و جە علی زە مانە ش دیسان دە گە ریتە وە سە ر سوننە تی شیعری. شاعیر ترسی ئە وە ی لە بە رە ئە گە ر بیت و وشە ی نوی و ئە مرویی وا بە کاربینی کە لە کولکسیونی ئە م سوننە تە شیعری یە دا نە بی، شیعرە کە ی حالەتی شیعری لەدەست دەدا و برەوی نابی. شیعری کوردی پرە لە مەفاهیمی پیاوە تی، قارە مانیە تی و ئازایە تی پیشمەرگە، تولە سەندنەوە، تەقدیس و خوشەویستی ئاو و خاک و نیشتمان، دوژمنایەتی میللەتانی دیکە، لارولەنجەی ژن و لاسە شور و شە نگە ژن و هتد... کاری ئە م تاقمە لە شاعیران وە ک ئە وە یە کە پشت لە ئە مرو، لە گە ل دوینیی خویان بدوین یان بو دوینی بگرین. تە نانە ت زور جار کە بیانە وی باس لە ژیان بکە ن پە نا دە بە نە بە ر وشە و پیوانە کانی دوینی یان، یان باشتر بلیم ژیانی ئە مرو لە قە بری دوینی دا دە نیژن. ئیستاش زورن ئە و شاعیرانە ی کە پییان وایە شیعرگوتن کردنە وە ی «بوخچە ی» دلیانە، لە حالیک دا بوخچە هیندە شتیکی کونە کە ئە گە ر بە زوریش بە شانیان دابکە ی، دای دە رنن! تازە شیعر ووتن کردنە وە ی دلی شاعیر نیە، بە لکو رووناکی خستنە بو سە ر قوژبنیکی هە ر چە ند بچووکی ژیان. ئیستاش پیوانە کونە کان لای زوبە ی شاعیران ئیعتیباری هە ر ماوە، بو وینە ئیستاش لە شیعری زوربەی شاعیراندا پیوانەی "بەرزی" هەر کیو و شاخ و ئاسمانن، ئە و وشانە هیندە بە کارهینراون کە ئیتر لە زە ینی خوینە ردا وا بە رز نین و لە بە ژنی خوینە ریکی کورتە بالاش نزم ترن. ئیستاش "پان و بە رینی" هە ر بە دە شت و دە ریا دە پیودری؛ رە شی و تاریکی بە شە و، "شینایی" بە ئاو و ئاسمان "پاکی و رووناکی و گە شی" بە خورە تاو، "جوانی" بە گول و حوری و پەری؛ "خراپە و دزیوی" بە دیو و شەیتان و زستان؛ "زولم" بە شمشیر و خە نجە ر «جگە لە وە بە نیشانەی هیزیش» دەچویندرین. دەلیی لە بیریان چوتەوە کە دەورە، دەورەی سەرمایە داری میلیتانت و تابن‌گوی چەکدارە. ئیستا تەنانەت موسولمانە کەللە فوسیلەکانیش، کە پیشتر پییان وابوو بە سواری حوشتر بە نیو بیابان دا خیری حەجیان زیاترە، بە تەیارە و ماشین و وەسیلەی‌تر دەچنە حەج؛ کەچی شاعیری ئەمرویی بەسەر دیری شیعرە کانی دا «کاروان» وە ری دە خا و چاوی هە ندیک وشە ی دیکە ش کویر دە کات و تە نانە ت هە ندیکیشیان دە کوژی!:

هە زاران قە لبی ئاویتە ی خوشە ویستی/ بە ریگە وە ن بو پیشوازی/ «کاروانی» وە ری کە وتووتان/... «کاکە_ هانای ۵_ ل_ ۱۹»،

بویە چەکم کردوتەشان/ ریرەوی ئەم ریبازەبم/ لەگەل کاروانی تازەبم/ «ئاهەنگی ئازادی و ئەفین_ ل_ ۵۴_ کاکە».

هە ژارینە / ئە وی ریبواری کاروانی ئیوە نە بی،/ تاوانبارە/. «هاژە_ ل_ ۳۲_ حە مە سە عید حە سە ن».

هه ر ئه م وشه یه له شیعری ئه و شاعیرانه ش دا که لکی لی وه رگیراوه: «مهاباد قه ره داغی_ پانوراما، ل_ ۳۳» «ئه نوه ر قادر محه مه د، زایه له، ل_ ۲۲» «حه مه سه عید حه سه ن، هه له بجه غه ززه ی خه مناکه، ل_ ۳۲» .

ئایا زه ینی به ربلاوی شاعیر له ده ریا، به رین تر و قول تر شک نابا؟!

هه ور له نیو چاوانیان دا/ «ده ریا» له دل/ ژین هه لواسراو به ده مه وه ن/ کوتره سپیه شارییه کانم/ «کاکه، هانای_ ۵_ ل_ ۱۸».

کام مرواری / له بن «ده ریای» قوولی هونه ر/ بینمه ده ر؟/ «ده نگ هه لبره_ ل_ ۲۲_ ریبوار».

له یه که مین دیدارم دا.../ ئه و شاعیره،/ «ده ریایه»که شین و به رین.../ «ده نگ هه لبره_ ل_ ۱۰۰، ریبوار».

یا کام «ده ریا» زور قووله،/ بنی، بیخه مه جووله!... «دیوانی گوران، ل_ ۱۰۷».

ئه مرو له کاتیک دا ئه نواعی لیوان و گلاسی زه ریف و جوان هه یه بو هه ر ده بی «جامی» ژه‌نگاوی و ده فر و شه ربه له شیعردا قوت ببنه وه:

شا ده ماری خه مت ته قی و «جامی» پرسیارت لیی رژا/ «مه شخه ل_ هانای ژ_ ۵_ل _ ۲۵».

تیروانینت/ دلوپ دلوپ/ ده رژیته «جامی» دلمه وه./ «مردن له ئاوینه دا، ل_ ۴۶_ به روژ ئاکره یی».

«جامی» شاره بچکولانه که م فراوانه،/ «هه له بجه غه ززه ی خه مناکه، ل_ ۱۲».

باش بزانه له گه ل «جامی» دلی من/ ملیونه های تریش نزیکه برژین./ «عه شقی ئیمه، حه مه عه لی حه سه ن، ل_ ۲۰»

لای من چ «جامی» نه شئه/ چ میحرابی دینی عه شق!/، «دیوانی گوران، ل_ ۶۴».

ئه مرو سه نعه تی دروست کردنی ئامرازی ئه شکه نجه و ئازار سوودیکی زور ده رژینیته گیرفانی سه رمایه دارانه وه. ئه مرو ئامرازی سه ربرین و خه فه کردن، نینوک ده رکیشان و سه نده لی ئه له کتریکی به کار دینن بو خه فه کردنی هه ر ده نگیکی نارازی. ئه گه ر ری پیوانیک یان مان گرتنیکیش هیرشی بکریته سه ر، له وانه یه شاعیری ئیمه ش ئه‌گه ر له و ده وروو به ره بیت، باتوومیکی وه شان بکه وی، چونکه ئیستا پولیسیش قامچی به کارناهینی و له زیندانه کانیش‌دا له جیاتی قامچی "کابل" به کار دینن. که چی شاعیر دیت و له په نا ئه و ئامرازانه وه قامچی ده ست نیشان ده کا، له حالیکدا له به رامبه ر ئامرازه نوی یه کان دا ئیشیک به گیانی وشه که ش ناگه یه نی و خوینه ریش له به رامبه ری دا ویک ناهینی.

دوینی سته م له رزین بوون و / ئه مرو په له هه وری ناله، / بو قامچی ئیسلام و کوته ک!/ «مه شخه ل، هانای_ ۵_ ل_ ۲۵».

که ی ده ست ده ده نه «قامچی» رق؟/ «هاژه، حه مه سه عید حه سه ن».

که «خه نجه ره» ژه نگاویه که ی داب و نه ریت،/ «عه شقی ئیمه، حه مه عه لی حه سه ن، ل_ ۳۶».

ده سته کانت ده که مه خه نجه ر_ هی خوم./ «به روژ ئاکره ی، مردن له ئاوینه دا، ل_ ۱۱۶».

دوژمن نه ما که «شمشیری» شکاویان تیا فری نه دا، «ئه نوه ر قادر محه مه د، زایه له، ل_ ۴۳».

نینوکی تیژی میژوومان ئه که ن به «شیر»/ ... «پانوراما، مهاباد قه ره داغی، ل_ ۵۰».

کوری «شمشیر» / کوری قورئان / ئه بی بروا ... / «دال، ل_ ۹_ شیرکو بیکه س».

هیمن له یه کیک له شیعره کانیدا زور راشکاو و ئاشکرا مه وزوعاتی شیعری کون ئاوا باس ده کا:

به هاروگول/ کچ و مانگه شه و/ شیعری ته رو باده/ له وه زیاتر جه نابی شیخ گه ره کته عاله میکی تر./ «ناله ی جودایی ل ۵۲، هیمن».

به چاو پیاخشاندنیکی ئاسایی به چه ند نموونه ی شیعری شاعیرانی هاوچه رخ دا گه لیک وشه ی سه ربه سوننه تی شیعریمان به رچاو ده که ون. خوشه ویستیی خاک و نیشتمان زور به زه قی له شیعری کوردی دا ره نگی داوه ته وه.

هه لبراوم من له یاری نازه نین/ ده رکراوم من له «خاکی دل» نشین./ «ناله ی جودایی، ل_ ۲۰، هیمن».

ئه گه ر شیعری .../ بونی خولی پاش بارانی «نیشتمانی» نه گرتبوو،/ «هاژه، ل_ ۳۰، حه مه سه عید حه‌سه ن».

خوشه ویستی و ته قدیسی ئاو و خاک و نیشتمان ره نگیکی شوفینیستی ده دا به شیعره کان و جوانی دنیا و سروشت له چاوی شاعیری شه یدای کانی و کیوی کوردستان ده خات!

کام ولاته / وه‌ک کوردستان/ ره‌نگینه؟/ ئاوی کانیاوی کام دفر/ وه‌ک ئاوی کانی کوردستان،/ ره‌وانه؟/ کام ئافره ت وه ک/ ژنه کورد پاک داوینه؟/ «هه له بجه غه ززه ی خه مناکه، حه مه سه عید حه سه ن، ل_ ۱۷، ۱۸ »،

ئه ی «کوردستان» تو گلینه ی دیده می و/ برژانگم په رژین./ «سه مای گولاله سوره، حه مه سه عید حه‌سه ن، ل_ ۴۴ »،

ئه وه ی ئه م «گه له ی» خوش ناوی/ بی ئابرووه/ ئه وه ی ئه م خاکه ی خوش ناوی/ بیگانه یه./ «هه مان سه رچاوه».

ئه م بوچوونه له شیعری ئه م شاعیرانه ش دا ره نگی داوه ته وه: «مردن له ئاوینه دا، به روژ ئاکره یی، ل_ ۲۵ »، «زایه له، ئه‌نوه‌ر قادر محه‌مه‌د، ل_ ۸٦_ ل، ۲۸_ ل_ ۸. «پانوراما_ مهاباد قه ره داغی، ل_ ۱۰۱ »، «ده ربه ندی په پووله، ل_۵۰ ».

پیوانه ی «به رزی» له شیعری کوردی دا ئاسمان و شاخ و کیو و توله ی دار و چیایه و تا ئه مروش له شیعردا دوپات ده کرینه‌وه.

«لوتکه» دی و بالای خوی/ ئه خاته سه ر بالام/ «ده ربه ندی په پووله، ل_ ۴۲ ».

سواریکم / که نده لان ده پیوم تا بگه م به «چیا/. «پانوراما، ل_ ۱۲۰ ».

ئالای شه کاوه ی شیعرمان،/ ده گاته به رزایی ئاسمان... «زایه له، ل_ ۱۰۱ ».

به سه رسامی له سه ر لوتکه ی بلندی گه نجی وه ستاوم!/ «رازی ته نیایی، ل_ ۵۸، ئه حمه د هه ردی».

چونکه لوتکه ی به رزی سه رم نه وی نابی،/ «هاژه، ل_ ۲۸، حه مه سه عید حه سه ن»،

به رزی ئاسمان به جی بیله وه ره خواری./ «هه مان سه ر چاوه، ل_ ۵۱ ».

کام شاخ که سه خت و به رزه/ بیخه مه بوومه له رزه!/ «دیوانی گوران، ل_ ۱۰۷ ».

تاکوو ئه مرو ئینسان به گشتی که متر حزوری هه یه له شیعری کوردی دا و زیاتر باس له پیاوه تی و جوامیریی یه تاکو ئینسان. ئه وه ش یه کیک له ئاسه وا ره کانی نیزامی پیاوسالاره که گرینگیه کی تایبه تی داوه به ده ور و نه قشی پیاو و "پیاوه تی" به رجه سته کردوته وه.

مشتی پولای گه لی کوردین/ جه نگاوه ر و وریا و «مه ردین»/ «ئاهه نگی ئازادی و ئه فین، ل_ ۸، کاکه».

که زیبک و غیره تی میری نه دیبوو/ که خوشی «پیاوه تی» و «نیری» نه دیبوو. / «ناله ی جودایی، ل_ ۷۳، هیمن».

له ویش نا«پیاوی» بازاری گه رم بوو/ له ویش باو باوی «پیاوی» بی شه رم بوو/. «هه مان سه ر چاوه، ل_ ٦۵ »،

ئه گه ر «مه رده»، به جه رگه، پاکه، سه ربواز،/ ده با بی و من بکا له و به نده ده رباز./ «هه مان سه ر چاوه، ل_ ٦۴ ».

سه ری زور لاوی جوان و چاکی بریبوو/ سکی زور «پیاوی» دل پاکی بریبوو/ «هه مان سه ر چاوه، ل_ ۵۳ ».

ئه گه ر پیاویت و ئه یزانی،/ کوا ئوبالی کردارت/ . «رازی ته نیای، ل_ ۸۳، ئه حمه د هه ردی».

کام دلداره،/ ئه وه نده ی مه م جوامیره؟/ «هه له بجه غه زه ی خه مناکه، ل_ ۱۸ ».

ئاگاداربووی لاوانی «مه رد »/ له شه قامه کانی شاردا. ..../ «سه مای گولاله سوره، حه مه سه عید، ل_ ۲۴ ».

وه کوو پیاوان،/ ده بو من وه رنه زورانی،/ «زایه له، ئه نوه ر قادر محه مه د، ل_ ۱۱۱».
گه ر چریکه ی «مه ردانه ی» شیخ/ ده شت و ده رو که ژی ئیوه شی ده هه ژاند./ «هه مان سه ر چاوه، ل_ ۳۵».
ئازایه تی، «جوامیری»،/ بیر و باوه ری ئاگرین/ له سه نگه ره کانی خوین دا مه یین/ «ده ربه ندی په پووله، ل_ ۱۰۰».

قاره مانیه تی و ئازایه تی پیشمه رگه له شیعری کوردی دا بوته سیمبول. که له فیلمه ئه مریکیه کان دا که سی وه کوو "رامبو" ره مزی ئازایه تی و چاونه ترسی یه، له شیعری کوردیش دا پیشمه رگه ئه و ده وره ده بینی. له روانگه ی شاعیری کورده وه سروشتیش به هه ناسه ی پیشمه رگه زیندووه و ئه گه ر پیشمه رگه شاخ و کیو به جی بیلی کیوه کان هه تیو ده بن! ئه گه ر پیشمه رگه نه بیت هیچ هیزیک نیه به ره و روی دیکتاتوریه ت و چه وسانه وه بیته وه!
یه که مین روژنامه ی بارانی ئه یلولم هیناوه / من «ده نگی پیشمه رگه م» له گه ل خوم هیناوه/ «ده ربه ندی په پووله، ل_ ۲۱۷».
هه تا خاک را نه په ریبوو/ تا قه ندیل «هه لوی» نه دیبوو،/ «چیروکه شیعری دال، ل_ ۳۳، شیرکو».
گلینه که م/ تو پیشمه رگه ی چه نده ها ساله نه سره وتووی کیوه کانی/ «پانوراما، ل_ ۱۵۲، مهاباد قه ره داغی».
گولله نه ی زانی جه سته ی تو ئاسنی حه وجوشه/ له ناو ئاگرا به جوش ترده بی!/ «هه مان سه ر چاوه، ل_ ۱۶۵».
نه مری!/ چیا هه تیو نه که ی،/ کیوان هه ر به تووه جوانن/ زامه کانت مه شخه لی سووری ئازادین/ زامه کانت کوردستانن. / «پانوراما، ل_ ۱۶۹».
پیشمه رگانه هه نگاو بنیی/ گه ر ئه ته وی مردن سه ری نه وی کا بوت./ «سه مای گولاله سووره، ل_ ۱۶».
کام قاره مان،/ وه ک پیشمه رگه، دلیره؟/ «هه له بجه غه زه ی خه مناکه، حه مه سه عید حه سه ن، ل_ ۱۸».
نافه وتین و به رقه رارن/ پیشمه رگه ی سوور پایه دارن./ «ئاهه نگی ئازادی و ئه فین، ل_ ۱۸، کاکه».

(۲) وشه‌کان و جیگا و شوینی ژن له شیعری کوردی‌دا:

دووپات کردنه وه ی سته م و چه وسانه وه ی چه ند قاتی ژنان و نایه کسانی و ده رد و مه ینه ته کانیان، مه به ستی ئه م نوسراوه یه نیه. لیره دا ته نیا ئه وه ده لیم که ژن به پیی بوچوونی پیاوسالارانه و نامووس په رستانه ی توخ و مه زهه بی زال به سه ر کومه لگای کوردستان دا، له شیعریش دا ناقیس، زه عیفه، شه رمن، گرینوک، مال، منال به خیوکه ر، ناسک، به لارو له نجه، شل و نه رم، سرک، تازییه داری کور و میرد، بالا عه رعه ر، ئه بروکه وان و هتد... به بالایان براوه. له شیعری زوربه ی شاعیران دا شه رم و سوورهه لگه ران دوو وه سفی زه روورن بو ژن. هه ر کات که باس له کوژران و مردن ده کری، ژن هه ر ده گری و تازیه داره و دایک و ژنی شه هیده، وه کو ئه وه ی که ته نانه ت جاریکیش ژنیک به ر گولله ی ویلیش نه که وتبی؛ کوژرانی روژانه ی سه دان ژن به به هانه ی جوراوجوری ناموسی و له ژیر ئاگری شه ر و بومباران دا خاتری چاوی پر سانسوری شاعیران نه بی! له شیعری کوردی دا کورپه بی باب و هه تیو و کوژراوه کان باب و برای هه موو که سن به لام جاریک نه بووه که کورپه و مندال، بی دایک بن و ئه وه ش له و بوچوونه وه سه رچاوه ده گری که ژن هه ر ده بی له مال دابی و ده خاله تی له ژیانی کومه لگادا نه بی. هه لبه ت لیره دا مه به ست هاندان بو کوشتنی ژنان و خوزگه خواستن نیه بو چوونه سه ری ئاماری کوشتاری ژنان تا له شیعردا وه ک نموونه ده ست نیشان بکرین، به لکو رووی ره خنه له و شیعر و شاعیرانه یه که سه ره رای هه موو ئیددیعاکانیان، ئیستاش قه تیسی سوننه ت و فه رهه نگی پیاوسالارانه و مه زهه بی و کونه په رستانه ن؛ ئه و شاعیرانه ی که به چاوی سانسور سه یری ژنان و ژانه کانیان ده که ن و مه رگی پر ژانیان دلیان ناخاته ژان. هه لبه ته ئه گه ر هه ر به و سانسوره رازی بوایه ن، باش بوو به لام روو هه لمالاوی ده گاته ئه و ئاسته که بو ژن، وه کوو ئینسانیکی سه ربه خو، هیچ رولیک قایل نین. جگه له مه هه رچی دیارده هه یه ده یکه ن به "بووک" و بو زاوای جوراوجوری ده به ن. ئه و شیوه چواندنه یانی چواندنی دار و به رد به ژن، شیوازیکی کون

و موفلیسه که ده بی کوتایی پی بیت.

هه وایه کی دووره گ، له ئه سلی چه پ و راستی/ ساسه تی ئه م دنیا «به ستوکه».
(شیرکو بیکه‌س به‌ستوکی به مانای ژنی داوین پیس مانا کردوته‌وه. ئه‌و ژنانه‌ی که له رووی ئیجباری ئیقتسادی رووده که نه «له ش فروشی»، له و سیاسیانه ی که شیرکو ناویان ده با، گه لیک به شه ره ف تر و یه ک ره گ ترن!)
له دوره‌وه هه‌ر که پولی کچم بینی/ به‌ره‌و روویان پی هه‌لئه‌گرم/ سه‌رنج ئه‌ده‌م ئه‌لیم به‌شکوو/ «نازی»، «شه‌رمی»، تیله‌ی چاوی/ «سوور» هه‌لگه‌رانی گونایه‌ک/ بمباته‌وه بو لای شه‌قامی شاره‌که م. /... «ده‌ربه‌ندی په پوو له‌ ل‌ ۱۲۴».
که ی ده بم به «کیژووله یه کی نازدار» و له ژیر بالی فریشته دا سه ما/ ده که م؟! «پانوراما‌ مهاباد قه ره داغی‌ ل‌ ۱۵».
میژوو کچیکی «خرپنه»/ ده‌یه‌ها جار له‌به‌رچاوی خوا‌کان‌دا رووت ده‌کریته‌وه/ پیغه‌مبه‌ره ره‌شه‌کان مه‌مکی ده‌گوشن/ ئه‌سحابه‌کان کولم و لیوی هه‌لده‌مژن/ خه‌لیفه‌کانی ئه‌م چاخه بی چاوو رووه،/ ده یانه وی گولی کچینی بژاکی بی ئه وه ی ئاره زووی لی بی «بیکه ن به ژن». ...
(له و چه ند دیره شیعرییه دا ده کری به زه قی ئه و بوچوونه ده ست نیشان بکه ی که ژن وه ک شتیکی بی ده سه لات و مه وجوودیکی زه عیفه ده ناسی. میژوو کراوه ته کچیک که خواکان و پیغه مبه ره کان و ئه سحابه کانیان ئازاری جنسی ده‌ده‌ن، بی ئه‌وه‌ی خوی ده‌سه‌لاتیکی هه‌بی و به‌ره‌نگاریان ببیته‌وه. له لایه‌کی‌تره‌وه لاچونی په‌رده‌یه‌ک نیوی لی ده نری ژاکانی گولی کچیتی. ئه وه هه ر له و بوچوونه لاره وه سه رچاوه ی گرتووه که پیی وایه په‌رده ی کچینی سه نه دی شه رافه تی کچه و نه مانی ئه و په رده یه، زور نه مانی دیکه شی له وانه یه به دوادا بیت.)
کچم دلم ره پیلکه یه و هه موو ساتی/ کوچی ماتی «دایکانی پرسه» داری شار./ «زایه له، ئه نوه ر قادر، ل‌ ۱۵».
هیشتا گویی تو/ به موسیقای لاوانه وه ی/ «دایکی روله جوانه مه رگا»/ رانه هاتوه/. «احمه د بازگر، پیشه نگ، ل‌ ۴۰».
تاقه جاریک/ له گه ل هاتنه دنیای/ «کورپه یه کی باوک شه هید»/ ته زووت به له ش دا نه هاتوه/. «بازگر، پیشه نگ‌ ژماره ۱۲‌ لاپه ره ی‌ ۴۰».
خوین ده گه رایه روومه تی «کیژی شه رمیونی به ناز/ سوور هه لده گه را گولی سوور/ «ئاهه نگی ئازادی و ئه فین، کاکه، ل‌ ۳۴».
ئه و بوچوونه ی که پیشتر سه باره ت به ژن له شیعردا باسی لیکرا له و کتیبانه ش دا به دی ده کریت: «مردن له ئاوینه دا، ل‌ ۳۳، ۹٦، ۱۴۵، ۱۴۸»، «سه‌مای گولاله سووره، حه‌مه سه‌عید، ل‌ ۵٦، ۷۱» «هه‌له‌بجه غه‌زه‌ی خه‌مناکه، حه مه سه عید، ل‌ ۴۰»، «ناله ی جودایی، هیمن، ل‌ ۱۴، ۳۴، ۴۵»، «عه شقی ئیمه، حه مه عه لی حه سه ن، ل‌ ۳۱، ۳٦، ۳۷».

له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل جیگا و شوینی ژنان له شیعردا ده‌کری مه‌سه‌له‌ی خوشه‌ویستی بدریته به ر باس، چونکه ئه م خوشه ویستی یه زیاتر رووی له ژنانه له شیعری کوردی دا، به لام ئه وه ی مه به ستی ئه م نوسراوه یه، باس له سه ر چونیه تی ده ربرینی خوشه ویستی و ده ره جه ی مودیرنیه تی ئه و نه وعه له خوشه ویستی یه. عیشق مه فهومیکه که شیعری کوردی ده‌رگای ئالوگوری لی داخستوه و ره‌نگ و رووی ئه‌مروی زور که‌م پیوه‌دیاره، واته لانی که‌م له شیعری زوربه‌ی شاعیران دا وایه. تا ئه مروش کچ و کور له که لین و قوژبنه کانی شیعر دا ده چنه ژوان، یان کور به دزی ده ست بو مه مکی کچ ده بات و کچ ئاره قی شه رمی لی ده تکی، ئه گه رچی ئه مرو کچ و کور داوای ئازادی په یوه ندی عیشقی و

جنسی ده که ن و له جیاتی کادین و بن دیوار و که له که به رد و ئاغه له مه ر، له پارک و باخی خوش دا ده یانه وی یه کتری ببینن؛ به بونی خوشی ئودکلون و ده سته گول، نه ک به بونی په ین و ته پاله و سه ر شانی کاگرتوه وه! یه کیک له باله کانی خوشه ویستی له شیعردا وه فادارییه، هه ر که یه کیک له دلداره کان سنوری وه فاداری به زاند، ده بیته شین و گریانی شاعیر به خاتری بی وه فایی؛ چونکه شاعیری سوننه تی پیی وایه که ئه مروش هه ر کام له دلداره کان بو خویان له یل و مه جنونیکن نه ک دوو ئینسانی عادی که تا ئه و کاته ی یه کتر ده رک ده که ن و خوشیان له یه ک دی به یه کتره وه ده بن و ئه گه ر به پیچه وانه ی ئه وه ش بی ساده و ساکار له یه کتری جیاد ه بنه وه و هیچ کامیشیان ته شوی هه لناگرن و هیچ بیستونیکی تر کون ناکه ن. هه رچی خوشه ویستی و دلدار هه یه له شیعردا به له یل و مه جنوون، لاس و خه زال، زین و مه م، خه ج و سیامه ند، شیرین و فه رهاد ده چویندرین. ئه م دووپاتکاری یه حاله تیکی ته قدیسی داوه به خوشه یستی له دنیای شیعردا که ته نیا بو بیره وه ری دانراوه و ته نانه ت سه رنجی توریستیکی ناشاره زای دنیای شیعریش راناکیشی. ئه وانه ئه مرو نه ته نیا ره مزی خوشه ویستی نین به لکو به پیی لیکدانه وه ی سایکولوژیانه، جه ماعه تیک نه خوشی رووحی و نه فسانی بوون که له پیناوی گه یشتن به دلدار دا، ئاماده بوون زور که س و زور شت له بین به رن. شاعیری ئه مرو که باس له خوشه ویستی ده کات، نابی ئاره قی شه رم و حه یای درویینه له روو به روو بوونه وه له گه ل دلداره که ی، له یه ک یه کی وشه کانی بتکی. شاعیر ده بی وینه یه کی ئه مرویی له په یوه ندی خوشه ویستی و جنسی به ده سته وه بدات، به جوریک که تینی له ئامیزگرتنی دلدار، وشه کانیش داغ بکات و گه رمای به خوینه ریش بگات! ناکامی و به یه ک نه گه یشتنی سومبوله عیشقی یه کان، کاریکی وای له شیعر دا به سه ر خوشه ویستی هیناوه که هه ر دلداریک خوزگه ی تیداچوون و سه ردانان و بوون به کویله و به نده ی دلداره که ی دیکه ی له دل دایه و هه ر کامه یان به زنجیره ی «وه فا» ده به سترینه وه. هه رکاتیکیش ئه و زنجیره بپسی ناوی لی ده نری «کفر» و گوناهی که بیره!.

هه ر هه مان ده م و چاوه هه موومان ناومان «لاس»/ هه موومان هه ر به شوین گوله که ی خه زال دا ئه گه راین./ «ده ربه ندی په پووله، ل_ ۵۷_ شیرکو بیکه س».

فه رهاد نیم به ته نها/ قولینگی پولایین له شان که م/ «مهاباد قه ره داغی، پانوراما، ل_ ۱۱۱».

خوکانیی لیوی «سیوه خان» ئاوینه بوو،/ هه ر به ته نیا وینه ی«حه مه» /... «ئه نوه ر قادر محه مه د، ل_ ۸، زایه له».

کام دلداره،/ ئه وه نده ی مه م، جوامیره؟/ «حه مه سه عید، هه له بجه غه زه ی خه مناکه، ل_ ۱۸»،

له ریی تو دا به فیرو چوو/ ره نجی دژواری فه رهادیم/ «هه مان سه رچاوه، ل_ ۴۸».

ئه و که سه ی «راوی نه نین لیره و له وی»،/ ئه و کوره ی ماچی کچانی ده ست که وی،/ «ناله ی جودایی، هیمن، ل_ ۱۴»،

کوانی ئه و په نجه که توندی ده گوشی مه مکی توند؟/ کوانی ئه و پی یه که بو «ژوانی ده چوو گونداو گوند»/ هه مان سه رچاوه ل ۴۵»

له کلیسه ی ئه وینتا «به نده یه کم» گوی رایه ل/ به ده م نویژه وه ده گریم/ «هاژه، حه مه سه عید، ل_ ۱۴».

یارت وه فادار ببوایه/ ده ستت له مل بکردایه/ «ئاهه نگی ئازادی و ئه فین، کاکه، ل_ ۳۸».

دلداری مه م و زین منم/ دل پیسی به کره شوفاری مه رگه وه ر تو ی!/ «ده نگ هه لبره، ریبوار، ل_ ۲۹».

«کفره لای» من له یار ره نجان/ پیی لی ئه نیم ئه ی زوهره ی جوان!/ «دیوانی گوران، ل_ ۳۹».

(۳) وشه و حه یوان له شیعردا:

سروشتی شیعری کوردی، حه یوانی که م تیدا ده بینری. ئه وانه ش که سوننه تن له شیعردا جیگیربوون، به پیی بوچوونی

مه زهه بی و خورافی و به پیی بیر و رای قازانج په رستانه ی ده ورانی فیئودالی به چاک و خراپ و گلاو و پیس و پاک دابه ش کراون. له‌و فه‌رهه‌نگه شیعری‌یه سونه‌تی‌یه دا به‌راز به گلاو و ناحه‌ز نیو ده بردری و هه ر شتیک و هه ر که سیکی نا شیرین و پیس و مون به به راز ده چویندری. هه ر به و پی یه سه گیش سه ره رای گلاو بوون چه ند سیفه تی دیکه وه ک خویری و به ره لا به خویه وه ده گری. ریوی ره مزی فیل و کلاو له سه رنانه؛ قشکه‌له و دالاش که لاک خور و حه رامن؛ قالاو رووره ش و نزمه؛ کوند ئاوازی ویرانی ده لیته وه؛ گورگ درنده و دزه؛ چه قه ل و سیخور جاسووسن؛ مانگا چلیس و مه ر گیژ و حوله. به لام پلنگ و شیر نیشانه ی ئازایه تی و مه زنین؛ باز نیشانه ی چاوتیژی و نه ترسی، هه لو ره‌مزی به‌رزه‌فری، بولبول نه‌غمه‌بیژ و ئاسک، ناسک و سرک و جوانه. هه‌ر وه‌ک پیشتر ئیشاره‌ی پیکرا ئه‌م دا به شکردنه ی حه یوانات به چاک و خراپ، له بیرورای مه زهه بی و فیئودالی یه وه سه‌رچاوه ی گرتووه. بو وینه حوشتر گه لیک له به راز ناحه زتره، به لام چونکه ئیسلام له عه ره بستانه وه سه رچاوه ی گرتووه و سروشتی ئه و ناوچه یه ته ئسیری له سه ر حوکمه ئیسلا می یه کان هه بووه و وشتریش له و ناوچه یه زوره، ته نانه ت خواردنیشی حه لال ده کری و به ناشیرین ناو نابری. به لام به راز دوای چه ند شه رتیک له ژیر باری ئه و حوکمانه ده رده چی! فیئودال و ملکداره گه وره کانیش ئه و حه یواناته ی زیانیان به مووچه و مه زراکانیان گه یاندووه، به نه حس و گلاو ناویان بردوون و دوو لیستی پاک و گلاویان بو دروست کردوون. ئه وه له کاتیکدایه که ته نانه ت پر زیان ترین حه یوانیش به راده ی فیئوداله کان و سه رمایه داره کان زیانی به ته بیعه ت نه گه یاندووه. که ره سه ی شیمیایی کارخانه کان، ریئاکتوره ئوتومیه کان، زبلدانی ئه تومی و شه ر و کیشه ی ئه وان هه زاران به رابه ر زیاتر زیان به ژینگه ی ئینسان و حه یوان ده گه یه نن. هه موو ئه و شه رانه ی که بورژوازی به‌ناوی میلله‌ت و مه‌زهه‌ب لیره و له‌وی هه‌لی‌ده‌گیرسینی و جگه له تیداچوونی ئینسانه کان، سروشت و حه یوانیش له‌ناو ده‌بات، له بیر ده‌چنه‌وه و سه‌رمایه‌داران وه‌ک عامیلی سه‌ره‌کی ئه‌و وه‌زعیه ته به گلاو و نه حس نازاندرین. شاعیریش له شیعره‌که‌ی‌دا دیت و که‌سی وه‌ک سه‌دام حوسه‌ین و خومه‌ینی و نیرون و تاله بانی به گورگ و مار ده چوینی؛ بی خه به ر له وه ی که به و کاره مافی حه یوان پی شیل ده کا. هه رکام له و دیکتاتورانه ئه وه نده یان جه نایه ت له پیدایه که له ژماره نایه و یه کیک له جه نایه ته کانیشیان ده رحه ق به حه یواناته که وه ک به شیکی جیانه کراوه له چه‌رخه‌ی ژیان پیویستن بو سروشت و تا ئه‌مروش مه‌ترسی وایان بو ئینسان نه‌خولقاندوه؛ به‌پیچه‌وانه‌وه به‌هوی ره فتاری سودپه رستانه ی ئینسان ئه مرو تیره ی گه لیک له حه یوانات له حالی تیداچوون دایه. به پیی ئه م لیکدانه وه یه شیعری کوردی پره له وشه ی دژ به حه یوانات:

چه قه ل جاری حه ق ئه دات و/ گورگ فه تواى حه لال بوونی خوینی مروف/ ریوی بو ئه م ژیانه پاکانه ئه کا./ «عه شقی ئیمه، حه مه عه لی حه سه ن، ل_ ۳۱».

ئازیزان ئه وان گه له گورگن/ تینوییتیان به خوین ئه شکی .../ «هه مان سه رچاوه، ل_ ۵۷».

بزه ی هه رگیز نه بینرابوو له سه ر لیو/ ده غه زری وه ک یه کانه و بره کی کیو/ «ناله ی جودایی، هیمن، ل_ ۵۳».

که داگیرکه ران ئه بینن/.../ سلاو مه که ن/ وا بزانن، ئه وانه سه گن، پشیله ن، مشکن، کولله ن/ «سه مای گولاله سوره، حه مه سه عید حه سه ن، ل_۱۴،۱۵».

ئه م... شیعری کردوته پلنگ و له م بیشه ی ترسه دا/... «ده ربه ندی په پووله، شیرکو بیکه س، ل_ ۲۵».

(۴) وشه‌ی مه‌زهه‌بی و خورافی له شیعر دا:

بی هیزی و بی ده‌سه‌لاتی ئینسانه سه‌ره‌تایی‌یه‌کان له به‌رامبه‌ر رووداوه سروشتیه‌کان‌دا و ناکام مانه‌وه‌یان له به جی گه یاندنی نیازه ما دی یه کانیان و خه و بینین وه ک شتیکی سه رسورهینه ر، بنه‌ما ئه ساسیی یه کانی مه زهه بیان پیک هینا. ئینسانی دا هینراو له به را مبه ر سروشتی سه رکه ش، له دنیای خه یالاتی خوی دا، خوای خولقاند و به ره

بەرە ژمارەی خوا دەسکردەکانی ئینسان چووە سەری، بەچەشنیک کە پاشان هەر قەوم و عەشیرە یەک کومەلیک خودای تایبەت بە خوی هەبوو. لە و کاتە وە کە شەر و کیشە لە پیناو قازانجی زیاتر لە نیوان عەشیرە تەکان دا دەستی پیکرد، خواکانیش ئالوگوری دایمیان بەسەردا هاتووە. خواکانی عەشیرەی مەغلوب تیکدەشکان و ئەندامانی عەشیرەی مەغلوب ناچاردەکران کە خودای عەشیرەتی سەرکەوتوو بپەرستن. کاتیک مەزهەب بوو بە ئامرازیک لەدەستی سەروک عەشیرەتەکاندا وەک «سیبەر و نوینەری خوا» بو چەوسانەوەی زوربەی زوری خەلک، ئینسانە کانیش ناچار کران کە چوک دادە ن و بپارینە وە و قوربانی بدە ن بو ئە وە ی روحم و بە زە یی خواکان بجوولینن و ئارە زوە کانیان وە دی بینن. نوینە رانی خوا بە خە لکیان را دە گە یاند کە خواکان خویان پیش دا لە سە ر زە وی کشت وکالیان کردووە، بە لام لە بە ر تاقە ت پرووکین بوونی ئە و کارە، کە وتوونە فکری خولقاندنی ئینسان بو ئە وە ی ئە و ئە رکە کە ی ئە وان وە ئە ستو بگریت. بە وجورە پیشە وا مە زهە بیە چە وسینە رە کان کە لە سە رە تادا بریتی‌بوون لە سە روک عە شیرە تە کان و دواییش راهیب و ئاخوند و کە شیش، وایان بە خە لک راگە یاند کە ئە و مە ینە ت و روژ رە شی یە ی ئە وان لە دایرە ی قە زاو قە دە ری خوادا بویان داندراوە و ناشوکریش بە بە شی خوا کوفرە و غە زە بی دژواری بەدواوە یە. جە هالە ت ونە داری خە لک دو سە رچاوە ی سە رە کی بوون کە مە زهە ب بە پشت بە ستن پییانە وە تا بە ئە مرو کە لکی لیوە رگرتوون. ئە مروش ئینسانی زە عیف و لاواز لە بە رامبە ر هیزە دە سە لاتدارە مادی یە کان و بە گشتی لە بە رامبە ر بە جی نە گە یشتنی نیازە سە رە تایی یە کانی ژیانی دا، روودە کاتە خوا و مە زهە ب. ئە گە رچی ئە مرو بە شە ر تا را دە یە کی زور بە سە ر سروشت دا زالە و هە ندیک لە دیاردە سروشتیە کانیش لە ژیر کونترولی دان، بە لام بە هوی نە داری و جە هل، مە زهە ب تائیستاش دریژە بە عومری نە گریسی خوی دە دا و بە ر لە پشکوتن، میشکە کان دە رزینی.

بەلام مەزهەب هەر خورافات و خەیالاتی ئاسمانی نیە و مەوجودییەتیکی ئەرزی و مادیشی هە یە. سە دان سالە مەزهەب، ئینسانەکان لە کوورەی جەهالەتدا دەسووتینی و دەیانکاتە سوتمانی قین و رقی خورافی و گە وجانە. مە زهە ب بە کە لک وە رگرتن لە و ئیمکاناتە پان و بە رینە ی کە هە یبووە و هە یە تی و بە زە بر و زە نگ، خزاوە تە نیو کەلینی ورد و درشتی ژیانی ئینسانەکان. هەر لە ئەفسانەکانەوە بگرە تا حکایەت و لایە لایەی منالان، تا بە رهە می هونە ری و ئە دە بی و هە تا شیعر و قانوونی ولاتە کان و تا قسە کردنی روژانە ی ئینسانە کان «بە بە شی بی مە زهە بیشە وە»، هە موویان بە جوریک کارتیکردن و جی دە ستی مە زهە بیان پیوە دیارە. شیعری کوردی کلاسیک و نوی پرە لە وشەی کونەپەرستانەی مەزهەبی. سەیر ئەوەیە کە شاعیرانی بی مەزهەبیش بە دەیان و سەدان جار لە شیعرەکانیاندا کەلک لەو وشانە وەردەگرن، وەک ئەوەی کە هیچ شتیکی نائاسایی رووی نەدابیت. شاعیریکی بیمەزهەب کاتیک کە دەبینی دەسەلاتدارانی کونەپەرستی مەزهەبی ناهیلن دیوانی شیعرەکەی بلاوبکریتەوە، کاتیک کە حوکمی تیروری شاعیران و گرتن و ئازاردانیان دەدری، چون حالی تیک ناچی کاتیک وشە ی تاوانباری مە زهە بی سە دپات و هە زارپات دە کاتە وە؟! ئایا ئە وە نیشانە ی نە بوونی فە رهە نگیکی سیکولار و ئینسانی یە، یان نیشانە ی کارتیکردنی مە زهە ب و خورافە یە؟ ئیستاش شاعیر کاتیک دە یە وی باس لە خوشە ویستی بکا، دلدارە کە ی دە کا بە خوا و قیبلە و کە عبە، خویشی دە کا بە عە بد و نویژی بو دە خوینی و «چوکی» بو دادە دا و بە رمال رادە خا و هتد...

پە رستشی خوا و دلدار بە یە ک ئە ندازە مە زهە بین. ئە مە خوی لە خوی دا یانی تەسلیم بوون و رە زایە تی بی ئە م لاو ئە ولای ئینسانیک، «عابد»، لە بە رامبە ر مە وجوودیکی بان تر لە خوی «مە عبود»، کە ژیانی عابد دیاری دە کات و ری و شوینی پی نیشان دە دات. بروانە شیعرە کوردی یە کان کە چون شاعیر تە کیە و حوجرە ی بە وشە کانی هە لچنیوە و فە قی و مە لا و شیخی تیدا داناون. ئە وە ی کە ئاشکرایە، ئە وە یە کە زوربە ی ئە و شاعیرانە ی ئە م وشانە یان هیناوە تە ناو شیعرە وە، بە روالە تیش بی، مە زهە بی نین. لە کوردستان مە زهە ب زیاتر حالە تی سوننە تی هە یە تا ریشە داربوون. خەلک مەزهەبیان وەک کومەلیک داب و نەریت بەسەردا داسەپیندراوە، هەر بویە تە نانە ت ئە و کە سانە ی کە

ئیدیعای غەیرە مەزهەب بوونیش دەکەن بە ئاشکرا تەئسیری فە ر هە نگی مە زهە بیان بە کردار و گوفتارە وە دیارە. هە روە ها تاویک لە نفوزی سە رسورهینە ری ئە و وشە مە زهە بیانە وردوە بن کە چون شاعیرانی سیکولار و روشن بینیشیان شەوارە کردووە. بو وینە وشەی فریشتە لەنەزەربگرن کە بوتە ئورژانسی شیعر. لە هەر شوینیک گرفتیک، مە ترسیە ک هاتە پیش، فریشتە لە شیعردا قوت دە بیتە وە. لای هە موان ئاشکرایە کە فریشتە لە فە رهە نگی مە زهە بی یە وە سە رچاوە ی گرتوە و بەندەی خوا و راتبی نیوان خوا و پیغەمبەران بووە. شیعر گەنمیکە کە بوجار ناکری، چونکە تایبە تمە ندیی یە کانی خوی لە دە ست دە دا، بە لام دە کری پیشە کی کوور لە و گە نمە بدە ی چونکە زیانیک بە گە نمە کە ناگات و لە لایە کی دیکە شە وە کویرووی وشە ی مە زهە بی لە بە ین دە با!

شە بە قی «بە رە دا»ی «موریدی» کاکول سە وز،/ بە دزیی «منارە ی» ئە مە وی شامە وە، لە دە فری/ سوزیکدا شە پولی نوریکی «یە زدانیی» هە ل ئە گری و/... «دە ربە ندی پە پولە، ل_ ٢١»،

تو «زە ردە شتیکی» سووتاوی/ ئە وە تە ی هە ی هە ر گر ئە تخوات و هە ر گر ئە گری/ «هە مان سە رچاوە، ل_٧٣».

دایکم «کراسی فریشتە یە کی» پوشیوە و/ «سە د فە رزە» «نویژ» دە کات/ دایکم سە رپوشی «خوای» لە سە ر ناوە و/ پرچە دریژە سال ئاساکانی پی شاردوتە وە/ «پانوراما، مهاباد قە رە داغی،هە مان سە رچاوە، ل_ ١٤»،

لە «گومە زی» باوە رە وە بانگی دە دە م/ هە تا دە نگم بگاتە سنوری داد و.../ «هە مان سە رچاوە، ل_ ١٣٠»،

«قامە تی نویژیکی» پاک دە گرم بو ناوت/ تە یە موم بە خولی ریگاکە ی تو دە کە م/ «هە مان سە رچاوە، ل_ ١٠٣».

رەنگە بلیی: بەناوەختی، ئیوارانی،/ وەک «دەرویشی» عەشق کەمەن کیشی کردبی،/ «زایەلە، ئەنوەر قادر محە مە د،، ل_ ٤٠».

«بیلال و بانگین»/ قورگ و هاوارین/ «سە مای گولالە سورە، حە مە سە عید حە سە ن_ ل_ ٣٧»،

شاعیر چی یە؟/ ..../ یان دوا «پیغە مبە ری خوایە»؟/ «هە لە بجە غە زە ی خە مناکە، حە مە سە عید، ل_ ٣٧»،

لە کلیسە ی ئە وینتا بە ندە یە کم گورایە ل/ بە دە م نویژە وە دە گریم/ «هاژە، ل_ ١٤».

وە رە ئە ی «بت» هە تاکو بتپە رستم:/ وە رە مە مکولە کە ت بگرم لە مستم!/ «نالە ی جودای، هیمن، ل_ ٤٢».

پیشە نگی چوار وە رزی سال، بە هاری تازە زاوە/ بە «نە فسی مە سیحای»، گول و مە ل دینە پاوە/ «ئاهە نگی ئازادی، کاکە، ل٤٠»،

مە لی هە ستم شاباڵ کیشاو، دە هات، دە چوو بە ویرە ویر/ بو هە ر گولی «سوجدە ی» دە برد، بە یادی سوور گولی بی پیر./ «هە مان سە رچاوە، ل_٣٥».

(٥) وشەکان و شوینەواری فەرهەنگی پاشایەتی:

لە گە ل سە قام گیربوونی سە رمایە داری عومری زوریک لە پاشایە تی یە کانیش کوتایی پی هات و ئەمرو دە ورە ی حکوومەتە سەرمایەداریەکانە. ئە و شاعیرانە ی لە کاتی حاکمیە تی پاشاکان دا ژیاون، کاتی بلاوکردنە وە ی شیعریکی سەرکەش، لە لایەن گەزمە و داروغەوە گیراون و سولتان سزای داون بەلام شاعیری ئەمرو بەرەورووی پولیس و ژاندرمە و دادگا دە بیتە وە. ئە ی ئە م ئاوردانە وە زە مانی یە بوچی یە و بە چ مە بستیکە وە یە؟ مە گە ر جیا لە وە یە کە ئەم جەعلی زەمانە لەبەر ئەوەدەکری کە سولتان و پاشا عومریکی زیاتریان هە یە لە پولیس و دیکتاتور لە ناو شیعردا و بە شیک لە سوننە تی شیعرین! زور وشە هە ن کە پیشگر یان پا شگری «شا» یان پیوە نوساوە و من و توی یەکسانیخواز و بیزار لە هەرچی سەلتەنەت و پاشایەتیش روژانە لەناو قسەکانماندا چەند پاتیان دەکەینەوە. سە رنجیکی ئە م شیعرە بدە ن:

«شا دە ماری» خە مت تە قی و جامی پرسیارت لیی رژا./ «مە شخە ل، هانای ژ_ ٥، ل_ ٢٥».

به م جوره ده ماریک که له ویوه خوین ده رژیته ناو دانه دانه ی سلوله کانی له شی ئینسان و ده رفه تی زه رده خه نه یه کی کالیشی لی ده بری، ده بی به شاده مار یان نیو ده نری شاده مار! ئه و په ر و باله ی که روح هه لفرینن ده بنه شاپه ر و شابال؛ جوانترین ئافره ت ده‌بیته شاجوان و شا ژن؛ ئه‌وپه‌ری ناسک و ره‌نگ و بونی گول به وشه‌ی شاپه‌سند ده‌درکینری و زورن وشه‌ی دیکه‌ی له‌م بابه‌ته: "شا"ری، شابوق، شاچرا، شاسوار، شانشین، شاپری و هتد... به م جوره کاتیک باسی جوانی گول و ئافره ت ده کری، ده لین شاپه سند، وه کو ئه وه ی که ئینسانه کانی دیکه شعووری ئه وه یان نه بی که ئه و جوانیانه ببینن و ئه و کاره هه ر له ده ست «شا» بی و نه ک که سی دی؛ چونکه «شا» له بان سه ری هه‌موو خه‌لکه‌وه‌یه. ئایا جگه له‌وه‌یه که ئه‌م وشانه له فه‌رهه‌نگی غه‌یری ئینسانی پاشایه‌تی‌یه‌وه سه‌رچاوه‌یان گرتووه؟، چونکه له روانگه‌ی ئه‌و فه‌رهه‌نگه‌وه «شا» سیبه‌ری خوایه و هه‌موو کاریک له سه ر زه وی به فه رمان و ئه مری ئه و ده کری، ته نیا ئه ویش هه ست به هه موو چه شنه جوانی و چاکه یه ک ده کا. ئایا به رووخان و گورکران و لیک هه لوه شانی زوربه ی پاشایه تی یه کان، کاتی ئه وه نه هاتوه که ئاساوا ری وشه کانی تایبه ت به و سیسته مه ش له زمان و ئه ده بیات و شیعری به شی پیشره وی کومه لگاش ده رهاویژری؟

«شاملو» له بابه ت بی ئه رزش کردن و گالته پیکردن به موقه ده ساتی پاشایه تیه وه، له شیعریکدا ئاوا ده لی :

خوش ویستنی جوقه ی پاشا له کاتیک دا توزی که وشی پی بسترن و/ کولاوخود په روی تیدا بشون.

به‌راستی دیارده‌کان و پاشماوه‌کانی فه‌رهه‌نگی پاشایه‌تی هه‌ر شیاوی ئه‌وه‌ن که به و شیوه یه به رخوردیان له گه ل بکه ی، نه ک ئه وه ی که بو هه ر شتیکی جوان و پاک و ناسک، وشه ی حازری «تاج» و «شا» مان له ده‌ست دابی و به دل ئاواله بییه وه دابه شیان بکه ین!

تاقیکم بو لیده ن/ شیاوی «شای» خه م بی و ئه م «تاجی» غوربه ته/... «ده ربه ندی په پوله، شیرکو بیکه س، لـ ۸»،

قسه کانی، «شا»گولیکیان ئه کاته وه و ئه یخاته به ر/ «ده ربه ندی په پوله، شیرکو بیکه س، لـ ۲۱۱».

ئه گه ر چی پاچی وشه یه کت/ «کوشکی» ئاواتی رووخاندم/ «پانوراما، مهاباد قه ره داغی، لـ ۹۱»،

دیوجامه ی شا«روژه کانی»/ ئه م ته مه نه م/یادگاری دزیوی خه می ئیستاکه من/ هه مان سه رچاوه، لـ ۱۵۰».

ئه و لای لایه شیرینه ی تو.. شا شیعری هه موو دنیایه،/ «زایه له، ئه نوه ر قادر محه مه د، لـ ۲۱»،

هو ته نگیسه ر/ توش قه رزاری «شاسواریکی»/ ناوت به حه رفی ئاگرین.../ «سه ما ی گولاله سوره، حه مه سه عید، لـ ۲۳».

وه ره ئه ی «شا په ری» بالی خه یالم!/ وه ره ئه ی شه و چرای روناکی مالم!/ «ناله یی جودای، هیمن، لـ ۴۲» .

مه لی هه ستم «شابال» کیشاو، ده هات، ده چوو به ویره ویر/ «ئاهه نگی ئازادی و ئه فین، کاکه، لـ ۳۵».

ئه گه ر ساردیت لی ببینی_/ ئه دا له شه قه ی «شابال» و/ ئه روا .../ «ده نگ هه لبره، ریبوار، لـ ۳۹».

که بویته با هوزی رق و نا ره زایی/ له سولتانی له خوبایی .../ «عه شقی ئیمه، حه مه عه لی حه سه ن، لـ ۲۷»،

ژنه گه وهه ری سه ر «تاجی» ئیحترامه، ژنه:/ ... «دیوانی گوران، لـ ۷۴».

کاتیک ده لیین شیعر له کاری تازه کردنه وه ی ژیان دایه و ژیانیش کارتیکردنی راسته و خوی له سه ر شیعر هه یه، ئه و کارتیکردنه هه موو لایه نه کانی ژیان ده گریته وه. ئینسان جاری وا هه یه خه م هینده دای ده گری که پیکه نین و شادی ناناسیته وه. جاری وایه ناهومیدی گه روی هومیدی ده گوشی، جاری واشه هاژه ی ئاوهه لدیری قاقاکانی، خه م ده تاسینی و ده یره وینی. به م جوره کارتیکردنی ئه وانه و ژیانی خوشه ویستی و کومه لایه تی و فکریه تی سیاسی و ته نانه ت زور جاریش رووداوی گه لیک ئاسایی ته ئسیر له شیعری شاعیر ده که ن و هیچ جیگای سه رسورمانیش نیه. کاتیک چاویک به شیعره کانی هانادا ده خشینین، هه ندیک جار شیعره کان زوربه یان له په یوه ندی له گه ل رووداوه سیاسی یه کان دان و

مه وزووعاتی شیعری که م ره نگ ده بنه وه. راسته که ئه مرو سه رمایه داری ، مه زهه ب و ناسیونالیزم جه نایه ت له سه ر جه نایه ت ده رحه ق به به شه رییه تی چه وساوه ده خولقینن و له وه حشیگه ری نیسبه ت به ئینسان له هه موو کاتیک روو هه لمالاوترن؛ راسته که ئه و جه نایه ت و وه حشیگه ریه هه ستی شاعیر ده جوولینن و ده ی شیوینن، به لام له هه مان کات دا زور رووداو و دیارده ی ئاساییش هه ن که ته له کانی هه ستی شاعیر ده بزوینن و وه ده نگی دینن که ئه و ده نگانه ش پیویسته ببیسرین و بگه نه گویی هه موان.

له کوتایی دا پیویسته بلیم که جیگاو شوینی وشه کان و ده وره نه خشیان له راگه یاندنی په یامی شاعیر، له دارشتنی قالبیکی نوی و له پیک هینانی موسیقای ده روونی شیعر و له به ده سته وه دانی شیعریکی ئه مروویی دا ، یه جگار گرینگه. شیعریک که له وشه ی گونجاو له گه ل زه مانی خوی بی به ش بیت، چاره نووسی که سیکی به سه ردیت که ده چیته ولاتیکی تر و زمان نازانی و هه رچه ند حه ول ده دا به ده ست و سه ر و چاو ناتوانی مه به سته که ی له و خه لکه تازه یه بگه یه نی. شیعریش ئه گه ر به زمانی «ئه مرو» بدوی، له ولاتی تازه ی میشکی خوینه ردا جیگای خوی ده گری و په یامی خوی راده گه یه نی و به رهه می زیندوو و ده خاله تگه ر هه ر به و شیوه یه ده خولقی.

***

شەر و لەش

وە رگیرانی ئاسو

لە سە رە تای مانگی ئایاری ۱۹۹۷دا، بە شی کولتووریی روژنامە ی «**Aftonbladet**»؛ کە گە ورە ترین روژنامە ی ئیوارانەی سویدە، سەردانیکیان کرد بو شاری "سارایێفو". ئەنجامی سەردانە کە بریتی بوو لە ۱۲ ریپورتاژی هە مە رەنگ لەسەر کاروباری هونەری و ئەدەبی هونەرمەندانی ئەو شارە لە ژیر ئاسمانی جە نگی "بوسنی" دا، کە خودی شاری "سارایێفو" بو ماوە ی ۳ سال لە ژیر ئابلوقە ی بومبارانی هیزە کانی «سە رب» دا بوو.
ئە م وتارە ی لیرە دا دە یخویننە وە، وە رگیردراوی ووتاریکی «ئورزین کیبو» روژنامە نووسی "بوسنی" یە کە خاوە نی کتیبی بە ناوبانگی "بە خیربین بو سارایێفو؛ بو دوزە خ" ە.
"کیبو" لەم وتارەدا، لە گوشەنیگایەکی ترەوە، کارکردە سایکولوجیەکانی جەنگ دەخاتە روو. ئەویش لە ریگەی دوزینەوەی ئەو هاوکیشە نەنووسراوانەی کە لەشی ئینسان خودبەخود ملکەچیان دەبیت و ئالوگوریکی تازە لە ئە ندامە کانی لە ش دا دروست دە کات.
دە قی سویدی نووسراوە کە، لە روژی ۱۲ی ئایاری ۱۹۹۷ دا لە روژنامە ی ناوبراو لە سە رە وە دا بلاوکراوە تە وە.

* منالی سە رسپی؛ لە روژانی ئاشتی دا نە دە بینرا. بە لام لە ژیر ئاسمانی جە نگ دا هە موو شتیک دە کری رووبدات؛ زور خیراو کتوپر. منالیک کە بومباران یان دەرگیرییەکی سەربازی بە چاوی خوی دەبینی؛ خوشک یان دایکی بە بە رچاویە وە دە ستدریژی سیکسی بو دە کریت؛ یاخود خوی قە مە یە کی بە ردە کە وی، بو بە یانی روژی داهاتوو، رە نگی قژی سپی دە بی.

* ئینسان وەکو کیسەل رەفتار دەکات. کاتیک ئەو هەست بەمەترسی دەکات، بە تایبە ت ساتی دە ست پیکردنی بومباران، ئە وا ملی خوی دە کیشیتە وە نیو شانە کانی. تاکە جیاوازییە ک کە لە نیوان ئینسان و کیسە ل دا هە یە ئە وە یە: کە ئینسان بە رگیکی رە قی وە کو کیسە ل داینە پوشیوە.

* هیچ کەسیک لەمردن ناترسی. هەموو لە نوقسان بوون و لە لەکارکەوتنی یەکیک لە ئەندامەکانی لەشیان دە ترسن. لە هە لبژاردنی نیوان مە رگ و لە دە ستدانی ئە ندامیکی لە ش دا؛ ئە گە ر ئە وە لە بە ر چاو بگرین کە هە لبژاردنی وا لە توانا دابی، ئە وا زور بە دلنیاییە وە مردن هە لدە بژیردری.

* لە سالی ۱۹۹۲بو یەکەمین جار لەشی خوم کاردانەوەی سەرنجدانیکی پر مانای لەلا دروستکردم. کاتیک پارچەی گوللەتوپیک قاچمی پیکا، گەیاندمیانە خەستەخانە. ئەوکاتە هەموو شار لەژیر مەترسی خەستترین توپ باران دا بوو. لە ماوە ی کاتژمیریک دا پە نجا کە س دە هینرایە خە ستە خانە. دکتورە کان بە بی وە ستان کاریان دە کرد و هیچ دەرفەتیکیان نەبوو کە نەشتەرگەری هەموان بکەن. بویە ئینسان بریاری «کی لە پیشترە » ی دە دا. ئە گە ر کە سیک لە سە روی ۳۰ سالە وە بوایە، قاچی یان دە ستیان دە برییە وە. کات نە بوو کە رزگار بکرین. ئە گە ر کە سیک گە نجتر بوایە، کاریکیان دە کرد یارمە تی بدە ن. پیرە ژنیک کە لە دواساتە کانی ژیان دابوو، لە تە نیشت قە رە ویلە کە ی منە وە راکیشرابوو، داوای یارمە تی دە کرد. بە لام دکتورە کە لە وە لام دا ووتی: زور بە داخە وە ین، بە لام ئە ها؛ ئە و کچە لە پیشترە بو چارە سە ر، ئە و گە نجترە.

* له لایه ن "مارکو فیسوفیچ"ه وه تومارکراوه:
کوت وپر دوای بومبارانیک، شوفیریک که به سنگه خشکی خوی راده کیشا، خوی له ناو بریندارە کان دا بینییه وه. کاتیک چاوی به کیژوله یه ک ده که وی که له خوینی خوی دا گه وزاوه؛ هه لی ده گریت و ده یخاته ناوماشینه که ی. کیژوله که هه ر ده گری: «مامه گیان، ئاخر تو له بیرت چوو، قوله په ریوه که م بهینی.»

* له لایه ن "مارکو فیسوفیچ"ه وه تومارکراوه:
پیاویکی بریندار، له دوای بومبارانیکی سه خت خوی ده گه یینیته تاکسی یه ک و به ده ستی چه پی قولی په ریوی راستی خوی هه لده گری. پیاوه که داوای لیبوردن له شوفیره که ده کات: «بمبووره! ده ترسم ماشینه که ت به خوین پیس که م.»

* کومه لیک ئینسانی نوقسان _ په ککه وته _ له شه قامیک دا له سه ر کورسیه چه رخداره کانیان دانیشتوون. زوربه یان قاچیک یان هه ر دووکیان نه ماوه. مندالیک له یه کیکیان نزیک ده بیته وه و به سته نییه کی ده داتی. پیاوه که ده داته پرمه ی گریان.

* که بومباران ده ست پیده کات، چ برسیتی و چ سه رما له یادی که س دا نامینی.
* له برسیتی دا ئینسان ده توانی زیاتر خوی رابگری، وه ک له سه رمادا.
* له سه رمادا ئینسان ۳٪ له باری ستوونییه وه ده چیته یه ک. ۲٪ له باری ئاسوییه وه و ۵۰٪ له باری روحییه وه.

* هه موو روژیک خه لک به خویان و سه تلی ئاوهینانه که یانه وه له سوورانه وه دان. کچیک که من ده یناسم، ده ترسی له دوای جه نگیش قوله کانی وه کو قولی مه یموون هه روا به دریژی بمینیته وه.

* بو ئافره تیکی به ته مه ن هه روا ئاسان نیه. ئه و هه موو روژیک چه ند کیلومه تریک سه تلی ئاوهینانه که ی هه لده گری. روژی چه ند کاتژمیریک دار ده بری. به لام له شی هه ر له باری ئاسایی خوی دایه. کاتیکیش کاره با دیته وه؛ ئیتر ئاوهینان و داربرین کوتایی دیت. بویه له شی ده حه ویته وه و به ره به ره هه ست به لاوازبوون ده کات، پاشانیش نه خوش ده که وی٠ به لام هه رهینده ی کاره با ده بریته وه؛ ئیتر ناچاره له کوششی ئاوهینان و داربرینه وه دا بیت. که چی ئه و روحیه ته پیرانه یه ی دووباره ده بوژیته وه.

* ئه مه هیچ یاسایه کی گشتی نیه. به لام له سایه ی جه نگ دا رووده دات. ئه و که سانه ی نه خوشن، چاک ده بنه وه؛ ئه وانه یشی له ش ساغن، نه خوش ده که ون. کابرایه ک ده ناسم به ر له جه نگ دوو جار نه شته رگه ری دل کرابوو و به زه حمه ت ده یتوانی خوی بجوولینی. به لام کاتیک یه که مین ده ستریژ ده ستی پیکرد؛ ده ستی دایه تفه نگیک و به دریژایی چوارسالی شه ر، هیچ که س له توانا و له ش ساغی ئه ودا نه بوو.

* ئینسانیکی زورخور: «ئاخ ئه گه ر بمتوانیایه یه ک که ره ت تا ده متوانی بمخواردبایه، ئه وسا ئیتر ئاماده بووم زور به خته وه رانه بمرم.»
* که سیکی پوشته و په رداخ: «ئه گه ر بمتوانیایه وا خوم بشوردایه که خوم ده مویست؛ دواتر به ر گولله توپیش بکه وتمایه گرنگ نه بوو.»

* لە دەفتەری کەسیکی ئارەزوومەندی سیکس: «ئەگەر بوم کرابایە هەر بو یەک کەرەت لەگەل «ئادیلا» رامبواردایە؛ زور بە کامە رانیە وە ئامادە بووم بو یە ک هە فتە نانم نە بی.»

* گویچکەکانمان زور هەستیار بوونە. بی کارەبا، بەبی رادیو، بەبی تومار و تە لە فیزیون، گویمان تا بی سووکتر دە بی. ئە گە ر هە ر توزیک گوی هە لخە م، دە توانم لە دووری کیلومە تر و نیویکە وە گویم لە دە نگی کە لە شیریک بیت کە دە خوینی.

* لە دوای جەنگ ژمارەیەکی بی شوماری نەخوشی زیاد دەکات. دەولەت هەر لە ئیستاوە زەندەقی لەو خیرا بلاوبوونە وە ی نە خوشی شیرپە نجە چووە، کە لە ماوە ی دوو هە فتە دا ئاسە واری بوونی ئینسان ناهیلیتە وە. پسپوران لە و بروایە دان کە جە نگ جوریک لە بە رگری تایبە تی لە لە ش دا دروست دە کات. بە لام هە رکاتیک جە نگ کوتایی هات؛ لە شی ئینسان وردە وردە بە رە و حە وانە وە و ئارام بوونە وە دە روات. میکروبیش خانە خوی یە کی ئازاد و بی بە رهە لستی لە چاوە روانی دایە.

***

کورپەم گیانی

بورهان هه ژار

۱۴/ ٦/ ۱۹۹۷ گویتنگن_ ئه لمانیا

که تو هاتی به کول گریام..!
یه که م جار بوو،
گریانی وا!!
فرمیسکی شادیم بنوشی...
که ده نگی گریانت هاته گویم،
ئه وسا زانیم،
«باوان» سوزی
جه رگ ئه پوشی..!

***

پی ی خیر بینیت له گه ل خوتا،
وه رزی باران،
بو ته مه نت به ره که ت بی
له سایه تا...

***

له گیانی من،
جووتی چاوی گه ش و ناسک
له ولاتی غه ریبی دا،
گیانی بو ناو،
ژیان هانی..
بو یادگاری روژانی من..
باوانه که م، «پی بزانی یا نه زانی»
کورپه ی نازداری ئه زه لم، به و چاوانه ت
له ئاینده ئاهی هه ناسه م
ده زانی...!

***

۴ی ٦ی/ ۹۷ بوو
شه و دره نگان،
که چاوه کانت هه لهینا..
هه ر ئه و ساته،
یه که م مومی گه شاوه تم
تیا داگیرسان..!

به بزه وه،
هون، هون فرميسكم ده باران..
توى فريشته ش به تاسه وه
مژده ی گه شی،
باوكايه تيت بو من هينا..
تا ژانی پيروزی دايكت،
له بيری من نه چيته وه
بويه ناوی،
«گيانی» م ليتنا...!

***

چەند پوستەریک

ئه حمه د حسین ئه حمه د "پیزان"

١_

دابه سته کان قریوه یان دی..

شوین سیبه ری خویان که وتوون

له دوو تویی پیشانگایه ک دا

له دوو به رگا خو ده نوینن..

تابلوی یه که م، له خو گوره و

عه شقی شاخی فری داوه..

تابلوی دووه م ئه و که سه یه،

که هاتوته سه ر حازری و

روژیک ره نجی نه کیشاوه..

٢_

چوله که کان ده جروینن..

نه ک خویندنیکی ئاسایی

چونکه لیره، که م مه ل تیره

گه روو وشکن..

ریگه ی بژیوو خوراکیان

له به ر ده ستی دال و ریوی..

هه ندیک ده لین:

ئاخنراوی قورگی شیره..

٣_

تو لیم گه ری..

گریکی وام تیبه ر بووه..

کوژاندنه وه ی ئاسان نیه،

له ئیستاوه من گه ش مرده م

ریبواریکم خوینی خومم تال کردووه..

تفم کردوته نیو چاوی

بازرگانه ده ست نووقاوه خوین مژه کان

لی پرسراوه کوردکوژه کان..

ریسوام کردوون و ئاماده ن

چینیک نه وت ده که ن به له شماو

چینیک گرم بو هه ل ده ده ن..

خه‌ون

مه شخه ل ⁄ كه نه دا.

«له یادی خه باتی پر له شانازی یه كیتی بیكاران له كوردستان»

چوار جار خه ونم پیته وه دی.
جاری یه كه م:
وه كو چه ند سالی پیش ئیستا..
له ژووره بی كاره باكه م،
له ژیر چه تری پرته پرتی فانوسیكا،
سه رووتاری (١)، ده ستی له یه خه ی قه له مم گیر كردبوو!
جاری دووه م: بنكه (٢) له هه لسوراوانی گیان له سه ر ده ست،
جمه ی ده هات.
ئا كسیونی، وه ك ١٩⁄٦ (٣) به ریوه بوو.
ئاماده باش له پیشوازی شه ریک دا بووین.
جاری سی هه م: پینجه م سالی دامه زراندنی بیكاران بوو.
میدیا...(٤) ببوه گوره پانی بو بیكاران.
بانگه وازمان گوی ی زه رد و سه وزی كه ر ئه كرد!
جاری چواره م:
دوور له بنكه...
دوور له گیانی هه لسوراوان
دوور له رروحی هه ناسه ی ماندووی بیكاران
له شكری ره ش و زه رد هاتن.
به به ر چاوی هه موانه وه، ده ستیان نایه بیناقاقای،
پیكه نین و زه رده خه نه!.
به به ر چاوی هه موانه وه، بی وه ی خه جاله ت بكیشن،
ده ستی ره شی دژ به ئازادی ئینسانیان
نا له خه نه!.
١٩٩٧ ⁄٨⁄٢٣

ژیرنووس:
١ـ مه به ست له و كاته یه كه سه رنووسه ری روژنامه ی «ده نگی بیكاران» بووم.
٢ـ مه به ست بنكه ی یه كیتی بیكاران له كوردستانه.

٣_ ١٩/٦ وه ک یه ک روژی میژوویی له ژیانی «ی ب ک» که بریار بوو ئاکسیونیک له و روژه دا به ر پاکری بو داخوازی یه به رهه قه کانی بیکارانی کوردستان. «ی ب ک» ئاماده باش بوو و حکومه تی هه ریمی کوردستان له ١٩/٦/١٩٩٣ دا حاله تی طواری راگه یاند له شاره کانی هه ولیر و سلیمانی.
٤_ میدیا مه به ست له هولی میدیایه له شاری هه ولیر که زوربه ی مه راسیمه کریکاری یه کانی تیا ئه گیرا.

❊❊❊

دژ به ژن بون و فه‌رهه‌نگی ئه‌سیلی ئیرانی

نووسه ر: اعظم کم گویان
وه رگیر: سمکو ئه حمه د

ئه وه ی که وه ک فه رهه نگی ئیرانی یا فه رهه نگی ئه سیلی ئیرانی نیوی لیده بردری، له چه ند سه ده ی رابردودا که مترین ته ئسیری له پیش که وتن و گورانکاری له کومه لگاکانی به شه ری به خویه وه گرتووه و له شکلی جوراوجوردا هه روا کون و « ئه سیل » ماوه ته وه . گرینگترین عونسوره کان و کاکلی ئه م فه رهه نگه که به تایبه ت له دابونه ریته کان، ئه ده بیات و هونه ر ره نگ به خویه وه ده گری، گه رانه وه یه بو رابردوو، دژی مودیرنیسم بوون، دژی ژن بوون و پیاوسالاری و ترس له گورانکاری و پیشکه وتنه .

« دژ به ئه مپریالیسم» له راستی دا کونه په رستی، ته نگ نه زه ری و هه ستی حه قاره تی نه ته وایه تی و پاراستنی قازانجی «خومالی» له به رامبه ر «بیگانه» دایه . ئه م بوچوونه بوته هوی ئه وه که نه ته نیا لایه نگری له مافی تاکه که سی و کومه لایه تی ئینسان، جیاوازی مه زهه ب له ده وله ت و ئازادی و مافی به رابه ری ژنان، وه کو ئه رزشه کان، یاساکان و مه رامه کان که له غه ربه وه سه رچاوه یان گرتووه و له زوربه ی ولاتانی غه ربی دا باون، نه توانن له بارودوخی سیاسی و کومه لایه تی ئیران دا سه قامگیربن و په ره سه ندنیان له گه ل دژواری و به رهه لست روبه‌رو بیت. پاراستنی بایه خه کانی نه ته‌وایه‌تی، سوننه‌تی و دژ به مودیرنیسم، واته « دژی غه‌رب زه ده گی»، هه میشه له به رامبه ر په ره سه ندنی مافی تاکه که سی و کومه لایه تی ژنان و ئارمانی به رابه ری ژن و پیاو راوه ستاون و هه ر بویه ش فه رهه نگی ئیرانی هه میشه فه رهه نگیکی دژ به ژن و پیاوسالار بووه و داب ونه ریتی ئیرانی، به تایبه ت کاتیک که شوین و پله ی کومه لایه تی ژن له ئارادا بووه، جگه له ته وهین، حه قاره ت و ژیرده ستی هیچ شتیکی تری بو ژنان نه بووه.

قه بوول کردنی مافی ژنان له فه رهه نگی نه ته وایه تی ــ ئیسلامی دا ، به بی غیره تی و نیوی ده بردری و ناموس په رستی و غیره تی پیاوان ، با یه خیکی فه رهه نگی یه که ژنانی پی تاقی ده که نه وه. چاوپیداخشاندنیکی کورت به سه ر ئه وه ی که مایه ی شانازی ئیرانی گه ری و ناسیونالیسمی ئیرانی ئه مرویه ه ، ئه م راستی یه به باشی روون ده کاته وه.

مه‌سه‌له ئه‌وه نیه که چاوه‌روانی ئه‌وه‌مان له "شانامه‌ی فیرده‌وسی"، "بوستان و گلستان"ی سعدی، "سه‌فه‌رنامه‌ی ناصرخسرو"، به‌رهه‌مه‌کانی "جامی" یان "شیخ رشیدالدین فضل‌الله" و ... (که کهم تاکورت هاوکات له گه ل ده وره ی عه تیق تا سه ده کانی ناوه راست بوون)، هه بی که لایه نگری مافه کانی تاکه که سی و کومه لایه تی ئینسان به گشتی و مافی ژنان به تایبه تی بن. مه سه له که به ته واوی له سه ر ئه وه یه که له کوتایی سه ده ی بیسته م و سه ره تای سه ده ی داهاتودا، کاتیک که چه‌ند سه‌ده له وجوودی ئیده‌کانی تایبه‌ت به مافی تاکه‌که‌سی و کومه‌لایه‌تی ئینسان له کومه لگای ئه مرو تیپه ر بووه؛ له کاتیک دا که بزوتنه وه کانی لایه نگری له مافی ژنان (و به تایبه ت مارکسیسم و ته‌جره‌به‌ی شورشه‌کانی کریکاری) زور هه‌نگاوی گرینگیان له داسه‌پاندنی مافه‌کانی مروف و به‌تایبه‌ت مافی تاکه‌که‌سی و کومه‌لایه‌تی ژنان هه‌لیناوه؛ ئا له‌م کاته‌دا ناسیونالیسمی ئیرانی فه رهه نگه حه نتیک و ئه سیل و کونه په رستانه که ی وه کوو فه رهه نگ و که سایه تی ده ره جه یه کی کومه لگای ئیران له قه له م ده دات.

له م فه رهه نگه دا که ژیرده سته بوونی ژن تییدا شتیکی حاشا هه لنه گره، بو شاردنه وه ی ئه م نابه رابه ری و حه قاره ته، بی شه رمانه وینه یه کی درووینه له هه ندیک خصوصیات و تایبه تمه ندی به رز و به نرخی ژن زەق ده که نه وه. له لایه که وه باسی هه ستی خوشه ویستی و له خوبوردوویی له راده به ده ری ژنان و دایکان ده کری که بو پاریزگاری له هاوسه ران و بارهینانی منداله‌کانیان له هیچ ناپرینگینه‌وه. له ولام به‌م عیشق و گیانبازی یه ش دا (که به ژنان به خشراوه)، بو

فریودانیان "بەهەشت" دەخەنە ژێر پێ یان تا راحەت تر لە مەتبەخەکان دا کاریان لێ بکیشن و لە بە شداربوون و هە لسوورانی کومە لایە تی دووریا بخە نە وە و لە کومە لگادا بە بێ مافی بیانهیلینە وە.
ئەوەی کە لەلایەکەی ترەوە دەیبینین، وینەی حاکم و باو لە ژنان لە کومەلگا دایە بە و ئە رزشانە ی کە ژنیان پێ دەناسریتەوە، (وەکوو مار، ئەژدیها، شەیتان دروست بوون لە کەلەکەی چەپی پیاو، بێ عەقلی، فریوکاری، وەسوەسەگەری و ... کە کەرەسەی پاراستنی نامووسی پیاوان بووە. بەکارهینانی وشەی بێ بایەخ وەکوو «عورت»، « زەعیفە » و «مال» لە ئەدەبیات و میژووی رابردووی ئیرانیدا باو بووە و ئەم وینەیە لە لایەن ناسیونالیسمی ئیرانی یە وە وە کوو فە رهە نگی مودیرنی ئیرانی ناسراوە. ئە وە ی کە ناسیونالیسمی ئیرانی، بە فە رهە نگی پر لە شانازی و ئیفتخاری خوی دەزانی و لە بەرهەمی شاعیران، میژوونووسان و نووسە رانی وە ک فیردە وسی، سعدی، ناصرخسرو و جامی و نظامی و... دا ئیشارە ی پیدە کا و لە سە ر قە لاندوشی دادە نی، دژ بە ژن و دژی ئینسانی یە و تە نیا دە کری وە ک ئاگاداری و بو دە رس وە رگرتن لە رابردوو، لە کتیبخانە کان و مووزە کان دا رابگیرین.

«روداوەکانی فکری- فەرهەنگی و بیرکردنەوە دەربارەی ژن»

لە سەدەکانی کونەوە تا ئیستا، لە شورشی مشروطە و دوای ئە ویش ئە م بیرە کونەپە رستانە یە و ژیردە ستی ژنان هە روا بە ردە ام بووە و ژیانی ژنان وە کو «زە عیفە» و «مال» لە پشت پە ردە ی حیجابە وە دریژە ی بووە. هە ر حە رە کە ت و هە نگاویک بو وە دیهینانی مافی سە رە کی و ئینسانی ژنان، شە ق تیهە لدان لە غیرە ت و نامووسی نە تە وایە تی و مە زهە بی لە قە لە م دە دری و سە رکوت دە کری. سە بارە ت بە موناسبات و پە یوە ندی کومە لایە تیش، داب ونە ریتی زور کونە پە رستانە و دواکە وتوو وە کوو "خوازبینی"، "شیرنی خواردن"، "شە وی زە فاف و حجلە" و ... زال بووە بە سە ر ژیانی ژنان. ئە م داب ونە ریتانە تا ئیستاش دریژە یان هە یە، بە شیکی گرینگ لە و فە رهە نگە «ئە سیل»ە ئیرانی یە دە گریتە بەر.
بەهوی پیشکەوتنی فکر و بزووتنەوەکانی پیشکەوتنخواز لە روژاوا دا، جارجار لە میژووی هونە ر و ئە دە بیاتی ئیران هە ندیک هە نگاو بو پاک کردنە وە ی ئە رزشە کونە پە رستانە کان سە بارە ت بە ژن و پە یوە ندی ژن و پیاو هە لگیراوە. لە سەرەتای سەدەی بیستەم بەم لاوە، دەنگی ئازادیخوازانەی ژنان بەهوی هەلسوورانی مەحفەل و کور و کومەلی مارکسیستی و پیشکە وتوو کە داواکاری مافی بە رابە ری ژنان بوون، لە ئە دە بیات و فە رهە نگی ئە م دە ورە یە دا رە نگی داوە تە وە. روژنامە کان و ئینتیشاراتی مارکسیستی و پیشرە و وە کوو «پیک سعادت نسوان» و «بیداری ما» ... ئیسلام، کونە پە رستی و داب ونە ریتی کونە پە رستانە و دژ بە ژن یان بە توندی دایە بە رە خنە و پی یان لە سە ر مافی ئینسانی و بە رابە ری ژن و پیاو دادە گرت . ئە م ئینتیشارات و ئە دە بیاتە، ئە لبە تە هیچ کات لە لایە ن ناسیونالیسم و فە رهە نگی ئە سیلی ئیرانی یە وە باسی لی نە کرا و لە میژووی رە سمی ئە وان دا نە نووسرا.
جگە لە روژنامە و جوولانەوەکانی فەرهەنگی و سیاسی ئەم کور و کومەلانە، شاعیران و نووسە رانی پیشکە وتوی سەردەم وەکو "علی اکبر صابر"، "دهخدا"، "عارف قزوینی"... حیجاب، مافی چە ند ژن هینان، شووینیسمی پیاوانە و جە هالە ت و تە عە سوباتی دواکە وتو دە رحە ق بە ژنانیان خستە بە ر هیرشی خویان. "میرزادە عشقی"، "لاهوتی" و "پروین اعتصامی" مە سە لە ی ئازادی و مافی ژنانیان لە شیعر و نوسراوە کانیان دا باس کردووە و لە م ئازادی یانە لایە نگری یان کردووە. جگە لە و سە ردە مە کورتە و هیندیک کاتی دابر دابر، ئارمان و باوە ری رابردووپەرستانە و دژ بە مودیرنیسم، ئاسوی حاکم بووە لە نیو کومە لگای فە رهە نگی و رووناکبیری ئیران تا بە ئە مرو.
سیکولاریسم و لایە نگری لە جودایی مە زهە ب لە دە ولە ت و کورت کردنی دە ستی مە زهە ب لە سە ر ژیانی کومە لایە تی خە لک، لە کارکردن لە سە ر بارودوخی سیاسی و کومە لایە تی ئیران و ئاسوی فکری رووناکبیران دا جە ریانیکی لاواز

بووه. ١"حمد کسر وی" یه کیک بوو له و رووناکبیر و نوسه رانه که ره سمه ن له جودایی مه زهه ب له ده وله ت لایه نگری کرد. "که سره وی" سه ره رای ئه وه ی دژی حیجاب و مافی چه ن ژن هینان بوو و لایه نگری له جودایی مه زهه ب له ده وله ت ده کرد، له سه ر ئه م باوه ره بوو که خوا ژنی بو هیندیک کاری دیاریکراو خولقاندووه و بویه ش ژنان به هوی لاوازییان هه تا له به ریوه بردنی کاری کومه لگا دووربن، بو کومه لگا به که لکترن. که سره وی تیکه لاوی ژن و پیاو له شوینه کانی ئیش وکار به سه رچاوه ی فه ساد و به دبه ختی کومه لگا ده زانی. ئه و دژی سه ربه خویی ژنان له پیاو (برا، باوک و هاوسه ر) بوو و به شداری ژنان له کاری "پیاوانه" وه کو فه لسه فه، موهه ندیسی و حقوق به توندی ئه خاته ژیر ره خنه. ئه و تایبه ته ن به توندی دژایه تی هه بوو له گه ل ئازادی ژنان له مه سائیلی مه ربووت به عیشق و ئیزدواج. ئه و له هه مان کات دا که دژی تیکه لاوی مه زهه ب و ده وله ت بوو، لایه نگری له ئه رزشه کانی نه ته وایه تی، سوننه تی و مه زهه بی ده رحه ق به ژنانیش ده کرد.(کسروی، خواهران و دختران ما ، ١٣٢٣)

"جلال آل احمد" زیاتر له هه موان له ئاسوی فکری کومه لگا و رووناکبیران و هونه رمه ندانی ئیرانی دا کارتیکردنی بووه. "آل احمد" به هوی نفره ت و دژایه تی یه که ی سه باره ت به مودیرنیسم، وشه ی "غربزدگی" (واته که سیک یا شتیک که غه رب کاری تیکردووه) به کارهینا و « دژی غه ربزه ده گی» بوو به ئارمانی حاکم له نیو کومه لگای هونه ری و رووناکبیری ئیران دا.

هویه کانی کومه لایه تی و سیاسی سه رهه لدانی ئه م ئاسویه، پاراستنی قازانجی «خومالی» و « نه ته وایه تی» سه رمایه داری، دژایه تی له گه ل مودیرنیسم و ماشین که نه ئی « خومان»، به لکو ئی « بیگانه » یه، بوو. له دژایه تی له گه ل ئه م مودیرنیسمه و ئاکامه کانی به سه ر ژیانی کریکاران، که به ده ست سه رمایه داران ده چه وسانه وه و بویان فه رقی نه ده کرد که به ده ست «خومالی» یا «بیگانه » ده چه وسینه وه، بورژوازی «خومالی» له گوره پانی مافی ئینسانی و ئه رزشه کانی کومه لایه تی، ئالای گه رانه وه بو رابردوو و گه رانه وه بو بناغه کانی خومالیانه ی به رز کرده وه. « دژی غه ربزه ده گی» ره نگدانه وه ی ئه م ئارمانه بوو.

ئه م گه رانه وه یه بو رابردوو، به خودی خوی زامنی پاراستنی سه رسه ختانه ی ئه رزشه کونه په رستانه کان ده رحه ق به ژنان بوو: بو نمونه، ژنان هه لگر و پاریزه ری خوین و نه سل و داب ونه ریت و غیره تی نه ته وایه‌تین. هه ربویه ش هه ر چه شنه داخوازی و مه یلی پیشکه وتوانه له لایه ن ژنان و پیاوان بو وه ده ست هینانی مافی به رابه ر و ئینسانی ژن له کومه لگا دا له گه ل رق و تووره یی ئه م ئارمانه کونه په رستانه یه به ره ورووده بوو. سه رکوتی ژنان و مه یل و خواستیان بو وه ده ست هینان و په ره پیدانی مافه کانی تاکه که سی و کومه لایه تی یان، له و جوولانه وه دواکه وتوو و رابردووپه رستانه یه دا، جیگایه کی تایبه تی په یداکرد.

"جلال آل احمد" به شیوه یه کی ره زیلانه ژنانی مودیرن و داواکاری مافی ئینسان ی له ئیران دا، ته حقیر ده کرد. به بروای ئه و ئه م ژنانه که سایه تی خویان به بیگانه فروشتووه. سه باره ت به ژنان له و ده وره یه دا ده لی : «ئیمه به ژن ته نیا ئیجازه ی خونیشاندان له کومه لگامان داوه . ته نیا ته زاهور یانی خونیشاندان، یانی ژن که پاریزه ری سوننه ت و خانه واده و نه سله به لاری دا کیشراوه . کیشاومانه ته ناو کولانه کان. ناچارمان کردووه به خونیشان‌دان و بی به ندوباری تا سه ر و رووی جوان بکات و هه موو روژی مودیکی نوی به خوی بگری و بخولیته وه.»(غربزدگی، انتشارات فردوسی)

هه ربویه ش "جلال آل احمد" پیاوانی پیشکه وتنخواز و مودیرن و لایه نگری مافی ژن، به قرتی، فکلی و ژن سفه ت داده نی. ئه م زمانه خوار و تال و دژبه ژنه له ته واوی به رهه مه کانی دا: "مدیر مدر سه"، "نون و القلم"، "در خدمت و خیانت روشنفکران"، "خسی در میقات" و ... زه ق و به رچاوه. "جلال آل احمد" له دژایه تی له گه ل مافی ژنان و مودیرنیسم دا، بو له ده ست چوونی ده سه لاتی مه زهه ب له ناو کومه لگا و به تایبه ت له ده وله ت‌دا داخی ده خوارد. ئه و لومه ی مه لاکانی ده کرد که له جیاتی به ره نگاری له گه ل ئه رزشه نوی یه کان دا (به قه ولی خوی شه پولی غه ربزه ده گی)، له جیاتی ئه وه ی که وه کو "واتیکان" ده سه لاتی سیاسی بگرنه ده ست، له داوی دودلی و سی و

دو لیکردنی کیشه ی حه لال و حه رام و گلاو و پاک دا، گیریان کردووه.
به‌دوای جلال آل احمد" تا به ئه مروش، "ئالی ئه حمه دیسم" و «دژایه تی له گه ل غه رب» به سه ر کومه لگای رووناکبیران و هونه‌رمه‌ندانی ئیرانی‌دا زال بووه. شوینی سروشتی شین‌بوونه‌وه و سه‌رهه‌لدان و خوپیشان دانی ئه م فه رهه نگه (و ئه‌وه‌ی که پیشکه‌شی کومه‌لگای ده‌کات) نه شار و په‌یوه‌ندییه‌کانی مودیرن و چوله پیچی شارستانیه تی، به لکو دیهات و ته پاله و جه نجه ر و گاسن و دواکه وتوویی یه. عونسوری سه ره کی ئه م فه رهه نگه کریکار و ئه و چینه ی که دواروژ ئی ئه وه، نیه؛ به لکوو تویژی ده ره وه ی شار، تویژی روو له فه نای ئه و فه لایانه یه که نه یان توانیوه هیزی کاریان له شاره کان بفروشن و هه ر بویه ش له ده وری گونده کان کوبونه ته وه. له م فه رهه نگه دا، نه داری و برسیتی باشتره له پیشکه‌وتوویی و ئاسایش. له‌م فه‌رهه‌نگه‌دا، دواکه‌وتویی ده‌په‌ره‌ستن و ژن به په ست ترین شیوه هه روا له ناو به ندی زنجیره کانی غیره ت و ناموس و مه زهه ب خول ئه خواته وه. به رهه مه کانی "غلام حسین ساعدی" و "محموددولت ابادی" و به شیکی زور له نووسه ران و رووناکبیرانی ئه مروی ئیران، و هه روه ها به شیکی گه وره له‌و فیلم و "شانو"یانه که له م ده وره دا هاتوونه کایه وه، هه ندیک لایه نی روون و ئاشکرای ئه م فه رهه نگه به ره ودواوه چووه نیشان ئه ده ن.
لیکولینه وه ی سوننه ت گه رایی و پله و مه قامی ژن له ئه ده بیات و هونه ری ئه مرو له ئیران دا، شتیکی گرینگه که له حه وسه له و توانایی ئه م نووسراوه یه دانیه و نووسراوه ی تر و فرسه تی تری پیویسته.
فه رهه نگی ئیرانی یا فه رهه نگی ئه سیلی ئیرانی و به واته ی تر ئه وه ی که ناسیونالیسمی ئیرانی پیی له سه ر داده گری، جگه له چه ند سه رده می کورتی دابر دابر، هه میشه هه لگری بایه خی کونه په رستانه و رابردووپه رست و به تایبه تی دژ به ژن بووه و ئیرانی‌گه‌ری له په‌نا ئیسلام و مه‌زهه‌ب، که‌ره‌سه‌یه‌کی گرینگ بووه بو پاراستنی بی مافی ژنان و ده سه لاتداری ئه رزشه کونه په رستانه کان سه باره ت به ژنان .
ده میکه که پیویستی به ره نگاری فه رهه نگی و کومه لایه تی دژی "ژن دژی" و خورافاتی ناسیونالیستی و مه زهه بی، که ریگه ی هه ناسه هه لکیشان یان له فه زای فه رهه نگی و فکری کومه لگای ئیران گرتووه، زور به ئاشکرایی، خوپیشان ده دا. ده سه لاتداریه تی جمهوری ئیسلامی ودیکتاتوری مه زهه بی، بی گومان لایه نیکی گرینگه له مانه وه و دریژه پیداربوونی ئه م فه رهه نگه کونه په رستانه نه ته وایه تی ــ ئیسلامی یه .

روخاندنی جمهوری ئیسلامی، دامه زراندنی نیزامیکی سیکولار، کورت کردنی ده ستی خورافاتی سه رکوتگه رانه‌ی نه‌ته‌وایه‌تی و مه‌زهه‌بی له‌سه‌ر ژیانی سیاسی و کومه‌لایه‌تی خه‌لک به‌تایبه‌ت ژنان، په ره پیدانی فه رهه نگیکی پیشره‌و و به‌رابه‌ری‌خواز و خه‌باتی کولنه‌ده‌رانه دژی پیاوسالاری و مه‌زهه‌ب له فه رهه نگ و سیستمی په روه رده و بارهینانی ناوکومه‌لگا‌دا، ده‌توانی ئه‌م فه‌رهه‌نگه کونه دادری و ریگا بو په‌یوه‌ندیی ئینسانی و به‌رابه‌ر له کومه لگا دا خوش بکات.

***

ئەلفرید نوبل ١٨٣٣/ ١٨٩٦

کاروان عبداللە ستوکهولم

زانا و داهینه ر و بلیمه تی سویدی ئه لفرید نوبل له سالی ١٨٣٣ له ستوکهولم له دایک بووه. باوکی نوبل داهینه ریکی زیره کو بەتوانا بووە و خاوەنی ورشەیەکی میکانیکی بووە؛ هەروەکو ئەلین باوکی نوبل به ده ست ئه م ورشه یه وه شکستی خواردوە و هەر لیرەشەوە بو خیزانەکەیان زور زەحمەت بووە بکەونەوە سه ر پیی خویان؛ بویه ئه لفرید له ته مه نی زور مندالی دا بو زامن کردنی ئه و ژیانه ده نکه شقارته ی فروشتووه. که م ده رامه تی و قورسی ئه و ژیانه ی که باسمان کرد، باوکی ئه لفرید ناچار ئه کا که به خاو و خیزانه وه به ره و شاری "پیتر بورگ"ی روسیا سه فه ر بکات به و هیوایه ی له وی گوزه رانیان روو له باشی بکا. شایه نی باسه ئه لفرید ئه و کاته ته مه نی نو سال ئه بیت. له شاری ناوبراو باوک و سی کورەکەیتر (واتە خاوەنی چوار منال بوە کە هەر هەمووشیان کور بوون) کارگه یه ک دروست ئه که ن. باوکیان له م کارگه یه دا بوو که ده ست ئه کاته لوغم دروست کردن. به هوی ئه م کاره_نامروفایه تیه وه پاره یه کی باش کوئەکاتەوە؛ چونکە ئەو کاتە روسیا لەشەر دائەبی و هەر لیرەشەوە ئەلفرید و براکانی تری ئەتوانن بخوینن و شه هاده ی باشیش به ده ست بینن. به لام کاتی که شه ر ته واو ئه بی رزقی باوکیان ئه بری وکارگه که ناچاری داخستن ئه بیت؛ واته دووباره هه ژاری و نه داری رووله خیزانه که یان ئه کاته وه و ناچاریان ئه کا به ره و سوید بگه رینه وه. به لام ته نها باوک و دایک و برا بچکوله که ی ئه گه رینه وه که ناویEmil ئه بیت. ئه لفرید و دوو براکه ی تری هه ر له روسیا ئه میننه وه. کاتیک ئه گه نه وه ستوکهولم، باوکیان به و پاره یه ی که پیی ماوه لابوریکی "مختبر"ی بچکوله ئه کری. دوو سالیتر تیئەپەریت و نوبلیش بەرەو ستوکهولم بو لای دایکو باوکی ئەگەریتەوە. پاش گه رانه وه ی یه کسه ر له لابوره بچکولەکەی باوکیدا کار وەرئەگری و ئەکەویتە کاری کیمیاگەری چونکە زوری حەز لیبووە. بەلام دوو براگه وره که ی که له روسیا ماونه ته وه له باکوی پایته ختی ئازربایجان نه وت ئه دوزنه وه و هه ر له ویش شه ریکه یه کی گه وره ی نه وت دروست ئه که ن. هه ر له م کاته دا ده بیت سوید سه رقالی دروست کردنی ریگای ئاسن و جاده و ریگای جوراوجوری تره و به دوای مادده یه ک دا ئه گه رین که بته قیته وه و شاخ و گابه رده کانیان بو کون و له ت کا و جاده و تونیلی لی دروست که ن. شایه نی باسه که له وه و پیش سویدیه کان بو ده رهینانی کان و میتاله کانی تر پیویستیان به مادده یه کی ته قینه ره وه ی به هیز هه بووه که له وه وپیش بارووتیکی ره شی به هیزیان به کارهیناوه. هه ر له و کاته ش دا ماددەیەکی کیمیاوی تر هەبووە بە ناوی Nytroglicerin "نیتروگلیسرین" که ته قه مه نیه کی باش بووه، به لام لەهەمانکاتدا زور جیگای مەترسی بووە، چونکە لەژیر فشار و پالەپەستودا تەقیوەتەوە و رووداو و کارەساتی جه رگبری ئه نجام داوه. هه ر له و لابوره بچکوله یه دا، سی قولی هه ر دوو کور و باوک، روژانه خه ریکی تاقی کردنه وه ئه بن، تاکوو شیوه یان ریبازیک بدوزنه وه که مه ترسی مادده ی نیتروگلیسرینه که نه هیلن. به لام ئای له و به لایه ی که بەسەریاندا دیت. خەلکی ستوکهولم هەر ئەوەندە ئەزانن که زرمەیەکی زور گه وره دی! تومه ست ئه مه زرمه ی لابوره بچکولەکەی باوکی نوبلە کە لە ئەنجامی تاقی کردنه وه یه ک دا نیتروگلیسرینه که ئه ته قیته وه و پینج که سیش له گه ل خوی دا ئه کاته قوربانی که یه کیکیان برا بچکوله که ی نوبل ئه بیت به ناویEmil . نوبلیش خوی له م رووداوه دا سه ری برینداز ئه بی و باوکیشی له ئه نجامی ئه م کاره دل ته زینه دا به خه فه ت و مه راقه وه سه رته خته ی مه رگی لی ئه گری. ئیتر دوای ئه م کاره ساته خیزانی ناوبراو بی لابور ئه میننه وه؛ به لام نوبل کول نادا و ئه مجاره یان به ته نیا

هه ر خوی قه‌راغ شاری لی‌ئه‌گری. له‌"میلارین" **Mälaren** له نزیک ستوکهولم له ناو به له میکی کون دا لابوریک دروست ئه‌کا و هه‌ر له‌ویش دیسانه‌وه ئه‌که‌ویته زورانبازی له‌گه‌ل نیتروگلیسرینه‌که‌دا؛ به‌و هیوایه‌ی بتوانی مه ترسیه که ی نه هیلی و به رگه ترسناکه که ی له به ر داکه نی. به لام به داخه وه هه ر بی ئه نجام ئه بیت. که چی له گه ل ئه وه ش دا هه ر به رده وام ئه بی و تاقی کردنه وه له خه بات د ا ئه بیت. ئه مجاره یان مادده یه کی تر ئه دوزیته وه که به چه ند وولاتیکی ئه فروشی، به لام ئه میشیان هه ر مه ترسی دار ئه بیت چونکه له کاتی راگواستنه وه و ئیش پیکردنی له کارگه کان دا ، چه ند رووداویکی ناخوش به ئه نجام ئه گه یه نی.
بیگومان ئه لفرید نوبل وه کو باسی ئه که ن به م هه وال و ئه نجامانه رازی نه بووه و بگره زوریش ناره حه ت بووه. ئه و کاتانه ی که له ئه لمانیا بووه به ریکه وت جوره لمیک ئه دوزیته وه که کاتیک له گه ل ئه م مادده یه ی دوایی دا تیکه لی ئه کا ئه بینی جوره هه ویریکی لی دروست ئه بی که ئه توانی به ئاسانی ئیشی له گه ل دا بکا و مه ترسیشی نه بی. هه ر ئه م مادده یه ش ناو ئه نی هه ویری دینامیت.
له سالی ١٨٦٧ که ته مه نی **٣٤** سال ئه بیت موله تی ئه م ئیشه ی ئه ده نی، واته له لایه ن ده وله ته وه سه رپشک ئه کری که دینامیت دروست بکات. ئیتر هه‌ر ئه‌م دینامیته بازیکی گه‌وره به شارستانیه‌ت ئه دات و به و هویه وه چه نده ها پروژه ی ئاوه دانی لیره و له وی پیی دروست ئه که ن که گرنگترینیان ته قاندنه وه ی ناوچه سه خت و شاخاویی یه کانه بو جاده و تونیل و چه نده ها کاری تر. نوبل له گه ل ئه وه ش دا که دوزه ره وه و داهینه ر بووه له هه مان کات دا بازرگانیکی به‌تواناش بووه؛ واته زانیویه‌تی چون ده‌رامه‌تی ماددی خوی بره‌و پی‌بدات. بویه هه ر له دوای ئه وه ی که دینامیت ئه‌دوزیته‌وه به‌خیرایی ئه‌که‌ویته دروست کردنی چه‌ند کارگه‌یه‌ک له ولاتانی‌تر و کاتیک که ئه گاته فه ره نسا زور ده وله مه ند ده بیت. به لام له هه مووی ناخوشتر ئه وه بووه که یه کسه ر زانیویه تی روژیک دیت که سانی تر ئه م دینامیته بو کاری نامروفانه و شه ر و کوشتار به کار ده هینن و زوریش بو ئه م مه سه له یه ناره حه ت و سه غله ت بووه؛ به لام به داخه وه نه یتوانیوه کاریک ئه نجام بدات که دینامیت زیان نه گه یه نی، چونکه تازه دوزراوه ته وه و چه نده ها کارگه شی له پیناودا دروست کراوه.
ئه‌لفرید نوبل بیجگه له دینامیت له چه‌ند کاری جوراوجوری تریش‌دا کارمه‌ند بووه وه ک "تورنه چیتی"، "که تانی ده‌ستکرد"، "ماتوری گازی" و هه‌روه‌ها ئه‌و ئامیرانه‌ی که بو گواستنه‌وه‌ی خوین به‌کار هاتوون. وه‌کوو له ژیاننامه که ی دا نووسراوه ئه لین موله تی کارکردنی **٣٥٥** داهینانی دراوه تی که خوی هه ر هه‌موویانی دوزیوه ته وه. نوبل سه فه ری زوری کردووه و زوری ژیانی له ده ره وه ی سوید به سه ر بردووه؛ بویه توانیویه تی بیجگه له سویدی به فه ره نسی و ئینگلیزی و ئه لمانی و ئیتالی و هه روه ها رووسیش قسه بکات.
کاتیک که له ١٠ی دیسه مبه ری ١٨٩٦دا له "سان ریمو"ی ئیتالیا ئه مریت ده وله مه ندترین که سی ئه ورووپا ئه بیت که خاوه‌نی **٣٣** ملیون کرون بووه. ئه‌لفرید سالیک پیشتر وه‌سیه‌ت نامه‌که‌ی خوی نووسیبوو. به هوی ئه وه ی که ژنی نه‌هینابوو و خاوه‌نی مندال نه‌بوو، ئه‌نووسیت که پاره‌که‌ی هه‌ر له سوید بمینیته‌وه و قازانجه‌که‌ی سالانه بکریته خه لات و بدریته ئه و که سانه ی که له بواره کانی فیزیا ، کیمیا ، ده رمان، ئه ده ب و پروسه ی ئاشتی دا خزمه تی مروف ده که ن.
له سالی ١٩٠١دا بو یه‌که‌م جار ئه‌و خه‌لاتانه دابه‌ش کران. له‌و ساله به‌دواوه هه موو سالیک له ریکه وتی روژی مردنه‌که‌ی‌دا (١٠ی دیسامبه‌ر) ئه‌و خه‌لاتانه دابه‌ش ئه‌کرین. ئه‌م هه‌لبژاردنه‌ش له لایه‌ن "ئاکادیمیای سوید" Svenska Akademien ئه نجام ئه دری.
بو خه‌لاتی ئه‌ده‌بی نوبل سالانه نزیکه‌ی ١٠٠_١٥٠ نووسه‌ر و شاعیری جیهانی له لایه‌ن ئه‌ندامانی ئه‌م ئه کادیمیه وه ئه که ونه به ر باس و لیکولینه وه. بیگومان ئه م نووسه ر و شاعیرانه پیشتر کتیب و بلاوکراوه کانیان له لایه ن ئه کادیمیای ناوبراوه وه کردراوه و له کتیبخانه ی نوبل دا له "گه ملیستان" Gamlastan له ستوکهولم دانراوه که

بەگەورەترین کتیبخانە لە ئەورووپای باکوور دائە نری . هە روە ها دە بی لە کوتایی مانگی ئوکتوبە ردا خە لاتی نوبل لە
هە لبژاردنی بووبیتە وە و تە واو ئامادە بیت، واتە لە لایە ن ئە کادیمیای ناوبراوە وە بریاری لە سە ر درابی کە بدری بە کی؟
راگە یاندنی ئە م بریارە ش لە لایە ن سکرتیری ئە کادیمیاکە وە ئە بیت کە لە روژیکی پینج شە ممە دا لە بە ردە م ژمارە یە کی
زور لە روژنامە نووسانی جیهانە وە رائە گە یە نری. بو خە لاتە کانی فیزیا، کیمیا، دە رمان، بە شە جیاجیاکانی ئە کادیمیا
بریار ئە دە ن کە خە لاتە کان بو کی بن. تە نیا خە لاتی ئاشتی نە بی کە لە "ئوسلو" پایتە ختی نە رویج ئە نجام ئە دری.
(دیارە دە سە لاتدارانی نە رویج ئە و کە سە بو ئە م خە لاتە هە لئە بژیرن) هوی بە خشینی ئە م خە لاتە ش لە لایە ن
نە رویجە وە ئە و کونفیدرالیە یە کە کاتی خوی لە نیوان سوید و نە رویج دا هە بووە.
ئە مە ش ناوی ئە و شاعیر و نووسە رانە یە کە لە سالە کانی هە شتادا خە لاتی ئە دە بی نوبل یان پی براوە Czeslaw Milosz کە پولونی یە و لە ئە مریکا ئە ژی. Elias Canetti کە لە بولگاریا لە دایک بووە و لە بریتانیا ئە ژی. Gabril Garcia Marguez لە کولومبیا، William Goldin لە بریتانیا، Jaroslav Seifert لە چیکوسلوفاکیا، Claude Simon لە فە رە نسا، Wole Soyinka لە نیجیریا، Joseph Brodsky کە رووسی یە و لە ئە مریکا ئە ژی؛ هە روە ها نجیب محفوظ لە میصر.
شایە نی باسە کە لە سالی ١٩٨٩دا Kerstin Ekman و Lars Gyllensten هە روە ها **Werner Aspenström** سی ئە ندامی "ئە کادیمیای سوید" کورسیە کانی خویان لە ئە کادیمیای ناوبراو بە جی هیشت و وازیان هینا، لە دژی ئە وە ی کە ئە کادیمیای ناوبراو، بە پشتیوانی لە سلمان رشدی هە لنە ستا و دژی فە توای حکومە تی ئیسلامی ئیران هە لویستی نە گرت.

ئە م باسە لە م دوو سە رچاوە سویدیە وە کراوە تە کوردی:

1_ Alfred Nobel och hans dynamitgubbar
2_ Ur Kungens hand

❊❊❊

رانانی کتیب:

پیاوه سپییه‌كه؛ پاپالانگی؛

ئاسو

« له به ر ئه وه ی له شی ئافره تان و كچان ته واو داپوشراون، پیاوان و لاوان زور به تاسه وه ن بو ئه وه ی ببیینن، ئه مه یش شتیكی سروشتییه. ئه وان شه و و روژ بیر له وه ده كه نه وه و زور له باره ی فورمی له شی ئافره تان و كچانه وه ده په یڤن. هه میشه ش وه ك ئه وه ی ئه وی جوان و سروشتییه گوناهیكی گه وره بن و ته نی له تاریكترین سییه ره كاندا هه بن، تیده فكرن. ئه گه ر ئه وان ئاشكراو سه ربه ست ئه و گوشته یان ببینیایه، ئه وا ده یانتوانتی به شیكی زور له بیركردنه وه كانیان بو شتی دی ته رخان بكه ن، قه تیش په یڤی ناجور و ناشیرین به ده میانا نه هاتایه، كاتیك به كچیك ده گه یشتن.»

"تویافی" ــ سه روكی خیله كانی ده ریای باشوور

"تویافی" له سه ره تای سه ده ی بیست دا گه شتیك بو ئه وروپا ده كات. له كاتی گه رانه وه ی دا، تیبینی یه كانی خوی بو هاوولاتیه كانی ئه و كو دورگه یه ی كه خوی سه ره ك خیلیان بوو، ده گیریته وه.

وته‌كانی "تویافی" یه‌كه‌م جار له‌لایه‌ن « ئیریش شیورمان»ه‌وه وه‌رده‌گیردریته سه‌ر زمانی ئه‌لمانی و پاشان بو چه نده ها زمانی زیندووی تری جیهانی.

ماركس سه باره ت به نووسینی سه رمایه ده نووسی: « ئامانجی من له نووسینی ئه م كتیبه، بریتی یه له دوزینه وه ی یاسا ئابووریه كانی كومه لگای سه رده م.»

"تویافی" له گه شته كه ی دا ، كاریگه ری ئه و یاسایانه له سه ر ژیانی ئینسانه كانی ئه وروپا هه ست پی ده كا و ئه فسانه ی گورینی په یوه ندیی یه كومه لایه تیه كانی ئه وروپا ، له چاوی ئینسانیكی كومه لگای سه ره تاییه وه شی ده كاته وه.

"تویافی" به چاوه ره ش و به قولا چووه كانیه وه كه دوو ئه بروی ئه ستوور ده وره یان دابوو وینه یه كی زور ساده ی ژیانی سه رمایه داری ئه وروپا ده كیشیت.

« كاتیك موژده‌ده‌ره‌كان (میسیونه‌ره‌كان) هاتن؛ ته‌نها ئینجیلیكیان پی‌بوو و ئیمه ش خاوه نی زه ویه كانی خومان بووین. بو ساتیكی نویژ چاوه‌كانمان داخست؛ كه چاومان كرده‌وه، ئینجیله‌كانی ئه‌وان به ئیمه بوو و زه‌ویه‌كانی ئیمه ش به وان.» (١)

"تویافی"ش وه كو هه موو كه سه كانی تری ئه فریقا و ناوچه دووره كانی تری سه ر زه مین كه شه پولی بلاوبوونه وه ی ئایینی مه سیحی یان له ریگه ی بزوتنه وه ی موژده ده ره كانه وه (میسیونه ره كان) پی گه یشت، وته كانی پره له یه زدان:

« دارخورماكه هی پیاوه سپی یه كه نیه. هه رگیز. ئه وه ده ستی خوایه. هه ر ده زوویه ك، هه ر گولیك، هه ر گیایه ك، هه ر ده‌ریایه‌ك، ئاسمان و هه‌وره‌كانی ئاسمان، هه‌موو ئه‌مانه ده‌سته‌كانی خوان. ئیمه ده‌توانین ئه‌و ده‌سته بگرین و به‌گرتنی خه‌نی ببین. به‌لام بومان نیه بلیین: ده‌ستی خوا ده‌ستی منه. به‌لام ئه‌مه ئه‌وه‌یه كه پیاوه سپی‌یه‌كه ده یكات. ئه و ده لیت: دارخورماكه هی منه.»

"تویافی" له جل و به رگی پیاوه سپی یه كه وه ده ست پی ده كات و به چاویكی ره خنه گرانه وه پارچه پارچه ی جلكه كانی

ژنان وپیاوان باس ده کات. ماله کانی ئه وروپا به تابووتی به ردین ناو ده بات و گه ره که کانیش به دورگه ی به ردین.
پاره و کار و کالا جیگایه کی تایبه تی له وته کانی تویافی دا داگیرده که ن. ئه و به زمانیک له به بت بوونی سه رمایه و کالا ده دوی که بو زور ئینسانی ئه مرو هیشتا نه خرینراونه ته ژیر پرسیاره وه:
« ئه وان ناچارن به دروست کردنی شت، ناچارن به پاس کردنی شته کانیان. شته کان ده چنه نیو ده روونیانه وه؛ وه ک میروولە چکوله ی نیو لم به سه ریان دا هه لده گه رین. به دلیکی سارده وه هه موو تاوانیک ده که ن. بو ئه وه ی شت به ده ست بهینن له گه ل یه کتردا ده جه نگن...»
"تویافی" ته نانه ت به هره مه ندبوونی ئینسانه کان له وه رگرتنی تیشکی خور ده به ستیته وه به پله ی چینایه تی ئینسانه کانه وه: «له و مه یدانه گه وره و جوانانه دا که تیشکی خوریان به سه ره وه یه، چه ند که سانیکی که م له ژیر خوردا دانیشتوون، له کاتیکدا زوربه چه ند تیشکیکی که می خور، له و شوینانه دا که سیبه رن و تیشکی خوریان ناگاتی به ده ست دینن.»
به لام بوچی "تویافی" هه موو کرده وه کانی پیاوه سپیه که ی ئه وروپا له وه دا ده بینیت که: «خوا به وان نامویه، ئه گه ر چی هه ریه ک له وانه ده رسه مه زنه که ی وه رگرتووه و هه ریه ک له وان ده زانیت خوا هه یه، ته نانه ت ئه وانه ش که له باره ی یه زدانه وه له کولیته قه شه نگ و گه وره کان دا که بو مه زنیتی ئه و بیناکراون، قسه ده که ن، له نیو خویان دا خوایان هه لنه گرتووه...»
له راستی دا لیکدانه وه که ی "تویافی" له خستنه ژیر پرسیاری دیارده کومه لایه تی یه کانه وه، له مه زهه به وه سه رچاوه ناگریت، به لکو له بوونی کومه لایه تی "تویافی" له چوارچیوه ی په یوه ندیه کی کومه لایه تی بی چین دایه که هیشتا «هی منه ، هی تویه» ی تیدا له دایک نه بووه.
« لاو له زمانی ئیمه دا، هی خوم هه روه ها هی توش ده گه ینیت، ئه مه ش هه ر یه ک شت ده گه ینیت و یه ک مانا ده به خشیت. به لام له زمانی پیاوه سپیه که دا په یفیک نییه که دوو شتی جیاواز بگه ینیت و دوو مانای جیاواز ببه خشیت، له هی خوم و هی خوت زیاتر.»
"تویافی" وه ک ئینسانیکی دانیشتووی کومه لگایه کی تر که سیسته می ئابووری کومه لایه تی یه که ی له گه ل هی ئیمه جیاوازه، به چاویکی سه رنجده رانه و ره خنه گرانه وه ده روانیته کومه لگای ئه وروپا. تیبینی یه کانی ئه مروی "تویافی" نه ته نیا ئه وروپا به لکوو ته واوی کومه لگای به شه ری ده گریته وه. چونکه ئه و په یوه ندی یانه ی "تویافی" ره خنه یان لی ده گری، په یوه ندی باو و زالی سه رده من له گشت دنیادا.
"تویافی" وینه یه کی خومانمان ده داته ده ست که به چاوی کامیرای ئینسانیکی سه ره تایی یه وه گیراون، تاکو باشتر له خومان بروانین و ساده تر له و کومه لگایه وردبینه وه که به تیروانینی پاریزه رانی سیسته م، تاکه نموونه ی شیوازی به رهه م هینانه.
وه رگیرانی ئه م کتیبه بو زمانی کوردی له لایه ن خه بات عارفه وه هه نگاویکی ده ست پیشخه رانه یه بو پرکردنه وه ی ئه و که لینه گه ورانه ی که کتیبخانه ی کوردی به ده ستیه وه ده نالینی.

(۱) نوسه ریکی ئه فریقایی ــ روژنامه ی هه واله کانی کارــ ژماره؟

***

شانوگەری: کێوەبەزیوەکە

چیروکی: ماکسیم گورگی

ئامادە کردنی: بدری حسون فرید

وە رگیرانی لە عە رە بی یە وە: عبدللە حە مە لاو

ئە کتە رە کان:

جون \ مارگریت \ پاولو(بە پیری) \ باوکی پاولو \ پاولو(بە گە نجی) \ کریکاری١ \ کریکاری٢ \ کریکاری٣ \ کریکاری۴ \ کریکاری ۵ \ ماریا(دە سگیرانی پاولو) \ باوکی ماریا \ خاوە ن کیلگە \ هاوریکە ی

کێوە بەزیوەکە

تابلوی یە کە م: «بە شیک لە شوینی هاوینە گە شتیک»

جون: بە خوا جە زیرە یە کی جوان و دل رفینە مارگریت، تو بزانە لە ناو ئە و زنجیرە شاخە سە رکەش و پر بە فرانە دا چون بە و دیمە نە جوانە یە وە ئارامی لە باوە ش ناوە.

مارگریت: بەلی جونی خوشەویست، ئەی سەیری ئەو خانووە سپییانە بو ناکەی... هەر ئەلیی بە سەر ئاوەکەوە درووست کراون.

جون: هیمنییەکەی لە هەمووی خوش ترە... خوزگە پیاو توانای ئەبوو مانگی جاریک یان دوو جار سە ردانی ئە م شوینانە ی بکردایە.

مارگریت: «بونی گولە کان ئە کات»

_ لە و هە موو بونە خوشانە.... جون! تو سە رنجی گە لای درە ختە کانت داوە؟

جون: ئە ی چون.... ئە وە نی یە چاووم بوتە کامیراو بە هە موو لایە ک دا وە ک و کورسی دە لاک خانە ئەیگیرم.

مارگریت: «بە نازیکە وە»

_ دە مە یکە بە گالتە.

جون: گالتە ی چی گیانە کە م.... بە عە کسە وە من گریانم دیت.

مارگریت: گریانی چی و چون؟ خو بو لای مردووان نە هاتووین.

جون: ئە زانم... ئە زانم بو لای مردووان نە هاتووین.. بە لام گریانم بو هە موو ئە م شوینە خوشانە دیت کە تا ئیستا لی ی بی بە ش بووین و نە مان توانیوە تاسە مانی لی بشکینین!.

مارگریت: ئو ووی جون! تو هە ر لە م قسانە ناکە وی.... لە باتی ئە وە ی دوو قسە ی خوشم بو بکە ی.

جون: قسە ی خوشیشت بو ئە کە م نازدارە کە م... بروات بی هە رچی تو ئە ی بینی لە شاخ و درە خت و گولی جوان هە ر

هه موویان بیریکی قولن و نهینی چه نده ها چیروک و داستانی خوشه ویستی و پاله وانیه تیان له ژیر لق و چله کانیاندا حه شارداوه.

«له م قسانه دا کابرایه کی به ته مه ن له هه ردووکیان نزیک ئه بیته وه وناوی پاولویه»

پاولو: چون دیمه نیکه به لاتانه وه؟

جون: توش خه لکی ئه و ناوچه یه یت؟

پاولو: به لی..... دیاره ئیوه ش بو گه شت و گوزار هاتوون؟

پاولو: به لی.... هه ر لیره شدا باووباپیرانم ژیاون و خوین و ئیسقانیشیان تیکه ل به م خاکه بووه.

جون: ئه ی ئه م مه دالیایه چی یه به سنگته وه مامه؟

پاولو: ئه مه له پاداشتی ئه و تونیله وه رم گرت که له کیوه که ی پشتمانه وه هه لمان که ند.

جون: کامه یه ئه و کیوه؟

پاولو: ئه گه ر به و ری یه دا برون پاش نیوسه عاتیک ئه یگه نی.....

کیوه که شمان ناونا کیوه به زیوه که.

جون: کیوه به زیوه که؟ چه ند ناویکی سه یره؟

پاولو: به‌لی سه‌یره.... به‌لام له گه‌ل ئه‌وه‌شدا توانیمان شتیکی جوان و به که‌لک به‌رهه‌م بینین که له چیروکه خه‌یالی یه‌کاندا به‌ر چاومان ئه‌که‌ون... هه‌رچه‌نده له‌و روژانه‌دا هه‌موو ئه و که ل وپه لانه نه بوو که ئه مرو ده وله ته پیشه سازی و خاوه ن ته کنه لوجیا پیشکه وتوه کان به کاری ده یننن، به لام توانیمان کاریکی مه زن ئه نجام به ین...

بی‌گومان هه‌موو کاریک له سه‌ره‌تاوه قورس و گرانه تا ئه‌وه‌نده‌ی ئیسقان و گوشت پی ی رادین.... به لام له گه ل هه موو ئه مانه شدا کاره که ی ئیمه ئه و ئاسانه نه بوو!

مارگریت: ئه وه چی یه جون؟ تو به ته واوی منت بیر چویه وه!.

جون: چون بیرم ئه چیته وه خانمه که م..... که س هه یه په ری یه که ی خوی بیربچیته وه؟

مارگریت: ئه ی ئه وه نی یه تو هه ر قسه له گه ل ئه و پیاوه دا ئه که ی؟.

جون: ئه ی من نه مووت هه ر کوی یه ک له م شوینه خوشانه بگری پریه تی له چیروک و داستانی گه وره گه‌وره.

پاولو: ببورن... وابزانم وه زعیشم لی تیک دان.

جون: به عه کسه وه مامه...بگره پیشمان خوشه چیروکی ئه و شاخه به زیوه مان بو بگیریته وه وه ک و خوت ئه لی ی.... وانی یه مارگریتی ئازیز؟.

مارگریت: با وابی.....

پاولو: راستی یه که ی وه ک و له سه ره تادا ووتم..... ئه مه له چیروکیکی خه یالی ئه چی.... پیش چه ند سال و عه یامیک له‌مه‌وبه‌ر دوای ئه‌وه‌ی خه‌لکی ناوچه‌که هه‌موو کوبونه‌وه‌و قسه‌و راویژی ته‌واویان له سه ر گرنگی و پیویستی ئه و تونیله کرد... پیکه وه هه موو بریاریان دا که له و شاخه دا تونیلیک لی ده ن.

فلاش باک

تابلوی دووه م: «له سه ره تای هه لکه ندنی تونیله که دان»

باوک: ئه مرو توانیمان زه وی یه که بریندار بکه ین.... به لام وادیاره هه قی خویمان لی ئه کاته وه و ئه مان کا به ژیره وه.

کریکاری ۱: «خه ریکی هه لکه ندنه»

_ئه مه ته نها خه یالیکه و ئه ته وی فریومان به ی!.

پاولو: بابه تکات لی ئه که م... وره یان به ر مه یه با له سه ر ئیشه که یان به رده وام بن.
باوک: تو بی ده نگ به.... تو نازانی چی رووئه یا... من ئه زانم...بو سه یری چوارده وری خوت ناکه ی؟ سه یری هه موو ئه و تیلماسکه ئاوانه که به ته نیشتی شاخه که دائینه خواره وه.... ئه وه جی ی مه ترسی نی یه؟ من بی گومانم به بی هوده خومان ماندوو ئه که ین.
کریکاری۲: ئه ی باشه بو سه یری ئه و پاله وانانه ناکه ی وا به ردی شاخه که له ژیر ره حمه تی شان و قولی ئاسنیاندا ئه نالینی.
کریکاری۳: باشه ئیمه به م لاشه ریوه له یه وه له به رده م ئه م شاخه بی سه ر و بنه دا چیمان پی ئه کری؟.
کریکاری۴: چون چیمان پی ئه کری..... ئه ی ئه وه نی یه کونیکمان تی کردووه!.
کریکاری۲: پیاوان خویان ئه زانن چون ئیش ئه که ن.... پیاو گه ر هات و ویستی ئیشی بکاو باوه ری به ئیشه که ی هه بوو ئه وا زور گران نی یه... مروف هه ر له منالی یه وه ئه توانی هیزی خوی بناسی.
کریکاری۱: روژیکیش ئه بی ئه و مروفه بچووک و که م توانایه به سه ر هه موو ده ورو به ری خوی دا زال بیت.
باوک: ئه مه هه مووی ورینه یه..... ئیوه خوشتان نازانن چی ئه که ن؟!.
کریکاری۱: مامه..... تکات لی ئه که م..... تو وه ک و ئیشه که ت خوش ناوی و ناشته وی به شدار بیت.... باشتر وایه برویت و وازمان لی بینیت.
باوک: من واز له ئیشه که بینم؟ تو چیت تا ئه م قسه یه به من بلییت؟
پاولو: بابه تکایه..... سه ر له هاوری کانت مه شیوینه با ئیشه که مان بکه ین و به رده وام بین.
باوک: من هه رچه نده ئه زانم ئه م ئیشه ی داومانه ته به ر، ئیشیکی شیتانه و بی سوده.... به لام هه ر به رده وام ئه بم له گه لتانا.... چونکه حه ز ناکه م که ستان تیرو توانجی ناشیرینم تی گری و پیم بلی پیر بوه و توانای نه ماوه.... نه خیر من تا ئیستاش هه ر به هیزم و ئه شمه وی به رده وام بم.
کریکاری۴: ده ی هاوری یان..... تواناو ووزه ی خوتان بخه نه کار چونکه روژیک ئه بی له گه ل ئه و هاوری یانه ی که له به شی دووه می شاخه که وه خه ریکن، له ناوه راستدا بگه ین به یه ک و ئاواتی هه مومان بیته دی.
باوک: ئیوه دیاره باوه ریکی گه وره تان به خوتان هه یه؟.
کریکاری۱: ئه زانی بوچی؟ چونکه من وا هه ست ئه که م مروف زور له شاخ گه وره ترو توندو تول تره.
پاولو: به لام من ئه مه وی ماریای ده زگیرانم شانازیم پیوه بکا.... چونکه په یمانم داوه تی که خه وی ئاوایی یه که به دی بینم..... ده ی پاچه خوشه ویسته که م به رده وام به.....به و ده مه تیژه ت ئاگر له سه ر سنگی شاخه که بکه ره وه..... ماریا گیان ئه مه وی جی ی ره زامه ندی تو بم.

تابلوی سی یه م
«ماریاو باوکی له ژوریکدا»

باوک: ماریا.. کچم... ئه وه خه ریکی چیت؟
ماریا: بابه گیان ئه ی نابینی بلوزی خوری بو پاولوی ده زگیرانم ئه چنم.
باوک: هیچ ده نگ و باسی تازه یانت نه بیستوه؟
ماریا: هه ر ئه وه نده ئه زانم پاچ و قولینگی هه ردوو کومه له که له هه ردوو لای شاخه که وه به شه وو روژ به رده وامه.
باوک: به هیوام بتوانن خه ونه که به دی بینن.
ماریا: بابه.... ئه وه ئاواتی هه موومانه.
باوک: به لام کچم مه سه له که هه روا ئاسان نی یه..... من ئه و کیوه به رزه بناسم به رگری لی ناکری..... ئی دوای ئه وه ش

کریکاره کان چه نده به هیزیش بن توانایان به سه ریدا ناشکی و ترسی ئه وه شم هه یه به سه ریاندا هه ره س بینی.

ماریا: بابه..... تو له باتی ئه وه ی قسه یه کی تر بکه ی ئاوا ئه لی ی؟

باوک: روله من تا گه نج بووم و قاچم به م ده رده ی ئیستای لی نه هاتبوو.... کارمه ندی ئه و شاخانه بووم...ئه شزانم چون به سه ر مروڤ دا زال ئه بی..... به لام له گه ل هه موو ئه مانه شدا زورم حه ز ئه کرد له گه لیاندا ئیشم بکردایه.

ماریا: پیویست به وه ناکا بابه..... چوونکه ئه وان ئه زانن تو توانای ئیش کردنت نی یه.

تابلوی چواره م

«ژووری خاوه ن کیلگه»

خاوه ن کیلگه: بخوره وه هاوری..... بخوره وه..... له چاویان.. ها ها ها.......

هاوریکه ی: به خوشیت.... ها ها....

خاوه ن کیلگه: چه‌ریو له چاوی ئه و نه زانانه ی که ئه یانه وی له و شاخه سه رکه شه دا تونیل لی ده ن..... خوزگه م به عه قلیان نه بیت چه‌ریو... ها ها...

هاوری که ی: سوپاس گه وره م..... به راستی شه رابیکی خوش و به تامه!.

خاوه ن کیلگه: باشه تو ئه زانی ته مه نی ئه م شه رابه کونه چه نده؟.

هاوریکه ی: کون؟! باوه ر ناکه م..... له وانه یه بوی بروم.

خاوه ن کیلگه: بوی برو هاوری..... ده ی بزانم زیره کیت؟.

هاوریکه ی؟ میژوی ئه م شه رابه ئه گه ریته وه بو سه رده می باوکی به ره حمه تیت.

خاوه ن کیلگه: پی ئه که نی.

هاوریکه ی: ها.... زانیم؟..... وایه یان نا؟

خاوه ن کیلگه: نه خیر هاوری نه ت زانی...... میژوی ئه م شه رابه ئه گه ریته وه بو دووسه د سال له مه وبه ر...... یانی میژوی له دایک بوونی منه وه.

هاوریکه ی: جوانه قوربان....... به راستی ئه مه یه فه لسه فه و مه نتیق... قسه کانت گه وهه رن.

خاوه ن کیلگه: بی گومان تو ئه زانی من ئه م کیلگه گه وره یه م له باپیری ره حمه تیمه وه بو ماوه ته وه..... ئای چه ندیشم حه ز ئه کرد زیاترو زیاترم کردایه.... تا به روبوومیکی ترو قازانجیکی گه وره ترم لی بکردایه..... به لام تی ناگه م ئه م لادی نشینانه بو له م سالانه ی دوایی دا کیلگه کان به جی دیلن و ئیشی شوینانی تر به باش تر ئه زانن؟.

هاوری که ی: وازیان لی بینه هاوری... ئه وانه دوای کلاوی بابردوو که وتوون... شه یتان له بناگوی‌ی خویندوون و ئه یانه وی خویان گه وره ی خویان بن ها ها ها......

ئه وانه له مه یمون ئه چن..... مه یمونیش هه ر که ته پلت بو لی دا ده ست ئه کا به شان هه لته کاندن.

خاوه ن کیلگه: چون کویله ئه بیته گه وره ی خوی....... شتی وا نه بووه و نابی ها ها ها.... با به ختی خویان له و شاخه دا تاقی که‌نه‌وه... به‌لام سور ئه‌زانم هه‌مویان ئه‌مرن...... خو ئه‌گه‌ر تاک و ته‌راشیان لی ده‌رچوو ئه‌وه خوم ئه‌زانم چی‌یان لی ئه‌که‌م..... با به‌لاشه بریندارو خویناوی‌یه‌کانیانه‌وهبینه‌وه جا ئه‌و کاته ناچار ئه‌بن به پارچه نانیک له کیلگه کانم دا ئیش بکه ن.

هاوری که ی: من ئه و قسه یه ت په سه ند ئه که م گه وره م.

خاوه‌ن کیلگه: خو ئه‌گه‌ر له پیشه‌وه بمزانیایه مه‌سه‌له‌که‌یان سه‌ر ئه‌گری.... ئه وا هه ر به ئاسانی ده ست به رداریان نه‌ئه‌بووم.

هاوریکه ی: چون؟.

خاوه ن کیلگه: یه عنی له هه موو لایه که وه هیزو فشارم ئه خستنه سه ر...... یان هه ندیکیانم به پاره ده ست خه رو ئه کرد و هه رکامیکیشیان سه رپیچی بکردایه به شه ق و شیلاغ ره وانه ی به ندیخانه م ئه کرد...... به لام من له و سه ریه وه دیمه وه..... ئه وانه ئه گه ر گیل و ده به نگ نه بن به گژ ئه و کیوه سه رکه ش و دل ره قه دا ناچن.

هاوریکه ی: زور راسته گه وره م..... ئه وانه به پی ی خویان به ره و پیری مه رگ ئه چن.

خاوه ن کیلگه: گیلانه وایان تی گه یاندون که ئه و تونیله هه لکه نن و ریبازی ژیانیان بگوریت...... دوای ئه وه پیشیان ووتراوه که ئه و کیوه به رووتاندا وه ستاوه و ژیانی لی تال کردوون..... جا گه ر هات و توونیله که یان لی دا ئه وا به ری هه وایان لی ئه کریته وه و ده ست له ملانی ژیانیکی نوی ئه بنه وه........ جا هه ر ئه م فکره بوگه نه شه وه ک منال خستونیه ته سه ماو خه و بینین.

هاوریکه ی: ئه ی تو به چی یه وه خه و ئه بینیت هاوری؟.

خاوه ن کیلگه: ئه مه وی هه موو ئه و مشکانه بگه رینه وه کونه کانی خویان.

هاوریکه ی: که واته با پیکی ئه و مشکانه بخوینه وه که به سنگه خشکی ده گه رینه وه بو لامان..... چه ریو.....ها ها ها.......

تابلوی پینجه م

« له ناو تونیله که دا »

کریکاری ۴: من مردم له گه رما....... ئه م کیوه نه حله تیه ئیسقانی هاریم.

کریکاری ۲: ها.... مامه که میک ئاو بخوره وه.

کریکاری ۴: ئاوی چی بخومه وه.... من ناتوانم هه ناسه به م.

کریکاری ۲: توزی ئارامت بی و دان به خوتا بکره...... چاک ئه بیت هیچ نی یه.

کریکاری ۴: نه خیر من ئه زانم که ئه مرم...... هه وای ژه هراوی ناو تونیله که ده میکه کاری له سی یه کانم کردووه..... به لام ئه گه ر جاریکی تر به تیشکی روژ شاد بوونه وه و هه وای پاکتان هه لمژی.... پیکه نینتان له چاوانی خه لکی ئاواییی دا بینی ئه وا یادم بکه ن و به خوشه ویستی و هیواوه بخون و ژیان به رنه سه ر. «ئه مری»

کریکاری ۱: ئه وا «ئیڤان » ی هاوریشمان وه ک پاله وانیک سه ری نایه وه و به جی ی هیشتین.

تابلوی شه شه م

« هه مان جیگای پیشوو »

باوک: چاوتان لی یه چون یه ک به دوای یه کدا به لادا دیین...... ئیوه به هه موو ئه قلیکتانه وه له گه ل شاخ و زه وی دا زوران بازی ئه که ن.

کریکاری ۲: پیویست به زوربلی یی ناکا جه ناب.

باوک: هیشتا له م گوره ته نگ و تاریکه شدا نایه لن سکالای خوم ده ربرم.

کریکاری ۵: وازی لی بینن وه ک و تیک چوه..... هه رچی ئه لی با بیلی.

پاولو: قسه ی ناشیرین به باوکم مه لی..... ئه نا هاتم به م پاچه سه رت پان ئه که مه وه.

کریکاری ۱: تکایه برایان پیویست به هه لچون و هه ره شه ناکات.... که ی ئیمه بو ئه مه هاتوین؟ کی به دلی نی یه و نایه وی ئیش کات با بروا و به جیمان بیلی.

کریکاری ۵: ناتوانی توزی دان به خوتا بگری.

باوک: من به جیتان ناهیلم و ناروم...... به لام ئه زانم ئیشه که شتان بی ئه قلانه یه و بی هوده ش خوتان ماندوو ئه که ن.
کریکاری ۵: بی ئه قلانه یه؟ ئا به م کاره مه زنه ئه لی ی بی ئه قلانه؟!.
باوک: ئیوه نازانن ئه م شاخ و زه وی یه تا زیاتر بریندار که ین زیاتر به ره نگاریمان ئه کات....... تا زورتریش به ره و قوولایی بروین گه رماکه ی زیاتر ناره حه تمان ئه کات...... ئیوه ئه زانن ناوجه رگه ی زه وی هه موو ئاگره؟! خوای گه وره فه رموویه تی زه وی بکیلن تا یارمه تی سروشت و ده وروبه ری خوتانی پی به ن به لام نه ی ووتوه ئه‌ئاوای لی بکه ن!.
کریکاری ۳: ئه‌زانی تو راست ئه‌که‌ی؟ ئیوه زانیوتانه تا به‌ره‌و قولایی بروین زیاتر هه ست به گه رما ئه که ین....... ئه‌بی ئه‌وه‌ش بزانین تا زیاتر گه‌رمامان بیت هه‌ناسه‌مان زیاتر ته‌نگ ئه‌بیت و میشکمان زیاتر ماندوو قورس ئه بیت.... ئه مه ش یانی نزیک بوونه وه ی مه رگ!!.
کریکاری ۱: چاوتان لی یه قسه کانی مامه پیره چون جی ی خویان گرت؟.
کریکاری۳: من هه ر له سه ره تادا وام به خه یالدا ئه هات که ئه م مه سه له یه شتیکی مه حاله.
کریکاری ۱: جا که ئه تزانی مه حاله بوچی هاتی؟ به زور ده ستمان گرتی؟
کریکاری ۳: ئه ی مامه پیره بو هات له گه لتان؟ خو هه ر من مه سه له که به هه له نازانم.... ئه ی ئه وه نی یه ئه ویش هه مان رای منی هه یه.
کریکاری۱: چاوت لی یه مامه ی به ریزم راویژه کانت چ کاریکی کرده سه ر روشتنی ئیشه که مان.
باوک: من هه قی خومه که به ئاره زوی خوم رای خوم ده ربرم.
کریکاری ۱: مامه گیان من زور ریزت لی ئه‌گرم و داوات لی ئه‌که‌م له به‌ر ئه‌وه‌ی ووشه‌کانت زور له‌ق و بی بایه خن بروو به جیمان بیله.
باوک: من ئه‌مینمه‌وه و له‌گه‌لیشتانا ئیش ئه‌که‌م.... به‌لام وه‌ک و ئه‌وه‌ی ئیوه باوه رتان پی یه من باوه رم پی ی نی یه.
کریکاری ۲: باشه وه ک و باوه رت پی ی نی یه...... چون؟ بوچی له گه لمانا ئه مینیته وه؟.
باوک: له به ر ئه وه ی ووشه ی ناشیرینم دوا ئه خه ن و پیم ئه لین ترسنوکه و پیاو نی یه.
کریکاری ۱: که واته با ده ست به کاره کانمان بکه ینه وه..... ده ی هاوری یان بتان بینم..... قسه ی مامه پیره به با که ن.

تابلوی حه وته م

« دیمه نیکی خه یالی پاولو و ده زگیرانه که ی »

ماریا: ئه م دابرانه ت چه نیک ئه خایه نی پاولو گیان؟
پاولو: خوشم نازانم..... به لام ئه زانم ماوه یه ک هه ر ئه بات.
ماریا: ئه زانی دابران چه ند ناخوشه؟
پاولو: منیش ئه زانم ماریا گیان....... به لام ئه زانی هه لکه ندنی ئه و تونیله چه ند ئه نجامیکی باش و به که لکی ئه بیت بو هه‌مومان..... ئه‌زانی ته‌واو بوونی ئه‌و تونیله زه‌ماوه‌ندی هه‌موو ئاواییه‌که ئه‌بیت...... بی‌گومان زه‌ماوه‌ندی ئیمه ش له گه ل ئه وادا ئه بی و بو ئیمه ئه بیته دوو زه ماوه ند.
ماریا: قسه کانت زور خوشن...... به لام هه ست ئه که م دابرانه که ت زور ئه که وی له سه رم!.چون بتوانم دوور له توی ئازیز بژیم؟.
پاولو: ئه‌توانی ماریا گیان ئه توانی....... ئه بی بتوانی و خوشت رابینی.
ماریا: دووری و دابران زور سه ختن پاولو.... به لام ئه بی به قسه ت بکه م...... دلگران مه به پاولوی خوشه ویست به گویت

ئه كه م و منيش هه ول ئه يه م.

پاولو: زور چاكه...... منيش ئه مه م زور پی باشه...... به لام ئيستا كاتی رويشتنم هاتووه ئه بی بروم. «كه میک لی ی دور ئه كه ويته وه»

ماريا: پاولو گيان تكات لی ئه كه م

پاولو: «ئيستيک ئه كاو لای بو ئه كاته وه»

_فه رمووی ماريای دلم ئه لی ی چی؟.

ماريا: هيچ ناليم...... ئه ليم ئاگات له خوت بی....

پاولو: بی غه م به ماريا «ئه روات»

تابلوی هه شته م

«كه میک له ناو قولايی تونيله كه دا و كاتی پشوودانه»

باوک: ئه وه له گه ل كی دا قسه ئه كه ی كورم؟.

پاولو: م........ م........ من؟.

باوک: به لی تو ئه ی خو من نا

پاولو: راستيه كه ی...... من رو....

باوک: ئه‌زانم كورم ..... مه‌ی شيوينه‌و شله‌ژانی ناوی....... چوبويته‌وه بو ئاوايی و ئيتر...... ئه و خه يالانه خوشن....... به لام گه ر به گوی ی من ئه كه ی وازيان لی بينه چوونكه ناره حه ت ئه بيت و ئازاريشت ئه يه ن.

ككريكاری ٣: «تووشی هيستريا بووه»

_ كه س ناتوانی به ره نگاريم بكا...... كه س ناتوانی له روومدا بوه ستی نا نا..... نه خير نامه وی كه س ليم نزيک بيته وه نامه‌وی...... ئيوه ئه‌تانه‌وی بمكوژن و هه‌ر ئيوه‌ش مردنتان داوه به كولما..... كه س ناتوانی من بكوژی به لام من هه موتان ئه كوژم.

كريكاری ١: له شوينی خوت بوه سته و پاچه كه شت دانی!.

باوک: ئه و كريكاره شيت بووه.

كريكاری ٣: يه ک له دوای يه ک هه ر هه موتان ئه كوژم...... كه س ليم نزيک نه بيته وه.

كريكاری ٢: به لام كه س نايه وی تو بكوژی...... تو به هه له دا چوی.

كريكاری ٣: نه خير ئيوه ئه تانه وی من بكوژن..... به لام من ئه م تونيله ئه كه مه گوری هه موتان.

كريكاری ١: تكايه وه ره وه سه ر خوت و پاچه كه شت دانی....... تو پيويستيت به پشوودان هه يه.

كريكاری ٣: تو كييت تا ئه م قسانه بو من بكه يت....... وه ره پيشه وه حه يوان بزانه ميشكت ناپژينم.

«ئه يه وی هيرش بينی و ئه وانيش لی ی دوور ئه كه ونه وه»

باوک: تكايه لی ی نزيک مه بنه وه ئه وه تازه ئه قلی له ده ست داوه.

كريكاری ٢: وه رن با له هه موو لايه كه وه چوارده وری به ين به لام وريای خوتان بن.

باوک: نا نا..... شتی وا مه كه ن...... يه ک دوانيكمان بريندار ئه كا..... بزانم من هه ولی له گه لدا ئه ده م.

_ كوری خوم مه ترسه...... من وه ک و باوكت وام...... تو باوه رت وايه ئيمه ئازاری كه س به ين؟ گه ر ئازاری كه سمان بويستايه من و پاولوی كورم نه‌ئه‌هاتينه ئيره....... تو كوريكی چاكی و هه‌موشمان خوشمان ئه وی ی...... پاچه كه تم به ری و برو بو خوت دانيشه چونكه ئه زانم زور ماندويت و زوريش ناره حه تی..... بی‌گومان روژيكيش ئه بی خه لكی

ئاوایی ئه مانه هه مووی بزانن «له م قسانه دا پاچیک له ده ستی یه کیکی تر ئه که ویته خواره وه و ئه میش ئه ترسی و به پاچه که ی ده ستی ئه کیشی به سه ری (باوک) دا و بریینداری ئه کا»

تابلوی نویه م

« ژووره که ی خاوه ن کیلگه »

خاوه ن کیلگه: چاوت لی یه...... قسه که ی من ده رچوو یان نا..... پیم نه وتی ئه و کیوه ئه یان هاری و به ئیسک و پروسک شکاوی به سه ر پیلاوه کانماندا ئه که ونه وه.

هاوریکه ی: به لی قوربان...... قسه ی جه نابتان بوو..... له مه و دواش چاوه روانی شتی تازه تریان لی ئه که ین.

تابلوی ده یه م

باوک: له دوا ساته کانی ژیانی دا

ـ واز له گه لاکانی پایز بینن با به هیمنی بکه ونه خواره وه..... چونکه زستان ده رگای خستوته سه ر پشت.

پاولو: بابه گیان تو زور باشی.

باوک: من روشتوم کوری خوم..... خواحافیزی له هه موو شتیکی ئه م ژیانه ئه که م.

پاولو: وا مه لی بابه..... تکات لی ئه که م.

باوک: ئه زانی کورم له و روژه وه ی که ده ستمان به کاری ئه م تونیله کردوه شتیکم هه یه و ئه مه وی پیت بلیم.

پاولو: جا بو نایلی ی بابه؟ بیلی و منیش گویم لیته.

باوک: له گه ل ئه و هه موو ناخوشیانه دا که توشمان دیت..... ئیشی تونیله که سه ر ئه گری و ته واویش ئه بی.... ئیتر نازانم تو باوه رت به مه هه یه یان نا؟.

پاولو: به لی ئه ی چون باوه رم پی ی نی یه.

باوک زور چاکه کورم..... ئه مه شتیکی باشه.... پیویسته هه موو که سی باوه ری به وه هه بی که دروستی ئه کاو له سه رکه وتنی کاره که شی دلنیا بی.

پاولو: بابه گیان زور به قسه کردنه وه خوت ماندوو مه که.

باوک: به لام کورم یه ک داوام له ئیوه هه یه...... هه رکاتی هه ردوولاتان به یه ک گه یشتن و ئیشه که تان ته واو کرد....... وه رنه سه ر گورم و بلین وا ته واومان کرد...... چونکه ئه زا........ «ئه مریت»

تابلوی پانزه هه م

کریکاری ١: ده ی به پاچه کانتان له شوینه وشکه کانی شاخه که به ن....... چونکه زورمان نه ماوه.

کریکاری ٢: کورینه شان و قولی پته وی ئیوه نه بی ئه م به رده ره قانه له ت نابن ده ی با به هه مومانه وه بیبه زینین.

پاولو: هه ر به ردیک ئیته به رده متان ره حمی پی مه که ن و ووردو خاشی که ن.

کریکاری ٥: زورمان هیناوه و که ممان ماوه.

کریکاری ١: ده ی له پیناو نان و خوشه ویستی و گزنگی به یاندا تی کوشن!.

کریکاری ٢: به پاچه کانتان وورگی شاخه که هه لدرن..... زورمان نه ماوه.

تابلوی دوانزه هه م

پاولو: ئه وا چه ند مانگی تی په ری و ئیمه هه ر له م تونیله داین.
کریکاری ۵: هه ست ئه که م هه واکه ئه وه نه بوگه ن بووه هه ناسه م بو نادری. کوا تیشکی خور؟ هه ست به خوشه ویستی ناکه م......
کریکاری ۱: ئه زانی ئه م جوره خه یالانه ئازاره کانت زیاتر ئه که ن بگره به ره و شیت بوون و مردنیشت ئه به ن.
کریکاری ۵: ئه ی خه وو خه یال به چی یه وه لی به م؟.
کریکاری ۱: خه و به ئیستاوه ببینه..... به یانی زوو هه ستی و جیگای زورتر له شاخه که هه لکه‌نی...... هه رکاتی ئه مه ت کرد ئیتر بوت ده رئه که وی چ شتیکی جوانت ئه نجام داوه.

تابلوی سیانزه هه م

کریکاری ۱: ده‌ی براده‌ران...... قولنگه‌کانتان به حه‌وادا که‌ن‌و له‌رزه له شاخه‌که بینن.... مژده‌تان لی بی زورمان نه ماوه.
کریکاری ۲: به شان و قوله پته وه کانتان ئه م کیوه ره قه له ت له ت که ن.
پاولو: خوگر بن و سه رکه وتن بو خوتان و نه وه کانتان به ده ست بینن.
هه موو: شتیکی وامان نه ماوه...... زورمان نه ماوه بگه ینه کوتایی.
پاولو: ئاده ی گوی بگرن...... گویتان هه لخه ن هاوری یان!.
کریکاری ۱: چی بووه؟ «هه موو ئه وهستن و گوی ئه گرن»
پاولو: گویم له پاچی هاوریکانی ترمانه.
کریکاری ۱: منیش گویم لی یه...... شاخه که ده نگ ئه داته وه
«هه موو ئه یکه نه قیژه و هاوار و خوشی و باوه ش ئه که ن به یه کدا»
پاولو: گویتان لی یه...... گویتان له ده نگی پاچه کانیانه...... خو تی ئه گه ن ئه وه یانی چی؟.
کریکاری ۱: به لی زور چاک...... ده ی کورینه به رده وام بنه وه وا ته واو خه ریکه به ئه نجام ئه گه‌ین.
«پاولو و هاوریکانی له گه ل ده زگیران و باوکی ده زگیرانه که ی جلی تازه یان له به ردایه و له سه ر گوری باوکی پاولو کوبونه ته وه..... پاولو چه پکی گول له سه ر گوره که ی باوکی دائه نی»
پاولو: بابه گیان ئیشه که مان کوتایی هات..... له گه ل ئه و هه موو ناخوشیانه شدا هه ر ئیمه سه رکه وتین و گره ومان برده وه.

سه‌رنج: شایه‌نی باسه ئه‌م شانویه بو یه‌که‌م جار له لایه‌ن تیپی شانوی شاره زوره وه له هه له بجه ی تازه سالی ۹۲ پیشکه ش کرا.